

**GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA KAYIT ALTINA
ALINAN SURİYELİLER COVID 19 SALGINI
SIRASINDA YAŞADIKLARI ZORLUKLAR, BİLGİ VE
ALGILANAN STRES DÜZEYLERİ**

Husam BEYAZIT

HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI

**Tez Danışmanı
Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ**

Doktora Tezi – 2024

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SAĞLIK BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA KAYIT ALTINA ALINAN
SURİYELİLER COVID 19 SALGINI SIRASINDA YAŞADIKLARI
ZORLUKLAR, BİLGİ VE ALGILANAN STRES DÜZEYLERİ

Husam BEYAZIT

Halk Sağlığı Anabilim Dalı
Doktora Tezi

Tez Danışmanı
Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ

Jüri Üyeleri
Prof. Dr. Metin Fikret GENÇ
Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ
Prof. Dr. Ali ÖZER
Prof. Dr. Edibe PİRİNÇCİ
Doç. Dr. Serdar DENİZ

MALATYA
2024

T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
Sağlık Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

ETİK BEYANI

İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak “Prof. Dr. Gülsen GÜNEŞ” danışmanlığında hazırlayıp sunduğum “Geçici Koruma Kapsamında Kayıt Altına Alınan Suriyeliler Covid-19 Salgını Sırasında Yaşadıkları Zorluklar, Bilgi ve Algılanan Stres Düzeyleri” başlıklı Doktora tezim içinde elde ettiğim verileri, bilgileri, belgeleri akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tezimde yararlandığım eserlere bilimsel kurallara uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, tezimin özgün olduğunu, tezimin çalışma ve yazımında patent ve telif haklarını ihlal edici bir davranışımın olmadığını, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim. 18/04/2024

Husam BEYAZIT

İÇİNDEKİLER

ÖZET	vii
ABSTRACT	viii
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ.....	ix
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	x
TABLolar DİZİNİ	xi
1. GİRİŞ.....	1
2. GENEL BİLGİLER.....	4
2.1. Göçmen Tanımı	4
2.2. Mülteci Tanımı	4
2.3. Sığınmacı Tanımı	5
2.4. Resmi Olmayan İstihdamın Sağlık Konusunda Oluşturduğu Problemler.....	5
2.5. Suriye İnsani Krizi.....	5
2.6. Göç Mevzuatı ve Türkiye'deki Suriyelilere Sağlık Hizmeti Sunumu	7
2.7. Türkiye'deki Mülteciler	9
2.8. Suriyeli Sığınmacıların Ruh Sağlığı Sorunları ve Psikososyal Desteğe Erişim.....	10
2.9. Suriyeli Sığınmacıların Sağlık Sorunları.....	11
2.10. Covid-19 Pandemisi	13
2.11. Covid-19 Pandemisinin Etkileri	14
2.13. Covid-19 Sürecinde Suriyeli Sığınmacılar.....	17
3. MATERYAL VE METOT.....	19
3.1. Araştırmanın Tipi	19
3.2. Araştırmanın Yeri.....	19
3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi	19
3.4. Araştırma Ekibi ve Tercümanlar	19
3.5. Veri Toplama Araçları.....	20
3.6. Bilgi Formu	20
3.7. İstatistiksel İncelemeler.....	20
3.8. Geçici Koruma Kapsamında Kayıt Altına Alınan Suriyeliler'in Yaşadıkları Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)	21
3.9. İstatistiksel Çözümleme	21
3.10. Araştırmanın Etik Yönü	21

3.11. Araştırmanın Takvimi	21
3.12. Araştırmanın Bütçesi	22
3.13. Araştırmanın Sınırlılıkları	22
4. BULGULAR	23
4.1. Çalışma Popülasyonunun Demografik Özellikleri	23
4.2. Katılımcıların Mesleki ve Ekonomik Durumları	26
4.3. Katılımcıların Konuştukları Dil ve Çektikleri Zorlukların Durumları	28
4.4. Katılımcıların Yaşadıkları Sıkıntı Durumları	30
4.5. Katılımcıların Sağlık Sorunları ve Sağlıklı Yaşam Davranışları	34
4.6. Katılımcılara Korunmaya Yönelik Aldıkları Önlemler	36
4.7. Covid-19 Döneminde Katılımcıların Durumu	38
4.8. Katılımcıların Yaşadıkları Sıkıntıların Cinsiyete Göre Dağılımları	39
4.9. Katılımcıların Yaşadıkları Sıkıntıların Yaşlarına Göre Dağılımları	40
4.10. Eğitim Durumlarına Göre Soruların Değerlendirilmesi	41
4.11. Katılımcıların Mesleklerine Göre Soruların Değerlendirilmesi	42
4.12. Katılımcıların Bazı Özelliklerine Göre Algılanan Stres Düzeyi Puanlar	43
4.13. Covid-19 Salgını Sırasında Su Temininde Sıkıntı Yaşama Durumu	45
4.14. Katılımcıların Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)	46
4.15. Katılımcıların Sterilasyon Malzeme Temininde Sıkıntı Yaşama Durumu	47
4.16. Katılımcıların Maske Temininde Sıkıntı Yaşama Durumu	48
4.17. Katılımcıların Ekonomik Yönden Maske Temininde Sıkıntı Yaşama Durumu	49
4.18. Katılımcıların İşsizlik Problemi ve Kronik Hastalığı Olma Oranı	50
4.19. Katılımcıların Sağlık Hizmeti Almakta Zorluk Yaşama Durumu	51
4.20. Katılımcıların Covid-19 Tanısı Alma Durumu	52
4.21. Katılımcıların Psikolojik Desteğe İhtiyaç Duyma Durumu	52
4.22. Katılımcıların Covid-19 Salgın Sırasında Kalabalıktan Uzak Durma Konusunda Zorluk Yaşadığı Durumu	53
4.23. Katılımcıların Covid-19 Salgın Sırasında İlaç Temin Etmekte Durumu	54
4.24. Katılımcıların Covid-19 Salgın Sırasında Çocuk Aşılarını Yaptırma Sıkıntısı Yaşadığı Durumu	55
5. TARTIŞMA	56
5.1. Araştırma Suriyelilerin Covid 19 Salgını Sırasında Yaşadıkları Zorluklar Bulguların Tartışılması	56

5.2. Araştırma Suriyelilerin Covid 19 Salgını Sırasında Bilgi Düzeyleri Bulguların Tartışılması	59
5.3. Araştırma Suriyelilerin Covid 19 Salgını Sırasında Algılanan Stres Düzeyleri Bulguların Tartışılması	60
6. SONUÇ VE ÖNERİLER	69
KAYNAKLAR.....	72
EKLER	82
EK 1. Özgeçmiş.....	82
EK 2. Etik Kurul Onay	83
EK 3. Çalışmanın Yapılabilmesi İçin Alınan İzinler	84
EK 4. Türkçe Anket.....	85
EK 5. Arapça Anket	95
EK 6. Onam Formu	105

TEŐEKKÜR

Yapmış olduğum bu çalışma süresince eősiz birikimlerini benimle paylaşmaktan kaçınmayan, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, her türlü eleőtirisi ve yol göstericiliğiyle tezimde büyük emeği olan aynı zamanda yönlendirmeleriyle çalıőmamı bilimsel temeller ıőtında őekillendirilmesine yardımcı olan İnönü Üniversitesi öğretim üyelerinden danıőman hocam, sayın Sayın **Prof. Dr. Gülsen Güneş**'e sonsuz minnet ve teőekkürlerimi sunarım.

Çalışma süresince tüm zorlukları benimle göğüsleyen ve hayatımın her evresinde bana destek olan çok kıymetli **Annem** ve **Babama** beni bugünlere yetiőtirdikleri için teőekkürü bir borç bilirim.

Çalışmamın ilk aőamasından son aőamasına kadar yardımını benden esirgemeyen, bilgilerini, fikirlerini benimle paylaşan eőim **Uzm. Biyolog Sevgi Beyazit**'a teőekkürlerimi sunarım.

Sonsuz Teőekkürlerimi Sunarım.

ÖZET

Geçici Koruma Kapsamında Kayıt Altına Alınan Suriyeliler Covid 19 Salgını Sırasında Yaşadıkları Zorluklar, Bilgi ve Algılanan Stres Düzeyleri

Amaç: Araştırmamızın amacı, gelecekteki sağlık planlaması ve sağlık hizmeti sunumunun organizasyonu için, geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Gaziantep ilinde yaşayan Suriyeliler'in Covid-19 salgını sırasında yaşadıkları zorlukları, bilgi düzeyleri ve algıladıkları stres düzeylerini ortaya koymaktır.

Materyal ve Metot: Çalışmamız, Gaziantep ilinde yaşayan göçmen sağlık merkezi (GSM) hizmetinden yaralanan geçici koruma altındaki 313 kadın ve 337 erkek toplam 650 Suriye'li katılımcıyla yapılmıştır. Katılımcıların yaşları 18 ile 59 yaş arasında değişmekte olup; ortalaması 38.46 ± 11.72 'dir. Örnek büyüklüğü hesaplanırken OpenEpi programı ile %95 güven aralığı, %80 güç, %5 yanılma payı ve 1.5 desen etkisi ile 576 kişi + %10 fazlası 650 kişi olarak alınmıştır. Shapiro-Wilk testi, Mann-Whitney U test, Kruskal-Wallis test ve Dunn-Bonferroni testi kullanılmıştır. Nitel verilerin karşılaştırılmasında Pearson ki-kare test, Fisher-Freeman-Halton exact test kullanıldı. Literatürden faydalanılarak hazırlanan anket forumunda Covid-19 sırasında yaşadıkları sıkıntılar, bilgi düzeyi soruları ve algılanan stres ölçeği kullanılmıştır.

Bulgular: Katılımcıların demografik özelliklerinde erkek ve kadın birey oranları yarı yarıyadır. 650 katılımcıdan %50.8'i temizlik malzemelerinin temininde sıkıntı, %51.5'i maske temininde sıkıntı, %49.7'i ekonomik sıkıntı, %49.1'i sağlık hizmeti almakta, %47.1'i ilaç teminde sıkıntı, %49.1'i maaşını almakta sıkıntı yaşadığını belirtmiştir. Yüzde %51.4'u psikolojik desteğe ihtiyaç duymuş, %53.4'i geçim sıkıntısı yaşamış, %51.2'si işini kaybetmiştir. Türkçe konuşabilen katılımcıların ilaç temin etmekte zorluk yaşama oranı, Türkçe konuşamayanlardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır ($p=0.014$).

Sonuç: Çalışmamızda Gaziantep ilinde yaşayan geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Suriyeliler'in yaklaşık yarısı su temininde, temizlik malzemeleri temininde, maske temininde, sağlık hizmeti almakta sıkıntı yaşamıştır. Türkçe konuşamayanlar daha fazla sıkıntı yaşamıştır, kronik hastalığı olanlar daha fazla sıkıntı yaşadıklarını belirtmiştir.

Anahtar kelimeler: Covid-19, Pandemi, Stres Düzeyleri, Suriyeli Mülteciler

ABSTRACT

Knowledge, Attitude, Difficulty and Perceived Stress Levels Regarding Covid-19 among Syrian under Temporary Protection

Aim: The aim of our research is to reveal the difficulties experienced, knowledge levels and perceived stress levels of Syrians living in Gaziantep, registered under temporary protection, during the Covid-19 epidemic, for future health planning and organization of health service delivery.

Materials and Methods: We studied 650 participants, 313 women and 337 men, under temporary protection, accessing Gaziantep's Immigrant Health Center (GSM). Participants aged 18 to 59, with an average age of 38.46 ± 11.72 . Sample size calculations considered 576 individuals + 10% increase, using the OpenEpi program, with a 95% confidence interval, 80% power, 5% margin of error and 1.5 pattern effect. Statistical tests included Shapiro-Wilk, Mann-Whitney U, Kruskal-Wallis and Dunn-Bonferroni for quantitative data. Qualitative data were analyzed using Pearson chi-square and Fisher-Freeman-Halton exact tests. The survey, based on the literature, covered Covid-19 related challenges, knowledge levels, and perceived stress.

Results: Among the participants, gender distribution was equal. 50.8% encountered difficulties obtaining cleaning materials, 51.5% with masks, 49.7% faced economic challenges and 49.1% struggled to access healthcare. Additionally, 47.1% reported difficulties in obtaining medication, while 49.1% faced salary-related issues. Psychological support was required by 51.4%, 53.4% faced financial challenges and 51.2% lost jobs. Participants proficient in Turkish experienced significantly more difficulty obtaining medication ($p=0.014$).

Conclusion: in our study, approximately half of the Syrians registered under temporary protection living in Gaziantep had difficulties in obtaining water, cleaning materials, masks and health services. Those who do not speak Turkish experienced more difficulties, while those with chronic diseases stated that they experienced more difficulties.

Key words: Covid-19, Pandemic, Stress Levels, Syrian Refugees

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetmeliği Başkanlığı
BM	: Birleşmiş Milletler
Covid-19	: Corona Virüs Disease 19
DSÖ	: Dünya Sağlık Örgütü
GİGM	: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GKAS	: Geçici Koruma Altındaki Suriyeli
GSM	: Göçmen Sağlık Merkezi
ILO	: Uluslararası Çalışma Örgütü
IOM	: Uluslararası Göç Örgütü
KOAH	: Kronik Obstrüktif Akciğer Hastalığı
Mak	: Maksimum
MERS	: Orta Doğu Solunum Sendromu
Min	: Minimum
NCSS	: Number Cruncher Statistical System
Ort	: Ortalama
SS	: Standart Sapma
UHC	: Evrensel Sağlık Kapsamı
UNHCR	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil No	Sayfa No
Şekil 2.1. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin ilk 10 ile göre dağılımları.....	6
Şekil 2.2. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımları.....	7
Şekil 4.1. Cinsiyetlerin dağılımları	24
Şekil 4.2. Ana dili dışında bilinen dillerin dağılımları.....	28
Şekil 4.3. “Ne kadar zamandır Türkiye’de ikamet ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımları	28
Şekil 4.4. Ekonomik sıkıntı yaşama durumunun dağılımı	31
Şekil 4.5. Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşama durumunun dağılımı.....	31
Şekil 4.6. Psikolojik desteğe ihtiyat dağılımı.....	32
Şekil 4.7. Eğitim durumlarına göre ikamet zamanlarının dağılımları.....	41
Şekil 4.8. Türkçe konuşabilme Covid-19 salgınında ekonomik yönden maske temin etmekte sıkıntı yaşam durumunun dağılımı.....	49
Şekil 4.9. Kronik hastalık olma durumuna göre Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi dağılımı.....	51
Şekil 4.10. Türkçe konuşabilme Covid-19 salgınında ilaç temin etmekte sıkıntı yaşam durumunun dağılımı.....	54

TABLolar DİZİNİ

Tablo No	Sayfa No
Tablo 3.1. Tez çalışma takvimi.....	22
Tablo 4.1. Tanımlayıcı özelliklerin dağılımları	23
Tablo 4.2. Katılımcılara ilişkin özelliklerin dağılımları	26
Tablo 4.3. Katılımcılara ilişkin özelliklerin dağılımları	30
Tablo 4.4. Katılımcıların covid 19 sırasında yaşadıkları sıkıntıların dağılımı ilişkin özelliklerin dağılımları.	33
Tablo 4.5. Katılımcıların covid 19 sırasında yaşadıkları hastalık durumuna ilişkin özelliklerin dağılımları.	35
Tablo 4.6. Katılımcılara korunmaya yönelik sorulan soruların yanıtların dağılımları ..	37
Tablo 4.7. Katılımcıların covid 19 salgını sırasında bilgi düzeyleri yanıtlarının dağılımları.....	38
Tablo 4.8. Katılımcıların Covid 19 salgını sırasında yaşadıkları sıkıntıların cinsiyete göre dağılımları	39
Tablo 4.9. Katılımcıların Covid 19 salgını sırasında yaşadıkları sıkıntıların yaşlarına göre dağılımları	40
Tablo 4.10. Eğitim durumlarına göre katılımcılara sorulan soruların yanıtlarının dağılımları.....	42
Tablo 4.11. Mesleklere göre katılımcılara sorulan soruların yanıtlarının dağılımları ...	43
Tablo 4.12. Katılımcıların göçle ilgili durumları ve covid 19 salgını sırasında yaşadıkları sıkıntılara göre algılanan stres puanları.	44
Tablo 4.13. Covid-19 salgını sırasında su temininde sıkıntı yaşama durumuna göre dağılımları.....	45
Tablo 4.14. Katılımcıların covid 19 salgını sırasında yaşadıkları algılanan stres ölçęi (ASÖ) göre dağılımları	46
Tablo 4.15. Covid-19 salgını sırasında sterilazyon malzeme temininde sıkıntı yaşama durumuna göre dağılımları	48
Tablo 4.16. Covid-19 salgını sırasında maske temininde sıkıntı yaşama durumuna göre dağılımları.....	48
Tablo 4.17. Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşama durumuna göre dağılımları.....	49

Tablo 4.18. Covid-19 sırasında işsizlik problemi ve kronik hastalığı olma oranı dağılımları.....	50
Tablo 4.19. Covid-19 salgını sırasında sağlık hizmeti almakta zorluk yaşama durumuna göre dağılımları	51
Tablo 4.20. Covid-19 tanısı alma durumuna göre dağılımları.....	52
Tablo 4.21. Covid-19 salgını sırasında psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre dağılımları.....	52
Tablo 4.22. “Covid-19 salgın sırasında kalabalıktan uzak durma konusunda zorluk yaşadınız mı?” sorusuna göre dağılımları	53
Tablo 4.23. “İlaç temin etmekte zorluk yaşadınız mı?” sorusuna göre dağılımları.....	54
Tablo 4.24. “Çocuğunuz varsa aşılarını yaptırma sıkıntısı yaşadınız mı?” sorusuna göre dağılımları.....	55

1. GİRİŞ

Dünya genelinde insanlar daha refah bir hayatı aramak için bazen isteyerek bazense yaşadıkları ülke koşullarından dolayı istemeyerek olsa hayatlarını sürdürdükleri ülkelerden ayrıлып başka ülkelere gitmek zorunda kalıyorlar. Birleşmiş milletlerin raporları incelendiğinde günümüzde mülteci olarak yer değiştirme oranının en yüksek seviyelerde olduğu görülmektedir (1). Genelde insanların yaşadıkları ülkedeki siyasi atmosferden doğan zulümler nedeniyle dünya genelinde en çok Suriye'den mülteciler başka ülkelere göç etmektedir. Yine Birleşmiş Milletler raporlarına göre 6.3 milyon Suriyelinin göç ettiği rapor edilmiştir (1). Birleşmiş milletlerin raporundaki bu rakamın yarısından fazlası ise Türkiye'ye göç etmiştir (2). Türkiye'ye göç eden Suriyeli sayısının bu rapora göre 3.6 olduğu bilinmektedir. Bölgedeki güven ortamının hala tesis edilmemesinden dolayı bu göç devam etmektedir.

Suriyeli mültecilerin yoğun bir şekilde Türkiye'ye göç etmesi sonucunda bir çok zorluklar yaşanmıştır. Öncelikle Türkiye Suriye'den gelen mülteciler için geçici koruma yönergesi yayınlamıştır (3).

Özellikle bulaşıcı olmayan hastalıklar da devamlı takip gerektirmektedir bu sebeple bulaşıcı olmayan hastalıkların acil durumlarında özellikle sıkıntılar çekildiği de rapor edilmiştir. Hatta özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki mültecilerin bulaşıcı olmayan hastalıklara bağlı ölümlerin de arttığı aynı çalışmada belirtilmiştir (4). Bulaşıcı olmayan hastalıklardaki bu zorluklarla boğuşurken 2019 yılında Dünya Covid-19 pandemisi ile karşı karşıya geldi ve tüm dünyayı her alanda olumsuz etkiledi.

Çin'in Vuhan şehrinde Aralık 2019'da ortaya çıktığı için isminin sonuna 19 eklenerek Covid-19 pandemisi adını aldı. Pandemi olarak adlandırılmasının sebebi ise basit bir salgından ziyade eş zamanlı olarak bir çok ülke ve kıtada yayıldığı ve yayıldığı bölgelerde çok etkili olduğundan dolayı Dünya Sağlık Örgütü tarafından 2020 yılı başında pandemi olarak tanımlanmıştır (5). Mülteciler için bulaşıcı olmayan hastalıkların zorlukları rapor edilmişken (4) 2019 yılında Covid-19 pandemisi gibi salgın yani çok kısa sürede bir kişiden diğerine kolayca bulaşabilen bir hastalığın da ortaya çıkması mültecileri her yönden olumsuz etkilemiştir. Buradaki en büyük sorun ise pandemi süreçleri sadece insanların sağlıklarını değil aynı zamanda psikolojilerini de çok ciddi etkilemiştir (6). Mültecilerin sorunları sadece Covid-19 pandemisinin ölümcül olması ve giderek daha bulaşıcı bir hale gelmesinden dolayı tüm insanlarda psikolojik rahatsızlık ortaya çıkmasına neden oldu (7).

2020 yılı Covid-19 pandemisi çıkar çıkmaz birçok ülkede gerekli önlemler alınmıştır. Bu önlemlerin en başında insanların sosyal mesafeye dikkat etmeleri, kendilerini kalabalıktan izole etmeleri, eğer salgına yakalanırlarsa hastalığın bulaşıcılık süresi boyunca (15) gün karantina altına girmeleri gibi bazı zorunlu kısıtlamalar yer almaktadır (8). İşte bu kısıtlamaların nedeni Covid-19 pandemisinin Dünya genelinde son derece bulaşıcı olması ve ölümlere sebebiyet vermesi olarak rapor edilmiştir (7, 9).

Bu durum, insanların yaşam tarzlarını olumsuz yönden etkileyerek insanlar üzerinde psikolojik rahatsızlıkların artış göstermesine yol açmıştır (10, 11).

Bu sebeple yapılan çalışmalar bizlere gösteriyor ki Covid-19 geçiren kişiler ile sağlıklı kişiler karşılaştırıldığında hastalık geçirenlerde çok daha fazla depresyon, stres ve anksiyeteye sahip oldukları bilinmektedir (12, 13).

Fakat yapılan çalışmalar incelendiğinde Covid-19 pandemisi sırasında tüm bireylerin aynı şekilde etkilenmediği tespit edilmiştir. Bunun nedeni ise hayatın zorlayıcı etkileri karşısında herkesin verdiği tepkilerin farklı olmasıdır (12). Durum böyle olunca Suriyeli mültecilerin bu süreçte yaşadıkları zorluklar, Covid-19 hastalığı ve tedbirler hakkındaki bilgi düzeyleri ve algıladıkları stres düzeyleri hakkında literatürde bilgi bulunmamaktadır. Bu yönüyle tez konumuz literatürdeki bu büyük boşluğu dolduracaktır.

Bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aramaktadır:

1. Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı Suriyeli mültecilerin Covid-19 pandemi süresince yaşadıkları zorluklar nelerdir?
2. Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli mültecilerin Covid-19 pandemisi hakkında bilgi düzeyleri nedir?
3. Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin Covid-19 pandemi süresinde stres düzeyleri nasıldı?

Bu çerçevede, belirlenen anketden elde edilen verileri kullanarak, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin Covid-19 pandemisi süresince yaşadıkları sıkıntılar, bilgi ve stres düzeylerini belirlemek için bu çalışma yapılmıştır.

Bu tez beş bölümden oluşmaktadır. İlk bölüm, dünya çapında Covid-19 pandemisi hakkında giriş bilgileri sağlayan Giriş bölümüdür.

İkinci bölüm, göçmen, mülteci sığınmacı tanımları ve çatışmanın başlangıcından bu yana Türkiye'de artan Suriyeli sayısı da dahil olmak üzere Suriye insani krizinin nasıl geliştiğine dair bir açıklama içermektedir.

İkinci bölüm, Göç mevzuatı ve Türkiye'deki Suriyelilere sağlık hizmeti sunumunun gözden geçirilmesiyle devam etmektedir. İncelenen mevzuata göre tanımlanan farklı türlere bağlı olarak Türkiye'deki mültecilerden bahsedilmiştir.

Üçüncü bölümde hem anketler hem de analiz süreci için saha çalışmasının detaylarını içeren çalışmamın metodolojisi açıklanmıştır.

Dördüncü bölümde, katılımcılara uyguladığımız anketlerin sonuçları sunulmuştur.

Tezin son bölümünde, analiz sonuçları değerlendirilerek mültecilerin bu süreçte yaşadıkları zorluklar ve algılanan stres düzeyleri üzerinde çalışılmış ve öneriler sunulmuştur.

2. GENEL BİLGİLER

2.1. Göçmen Tanımı

Göçmen terimi, genelde kendi yaşadıkları yerlerden çok daha iyi yaşam şartlarındaki yerlere gidip yerleşen insanlar için kullanılır. Uluslararası göç örgütü (IOM) geniş tanımına göre ise uluslararası hukukta tanımlanmayan, bir ülke içinde veya uluslararası bir sınırın ötesinde, geçici veya kalıcı olarak ve çeşitli nedenlerle olağan ikamet yerinden uzaklaşan bir kişinin durumunu yansıtan bir terimdir. Bu Terim, göçmen işçiler gibi yasal olan ve iyi tanımlanmış bir kategoriye ya da kaçak göçmenler gibi belirli hareket türleri yasal olarak tanımlanmamış kişileri; uluslararası öğrenciler gibi statüleri veya hareket araçları uluslararası hukukta özel olarak tanımlanmamış olan grupları da içerir. Aynı kaynak şu ibareyi de özellikle not etmektedir; Uluslararası düzeyde, “göçmen” için evrensel olarak kabul edilmiş bir tanım bulunmamaktadır. Mevcut tanım, IOM tarafından kendi amaçları için geliştirilmiştir ve herhangi bir yeni yasal kategoriye ima etmesi veya oluşturması amaçlanmamıştır (14).

2.2. Mülteci Tanımı

Türkiye’de ilk öncelikle 1951 yılındaki Cenevre Sözleşmesinde yer alan mülteci tanımı aynen kullanılmıştır, fakat önceleri bu tanımda yer ve zaman sınırlaması bulunurken 1967 yılında Birleşmiş Milletler Genel Kurulunda onaylanan tanıma göre yer ve zaman kısıtlaması gözetmeksizin mülteci olunabileceği kararı çıkmıştır. Bu şekilde artık hangi tarihte olursa olsun ve hangi coğrafyada olursa olsun insanlar mülteci olabileceklerdir (15). Yalnız Türkiye, halen coğrafyayı göz önünde bulundurmaktadır ve ancak Avrupa’dan gelen yabancıların mülteci olabileceklerini bildirmektedir. Yabancılar eğer Türkiye’de mülteci olarak kabul edilmek isterlerse Türkiye’ye başvururken başlarından geçen olayların Avrupa ülkelerinde gerçekleşmiş olması istenmektedir. Bu durumda Türkiye sadece Avrupa’dan gelenleri mülteci olarak kabul etmektedir ve bu bağlamda aslında Suriye’den gelen Suriyeliler mülteci kapsamında değerlendirilmemiştir (16). Göç idaresi başkanlığının mülteci tanımı aynen şu şekildedir: “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya

veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder” (16).

2.3. Sığınmacı Tanımı

Sığınmacı ile mülteci arasındaki en büyük fark sığınmacı statüsünün geçici olmasıdır. Bireyler kendi ülkesinde zulüm ve zarar görüyorsa ve bu zulüm ve zararlardan kendilerini ve ailelerini korumak amacıyla kendi ülkelerini terk edip başka ülkelerde güvenlik için bulunan bu sırada mültecilik için baş vuran ve sonucu bekleyen kişilere sığınmacı diyoruz. Göçmen ve sığınmacı arasında da farklılıklar vardır. Kanuni olarak sığınmacılar kendi ülkelerini zulüm, baskı ve ölüm korkusu yüzünden terk edip başka ülkelere gelen kişilerdir fakat göçmen denildiğinde zulüm ve baskıdan ziyade ekonomik sebepler ve daha güzel hayat şartlarına ulaşmak için kendi ülkesini terk edip farklı bir ülkeye giden bireylere göçmen denilmektedir. Sığınmacı durumunun geçici olduğu unutulmamalıdır. Eğer mültecilik durumuna geçemez ise sınır dışı dahi edilebilirler (17, 18).

2.4. Resmi Olmayan İstihdamın Sağlık Konusunda Oluşturduğu Problemler

2011 ve 2016 yılı arası ise Türkiye’ye gelen Suriyeli mülteciler resmi olmadan çalışmaya başlamıştır. 2016 yılında çoğu Suriyeli mültecilere resmi çalışma izni ve vatandaşlık verilmiştir ancak kayıt dışı birçok Suriyeli mülteciler çalışmalarına devam etmiştir. Tabii ki bu durum çalışma ve sağlık hizmeti sorunlarını da beraberinde getirmiştir. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 2019 yılında kayıtlı Suriyeli mülteci sayısını 63.783 olarak belirtirken (19) günümüzde Türkiye’de kayıt altına alınmış geçici koruma statüsündeki Suriyeli mülteci sayısı 18 Ağustos 2022 tarihi itibarıyla toplam 3 milyon 652 bin 813 kişi olmuştur (20). Buradaki en büyük sıkıntı resmi olmadan çalışanlar hastalandığında hastalık izni de kullanamamaktadırlar ki bu hem kendilerini hem de diğer sağlıklı insanların hayatlarını da zor duruma sokmaktadır. Kayıtsız çalışan Suriyelilerin iş kazalarından doğacak sağlık problemleri sebebiyle devlete de büyük maddi yük olmaktadır.

2.5. Suriye İnsani Krizi

Covid-19 salgını, sırasında hastalığın önlenmesi için alınan sıkı tedbirler ciddi oranda iş kayıplarına neden olmuştur. Ekonomik etkiyi insanlar üzerinde azaltmak için

hükümetlerin destek girişimlerine rağmen bir çok insan olumsuz etkilenmiştir. Türkiye'deki geçici koruma kapsamındaki Suriyeliler, ekonomik yönden ciddi oranda pandemide etkilenmiş ve ekonomik olarak zor şartlar altında kalmışlardır (21).

Suriye'deki çatışmalardan milyonlarca insan etkilenmiş ve bunların çoğu hayatta kalmak için başka bir yere taşınmıştır.

2011 yılından itibaren Türkiye Suriyelileri mülteci olarak kabul eden ülkelerden biri olmuştur. Türkiye'ye gelen Suriyeli mültecilerin sayısı gün geçtikçe giderek artmıştır.

Türkiye'de kayıt altına alınmış geçici koruma statüsündeki Suriyeli mülteci sayısı 16 Mart 2023 tarihi itibarıyla toplam 3 milyon 447 bin 837 kişi olmuştur (20).

İl Göç İdaresi Genel Başkanlığı tarafından 1 Aralık 2022 tarihinde paylaşılan verilere göre Gaziantep'te geçici koruma kapsamında bulunan kayıtlı Suriyeli sayısı 452 bin 745 kişidir. Bu rakam ilde bulunan Türk nüfusu ile kıyaslandığında nüfusun %20,9'una denk gelmektedir. İl sınırları içerisinde barındırdığı Suriyeli sığınmacı açısından Türkiye'nin en çok Geçici Koruma Altındaki Suriyeli (GKAS) barındıran ikinci ili konumundadır. Gaziantep, Suriye ülkesine olan göreceli coğrafi yakınlığı sebebi ile yoğun göç alan bir bölgedir. Gaziantep'teki iş imkanlarından dolayı da Suriyeli sığınmacılar için tercih edilme sebebi olmaktadır (Şekil 2.1).

Şekil 2.1. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin ilk 10 ile göre dağılımları (22)

Yine 1 Aralık 2022 tarihi itibarıyla sunulan veriler incelendiğinde Türkiye'de bulunan Suriyelerin 1.911.637'si erkek ve 1.658.597'si ise kadındır. Cinsiyet ve yaş dağılımları ise şekil 2.2'de sunulmuştur (22).

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA BULUNAN SURIYELERİN YAŞ VE CİNSİYETE GÖRE DAĞILIMI

YAŞ	ERKEK	KADIN	TOPLAM
TOPLAM	1.911.637	1.658.597	3.570.234
0-4	283.758	265.149	548.907
5-9	272.337	257.055	529.392
10-14	214.068	201.208	415.276
15-18	135.768	116.975	252.743
19-24	247.465	190.984	438.449
25-29	208.930	152.785	361.715
30-34	153.883	115.124	269.007
35-39	122.381	94.724	217.105
40-44	83.605	71.101	154.706
45-49	57.889	56.548	114.437
50-54	43.637	42.893	86.530
55-59	34.362	34.692	69.054
60-64	22.166	23.220	45.386
65-69	14.450	15.673	30.123
70-74	8.738	9.707	18.445
75-79	4.170	5.105	9.275
80-84	2.241	3.046	5.287
85-89	1.062	1.533	2.595
90 ve üstü	727	1.075	1.802

*01.12.2022 tarihi itibarıyla

Şekil 2.2. Geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin yaş ve cinsiyete göre dağılımları
(22)

2.6. Göç Mevzuatı ve Türkiye'deki Suriyelilere Sağlık Hizmeti Sunumu

İnsanların göçü hemen hemen tüm kültürlerde, topraklarda ve milletlerde derin bir tarihe sahip olsa da mülteci, göçmen ve sığınmacıların hüküm ve koşulları çok yakın zamana kadar düzenlenmemiştir. İlk adım, zulüm karşısında başka ülkelere sığınma ve sığınma hakkını vurgulayan Birleşmiş Milletler (BM) İnsan Hakları Bildirgesi'nin kabul edilmesiyle atılmıştır (23). Mülteci terimi ve sığınma hakkı, BM 1951 Mülteci Sözleşmesi'nde (24) daha ayrıntılı olarak tanımlanmıştır.

1989 ve 1991 yıllarında Türkiye'ye yönelik göç hareketleri, AB üyelik süreci ve Suriye iç savaşı sonucunda Suriyelilerin Türkiye'ye akın etmesinden çıkarılan dersler ile Türkiye'deki çok sayıda Suriyelinin hizmet sunumu, koordinasyonu ve yönetimini düzenleme ihtiyacı doğmuştur. Yabancıların Türkiye'ye giriş ve Türkiye'de kalış usul ve esaslarını düzenlemeyi ve İçişleri Bakanlığı'na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (GİGM) kuruluş ve çalışma esaslarını belirlemeyi amaçlayan Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nun (25) kabul edilmesine yol açmıştır ve 6458 Sayılı Kanun, Nisan 2013'te kabul edilerek yayımlanmıştır. Bu kanunu, “ülkelerini terk etmek zorunda kalan ve buldukları ülkelere geri dönemeyenlere” tanınan “geçici koruma statüsü”ne ilişkin ayrıntılı bir Yönetmelik (26) takip etmiştir. Acil ve geçici koruma aramak için kitleler

halinde sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen ve uluslararası koruma talepleri bireysel değerlendirmeye alınamayan bu insanlar için yukarıda bahsettiğimiz kanun maddesi çıkarılmıştır.

Aynı zamanda tüm hizmetlerin aynı çatı altında düzenlenmesi ve koordinasyonu için 26/12/2017 tarihli ve 2018/11208 sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'nda değişiklik yapılmıştır. Değişikle 26'ncı maddenin 4'üncü fıkrası "Bu Yönetmelik kapsamında ilgili bakanlıklar ile kamu kurum ve kuruluşları tarafından verilen hizmetler Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ile koordineli olarak yürütülür" şeklindedir. 16 Ekim 2019 itibariyle Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti'nin geçici koruması altında 3.676.288 Suriyeli (27). bulunurken, 2018 yılında 99.643 Suriyeliye ikamet izni verilmiştir (28).

Türkiye'deki Suriyeliler arasında kaydı teşvik etmek için Türkiye Hükümeti, geçici koruma altındaki kişilere birinci, ikinci ve üçüncü basamak sağlık hizmetleri düzeyinde ücretsiz sağlık hizmetleri sunmuştur. 22.10.2010 tarihli "Geçici Koruma Altındaki Kişilere Sağlanacak Sağlık Hizmetlerinin Esasları" Hakkında Yönetmelik (29) ile geçici koruma altındaki kişilere sunulacak sağlık hizmetleri daha ayrıntılı olarak tanımlanmakta ve düzenlenmektedir.

Geçici koruma sağlanan Suriyelilere yönelik sağlık hizmetlerinin sunumunda ve kapsamında bir geçiş yaşanmıştır. 29 Nisan 2011 tarihinde Afet ve Acil Durum Yönetim Merkezleri Yönergesinin (30) kabul edilmesiyle, mültecilerin ilk giriş noktalarından biri olan Hatay'da Suriyelilere sağlanacak temel ihtiyaç ve hizmetlerin koordinatörü olarak Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) görevlendirilmiştir. Bu bağlamda Suriyelilerin sağlık harcamaları da AFAD'ın sorumluluğunda sayılmaktadır.

2013/08 sayılı genelge ile sadece 11 ilde Suriyelilere verilen sağlık hizmetlerinin ülke çapında yaygınlaştırılması sağlanmıştır. 22.10.2014 tarihinde kabul edilen Geçici Koruma Yönetmeliği'nin 1. Maddesi uyarınca 28 Nisan 2011 tarihi itibarıyla Türkiye'ye gelen Suriyelilere Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti tarafından geçici koruma sağlanmıştır (30). Aynı Yönetmeliğin 21 inci maddesine göre, kayıt işlemleri tamamlanmayan yabancılar sadece acil sağlık hizmetlerinden ve bulaşıcı hastalıkların önlenmesine yönelik hizmetlerden yararlanabilirler.

Türkiye, Birleşmiş Milletler tarafından tüm üye Ülkelerin 2030 yılına kadar gerçekleştireceği Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerinin bir parçası olarak belirlenen Evrensel Sağlık Kapsamı (UHC) için çok iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Türkiye'de kayıtlı tüm Suriyelilere ücretsiz sağlık hizmeti ve ilaç temini ile Türkiye, UHC'nin sadece vatandaşlar için değil aynı zamanda mülteciler için de mümkün olduğunu dünyanın geri kalanına kanıtlamada önemli bir rol oynamıştır. Geçici Koruma Yönetmeliği ile Sağlık Bakanlığı, geçici koruma altındaki kişilere sağlık hizmetlerinin sunulmasından sorumlu merci olarak görevlendirilmiştir.

Göçmen Sağlık Merkezleri (GSM) adı altında göçmenlere sağlık hizmeti sunan yapılar getirilmiştir. Bu merkezlerde temel olarak hizmet sunumunda karşılaşılan iletişim güçlükleri yaşandığından bu merkezlerin yükünün bir kısmını da mültecilerin üstlenmesi sağlanmıştır ve bu merkezler, teorik ve uygulamalı Türk Sağlık Sistemine uyum eğitimlerini almış ve başarıyla tamamlayan Suriyeli sağlık personeline istihdam olanağı sağlamıştır.

Suriyeli sağlık profesyonelleri tarafından sunulan hizmetlerinde kaliteyi sağlamak için Sağlık Bakanlığı, başvuru sahipleri tarafından sağlanan sertifikaların doğrulanması, uygun adaylarla mülakat ve Dünya Sağlık Örgütü tarafından Göçmen Sağlığı Eğitiminde kolaylaştırılan bir haftalık teorik ve 6 haftalık uygulamalı eğitim için çeşitli adımlar oluşturmuştur. Yedi İlde (Ankara, İstanbul, İzmir, Hatay, Gaziantep, Mersin, Şanlıurfa) bulunan merkezlerde eğitimler gerçekleştirilmiştir.

2.7. Türkiye'deki Mülteciler

Avrupa ve Asya'nın ortasında, iki kıtayı birbirine bağlayan konumu nedeniyle Türkiye, yüzyıllardır mültecilerin varış noktası olmuştur. Şu anda Türkiye çeşitli ülkelerden mültecilere ev sahipliği yapmıştır. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'ne göre, Türkiye 3.7 milyon kayıtlı mülteci ile en çok mülteci barındıran ülkedir ve onu 1.4 milyon ile Pakistan izlemektedir (31).

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM), Türkiye'de göçle ilgili konularda hükümetin düzenleyici otoritesidir. GİGM, göçle ilgili tüm hareketlerin kayıtlarını en az son on yıl boyunca tutar. GİGM'den elde edilen veriler, mültecilerle ilgili rakamların özellikle son on yılda artış gösterdiğini göstermektedir. Bu kapsamda Türkiye'de yabancılara verilen ikamet izni 2005 yılında 178.964 iken 2019 yılında 1.067.731'e yükselmiştir (28). Türkiye'de kaydedilen düzensiz göç 2005'te 57.428'den 2019'da 347.815'e yükselmiştir (32). Uluslararası koruma başvurularının sayısı, 2010 yılında 8.932 ile 2019 yılında 11.453'e yükselen aynı trendi göstermektedir. Bu sayılar 2022 yılında daha da artışı görülmüştür (20).

Suriyelilerin mültecilerin çoğunluğunun ya beş yaş altı çocuklar ya da çeşitli ihtiyaçlara göre özel dikkat ve planlama gerektiren genç nüfus olduğunu göstermektedir. Üreme çağındaki kadınlar, özellikle hamile kadınlar bulaşıcı olmayan hastalıklar açısından dikkatle izlenmelidir. Göç sırasında veya sonrasında hamile kadınları izlemek veya takip etmek sağlık sistemlerini zorlamaktadır.

Göçmenler arasındaki doğurganlık davranışını tanımlayan dört ana teori vardır. Teoriler genelleme (sosyalleşme), adaptasyon, seçicilik ve bozulma olarak sıralanabilir.

Genelleme (sosyalleşme) teorisi, ilk olarak, kırsal nüfusun kentsel nüfustan daha yüksek doğurganlık oranına sahip olma eğiliminde olduğu kentsel ve kırsal nüfusların doğurganlık davranışlarını inceler. Teori, kentsel ortamlara göç eden kırsal nüfus arasında doğurganlık davranışının uyarlanmasının zaman alacağını ve bir nesil geçeceğini öne sürmektedir (33).

Adaptasyon teorisi, kırsal-kentsel göçmenlerin ev sahibi topluluğun normlarına aşamalı olarak uyum sağlamasına dayanır ve göçmenlerin yaşadıkları çevrenin doğurganlık hızına aşamalı olarak uyum sağlamasını önermiştir.

Seçicilik teorisi temel olarak göçmenler arasındaki seçici göç davranışını ve göç kararı için kullanılan kriterleri vurgular.

Sosyo-ekonomik özelliklerin göç destinasyonunda önemli oyuncular olduğunu ve halihazırda düşük doğurganlık oranına sahip olma eğiliminde olan göçmenlerin kentsel yerleşimlere göç etmeyi tercih edeceklerini öne sürüyor.

Bozulma hipotezi ise göçün başlangıç veya varış noktasındaki ortamdan ziyade göç sürecine odaklanır. Bu, göç hareketinin zor bir süreç olduğunu ve süreci yaşayan göçmenlerin, hedef kentsel ortamda yaşayan veya uzun süreli kırsal-kentsel göçmenlere kıyasla daha düşük doğurganlık oranına sahip olabileceğini ima eder.

Türkiye'deki Suriyelilerin doğurganlık oranı 2018 Türkiye Nüfus ve Sağlık Araştırması ile incelenmiştir. Anket sonuçları, Suriyeliler arasında doğurganlık hızının 5,3 olduğunu göstermektedir, bu da sosyalleşme teorisine uygundur (34, 35). Sağlık hizmeti sunumu tasarlanırken üreme sağlığındaki kadınların özel üreme sağlığı ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

2.8. Suriyeli Sığınmacıların Ruh Sağlığı Sorunları ve Psikososyal Desteğe Erişim

Suriyeli sığınmacıların birçok problem arasında belki de en önemli problemlerinden biri ise ruh sağlığı problemleridir. Geçirdikleri onca zorlu hayat

sürecinden sonra Türkiye'ye de entegre olabilmeleri için aslında ruh sağlığı ve psikolojik problemlerinin de olabildiğince en aza indirilmesi gerekmektedir. Olumsuz koşullardan etkilenen en çok çocuklar ve kadınlar olduğu bilinmektedir. Özellikle kadın ve çocuklarda yeni bir ülkede, farklı bir kültür içerisinde yaşamaya çalışmanın oluşturduğu zorluklar ve yeni ülkeye gelene kadar yolda yaşadıkları zorluklar ciddi kalıcı travmalara sebep olduğu halde sığınmacıların birçok problem olduğundan bu ruhsal çöküntü ile ilgili fazla ilgilenememektedirler veya gerekli eğitimleri olmadığı için önemsememektedirler. Fakat özellikle çocuklardaki psikolojik travmalar ileride ciddi toplumsal sorunları da beraberinde getireceği su götürmez bir gerçektir. Fakat sığınmacıların ruhsal problemlerinden önemli olmasa da öncelikleri bulunmaktadır ki bunlardan en önemlileri barınacak bir yer, yiyecek ve sağlık ihtiyaçları daha ön planda yer almaktadır. Sığınmacıların özellikle çocukları yaşadıkları olaylar yüzünden ruh sağlıkları olumsuz etkilenmekle kalmıyor aynı zamanda sağlıksız beslenme ve sosyoekonomik durumları da bu durumu daha da olumsuz etkilemektedir. Eğer bu konu üzerinde de yeterli önlemler alınmazsa ileride bu çocukların suça bulaşma oranları artacağı gibi aynı zamanda depresyona girme ve anksiyete meydana gelme olasılığı da yükselecektir. Özellikle Suriyeli sığınmacıların kültürel ve dini inanışlarından dolayı toplumda dışlanmaktan korktuklarından dolayı iş yerlerindeki taciz olaylarını ifşa etmedikleri ve bu durum ayıplandığı için üzerini kapamaya gittikleri bilinmektedir. Tüm yaşanan bu zorlu göç yolculuğundan sonra özellikle kadınların geçimlerini sağlamak için çalıştıkları yerlerdeki insanlardan tacize uğramaları ve bunu ifşa edememeleri de kendilerini depresyona ve psikolojik travmaya itmektir. Bu sebeple kesinlikle profesyonel desteğe ihtiyaç duymaktadırlar (34-36).

2.9. Suriyeli Sığınmacıların Sağlık Sorunları

Türk Tabipler Birliği 25 Ocak 2014 tarihli raporuna göre Sığınmacıların yaşam koşulları ve sağlık hizmetlerine erişimle ilgili sorunları bulaşıcı hastalıklar açısından büyük risk taşımaktadır. Başta kızamık olmak üzere, şark çıbanı, ASYE, gastroenteritler, sıtma olmak üzere polio gibi hastalıkların görülme tehdidi vardır. Geçen yıl görülen kızamık olguları, sıtma ve şark çıbanı olguları haberci niteliğindedir.

Hizmetlerden zor da olsa ücretsiz yararlanacaklarını bilmelerine rağmen birçok kadın kayıt olmak ve kampta yaşamak istemediğini ifade etmiştir. Kadınların koruyucu sağlık hizmetlerine erişimle ilgili ciddi sorunları tespit edilmiştir. Aile planlaması hizmetleri, gebe izlemleri, danışmanlık hizmetleri, mineral-vitamin desteği vb. hizmetlerin

oldukça yetersiz olduğu gözlenmiştir. İstenmeyen gebelikler, bebek ölümleri, anne ölümleri bu nüfus için şaşırtıcı olmayacaktır. Dil sorununun kadınlarda daha yaygın olduğu, bu nedenle kadınların eve hapsediği, sosyal yaşamla bağı koparılmış durumda olduğu gözlenmiştir. (37).

Covid-19 salgın sırasında Suriyeli sağlık çalışanlarının Türk sağlık sistemine entegrasyonunu artırmak amacıyla ortak çalıştay düzenlenmiştir. Katılımcılar arasında Suriyeli sağlık çalışanları, Sağlık Bakanlığı temsilcileri, akademisyenler ve Birleşmiş Milletler Nüfus Fonu (UNFPA) ve Dünya Sağlık Örgütü (WHO) gibi uluslararası kuruluşlar yer almıştır. Çalıştayda temel eğitim konuları belirlenmiş ve Suriyeli sağlık çalışanlarına kapsamlı eğitimler verilmesine karar verilmiştir.

Yapılan çalışmada Türkiye'deki sağlık alanı entegrasyon ile Suriyeli sağlık çalışanlarına Türk Sağlık Sistemi, Türkiye'de uygulanan sağlık programları, etkili iletişim stratejileri, çatışma yönetimi, kültürlerarası iletişim, göç ve sağlık mevzuatı gibi birçok konu ele alınmıştır. Pratik entegrasyon eğitimini kolaylaştırmak için DSÖ, İstanbul, Ankara, İzmir, Mersin, Hatay, Şanlıurfa ve Gaziantep'te yedi göçmen sağlığı eğitim merkezinin kurulmasını desteklemiştir. Bu merkezler Türk sağlık personeli tarafından denetlenmekte ve yönlendirilmektedir.

SIHHAT projesi kapsamında TSM (Toplum Sağlığı Merkezleri) ve GSM'de (Göçmen Sağlık Merkezleri) 99 uzman hekim, 376 pratisyen hekim ve 586 yardımcı sağlık personeli istihdam edilmiştir. Ayrıca Arapça ve Türkçe bilen ve hasta yönlendirmesi veya kültürel aracılık yapmak isteyen 850 kişiye Türk Sağlık Sistemi, etkili iletişim teknikleri ve sağlık terminolojisi hakkında bilgi veren 5 günlük uyum eğitimi verilmiştir. Çalışmamızda sunulan veriler Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nden (GİGM) alınmıştır.

"Kamplar Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) standartlarına uygun kurulmaya çalışılsa da kamplarda sağlık hizmetlerinin yürütülmesi ile ilgili sorunlar tespit edilmiştir". (37).

Sığınmacı kadınların maruz kaldıkları cinsel istismar yanında üreme sağlıkları da kötü koşullar altında olumsuz etkilenmektedir. Sığınmacı Suriyeli kadınlar doğum kontrol kullanımının az olmasından da kaynaklı doğurganlıklarının yüksek olduğu bilinmektedir. Bu durum kadın hastalarını da beraberinde getirmektedir. Hamilelik zamanlarında hekim görmedikleri gibi doğumlarını da kötü şartlarda kendileri yaptıkları bilinmektedir (38). Bu durum haliyle sağlık sorunlarını da beraberinde getirmektedir. Suriyeli sığınmacıların Ocak 2020 tarihinde Sağlık Bakanlığı verilerine göre yeni doğan

bebek sayısı 535.000 civarındadır. Bu rakama 9 yaşına kadar çocuklar da eklendiğinde ne kadar büyük bir sağlık riski ile karşı karşıya oldukları görülmektedir (39).

2.10. Covid-19 Pandemisi

Parıldar ve ark. makalelerinde detaylı açıkladığı gibi salgın, belirli bir bölgede ve belirli bir hastalığa ait tespit edilen vakaların o bölgede aniden artış göstermesi olarak bilinmektedir (40). Özellikle 2020 yılından sonra çokça duyduğumuz epidemiy ve pandemi kavramları arasındaki farkları da ortaya koymak önemlidir. Epidemiy ifadesi kısaca bulaşıcı olan bir hastalığın belirli bir bölgede ortaya çıkması olarak tarif edilebilir. Pandemi bahsettiğimiz bulaşıcı hastalığın belirli bir bölge ile sınırlı kalmayıp birçok ülkeye yayılması hatta kıtalara yayılarak dünyadaki birçok insanı tehdit eden bir hastalık haline gelmesi olarak bilinmektedir (41).

Çin'in Wuhan şehrinde 2019 yılı sonlarına doğru çok hızlı bir şekilde görülen pnömoni vakaları rapor edilmiştir (42). Çok geçmeden yapılan araştırmalar sonucunda görülme sıklığı oldukça artan pnömoni hastalığının nedenini 2019- nCoV olarak isimlendirilen yeni bir koronavirüs olduğunu belirlenmiştir. Daha önceleri yine Çin'de SARS ve MERS virüsleri görülmüş fakat bu virüsler pandemi oluşturmamıştı. Bu yeni ortaya çıkan 2019-nCoV virüsü SARS virüsü gibi solunum yollarını etkilediğinden dolayı bu yeni virüs SARS CoV2 olarak literatüre geçmiştir (43). Covid-19 virüsün yapısı incelendiğinde RNA'yı çevreleyen protein kılıfına bağlı çubuk şeklinde glikoprotein yapılar bulunmaktadır ve bu yapılar aynı bir taç şeklini andırdığı için Latince taç manasına gelen corona ismi verilmiştir (44). Literatürde genel olarak, Covid-19 olarak adlandırılmaktadır ki buradaki Covid-19 denilmesini kısaltma kelimelerden oluşmaktadır. Corona, Virus, Disease yazısının baş harfleri kullanılmıştır. Sonundaki 19 ise 2019 yılında ortaya çıktığı için Covid-19 şeklinde adlandırılmıştır. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından Covid-19 hastalığının en çok görülen belirtileri nefes darlığı, ateş, eklem ağrısı, halsizlik, öksürük, koku veya tat kaybı olarak rapor edilmiştir (5). Virüsün bir hücreye girip çoğalması için belirli süre geçmesi gerekiyor ve bu süre virüs için 2-14 gün arasında değiştiği bilinmektedir (45). Covid-19 virüsü aşırı derecede kolay bulaşabilme özelliğine sahiptir. Hastalığı kapmış bireylerden damlacık yoluyla veya enfekte yüzeye temas ile diğer insanlara hastalık bulaşabilmektedir (46). Çok kısa sürede dünyanın farklı kıtalarında görülmeye başlandı ve bu hızlı yayılım neticesinde Dünya Sağlık Örgütü tarafından 11 Mart 2020 tarihinde pandemi olarak ilan edilmiştir. Aynı tarihte Türkiye'deki ilk Covid-19 vakası da sağlık bakanlığı tarafından duyurulmuştur (47).

Pandemi ilan edilmesi ile birlikte virüs ile daha yoğun bir mücadeleye girilmiştir. İlk olarak insanlara virüsün yayılmasını önleyebilmek ve virüsten korunmak için yapılması gerekenler DSÖ aracılığı ile tüm dünyaya duyurulmuştur. Virüsün yayılmasını önlemek için el hijyenine dikkat edilmesi, kalabalık ortamlardan uzak durulması ve sosyal mesafeye dikkat edilmesi, maske kullanımının gerçekleştirilmesi konusunda uyarılar yayınlanmış ve devletlerin yayınlanan uyarıları halkına uygulaması konusunda iş birlikteliği yapılmıştır (48). Bu süreçte ölüm oranları gittikçe artmaya başlamış ve devletlerin korunmaya yönelik uyarıların yanında karantina, sokağa çıkma yasağı, maske zorunluluğu gibi tedbirler alması gerekli kılınmıştır (49). Türkiye’de ve diğer birçok ülkede olduğu gibi bir dizi sağlık tedbirleri alınmıştır. Özellikle 11 Mart 2020’den sonra Covid-19’un yayılmasını durdurmak için alınan önlemler arasında 18 yaş altı ve 65 yaş üstü bireyler için sokağa çıkma yasağı uygulaması, hafta sonları tüm ülkede sokağa çıkma yasağı ya da tam kapanma uygulaması, maske takma ve sosyal mesafeye uyma zorunluluğu, eğitim kurumlarında ve üniversitelerde yüz yüze eğitime ara verilmesi, restoran ve kafe gibi işletmelerde paket servis uygulamasına geçilmesi gibi önlemler gündeme gelmiş ve faliyete geçirilmiştir (50).

2.11. Covid-19 Pandemisinin Etkileri

Pandemi tarihi incelendiğinde pandemilerin sadece insanları hastalandırarak ölümlerine sebep olmakla kalmadıklarını aynı zamanda insanların sosyal hayatlarını olumsuz etkilediği, ekonomik olarak olumsuzluklar yaşattığı ve psikolojik açıdan insanlarda kalıcı hasarlar bıraktığı bilinmektedir (51). Geçmişte yaşanmış pandemiler ekonomik sistemlerin çökmesi ve devletlerin yıkılmasına kadar gelişmeler rapor edilmiştir (52). Covid-19 pandemisinde de benzer durumlar yaşanmış ve hala yaşanmaktadır. İnsanların ruh sağlıklarının bozulmasından, ülke ekonomilerinin kötüye gidişine kadar bir çok etkisi olmuş ve bu etkilerin devam edeceği öngörülmektedir (53). Maalesef pandeminin oluşturduğu bu olumsuz atmosferden dolayı insanların ruh sağlığına olan etkileri çok daha ciddi ve kalıcı olmaktadır (54). Yapılan araştırmalar da pandemilerin insan ruh sağlığını olumsuz etkiledikten sonra kalıcılığını da sürdürdüğünü göstermektedir (51). Pandemi oluştuktan sonra çıkan ruh sağlığı problemleri dışında pandemi öncesinde var olan rahatsızlıklar pandeminin başlaması ile birlikte daha şiddetlendiği belirtilmiştir (55.56). Pandemi sırasında sokağa çıkma yasakları, karantina gibi önlemler alınsa da hastanelerde ciddi yoğunluklar oluşmuş ve insanlar ihtiyaç

duydukları sağlık hizmetlerine yeterli düzeyde ulaşamamışlar. Bu durumda insanlarda var olan psikiyatrik rahatsızlığın gidişatını negatif olarak etkileyebilmektedir (57).

Pandemi sũresince yaşanan sıkıntılar ve olumsuz etkiler başlı başına bir araştırma konusu olmakla birlikte ˆzellikle bu dˆnemde ˆocuklar ve ergen yaştaki bireyler de olumsuz etkilemişlerdir. Bu yaştaki bireylerin sosyalleşmesi gerektiği halde okulların kapanması yũzunden akranlarından uzak kalmışlardır. Pandemi atmosferi ˆlũm korkusu gibi sorun ile ˆocukları etkilemiştir. Covid-19 salgını sırasında Pakistan'da yapılan bir ˆalıřmada katılımcıların depresif davranışları, yaygın anksiyete bozukluğu ve akut stres bozukluğu sıklığı araştırılmıştır. Sonuˆlar sırasıyla %26.4, %22.6 ve %4.4 (p değerı<0.001) olduğu belirtilmiştir (58).

2.12. Covid-19 Pandemi Sũrecinde Tũrkiye Ekonomisi ve İştihadam

Yukarıda bahsettiğimiz pandeminin insanların ruh sağlığına yˆnelik olumsuz etkilerinin yanında Dũnya ˆapında ekonomiyi de olumsuz etkilemiştir. Devletlerin planlayamadığı şekilde Covid-19 virũsũ ˆok hızlı bir şekilde yayılım gˆstermiř ve yaklaşık 4 ay gibi kısa bir sũre iˆerisinde tũm dũnyayı etkisi altına almış. 11 Mart 2020 yılında DSˆ tarafından pandemi olarak ilan edildikten 20 ay sonra verdiği hasar olduğca bũyũktũ ˆũnkũ 15 Kasım 2021 tarihindeki veriler bizlere pandeminin bu kısa sũre iˆerisinde 5 milyon 118 bin 809 kişinin ˆlũmũne sebep olduğunu gˆstermiřtir (48).

Pandemi sebebiyle yukarıda belirttiğimiz gerek bireyler iˆin hastalık ve ruh sağlığı adına gerekse devletler boyutundaki ekonomik ˆokũntũler ũlkelerdeki hataları durma noktasına getirmiştir. Karantina sebebiyle birˆok iş yerleri kapatılmıştır. Durum bˆyle olunca ˆzellikle geˆimini hizmet sektˆrũnden sağlayan insanlar iˆin zor gũnler başlamıştır ˆũnkũ iş verenler bu insanları ya işten ˆıkartmaları ya da ũcretsiz izne ayrılmalarını istemişlerdir. Tũrkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV) tarafından elde edilen bilgilere gˆre rakamlar ˆok ciddi boyuttaydı ˆũnkũ geˆimini hizmet sektˆrũnden sağlayan insanların yarısı ũcretsiz izne ˆıkarılmıř ve dˆrtte biri ise işyerini kapatmak zorunda kalmıştır (59). Dolayısıyla ũlkelerdeki ũretimin durması ũlkelerin ekonomilerini de olumsuz yˆnde etkilemiştir. Tũrkiye'de pandemi şartları diğer ũlkelerdeki gibi uygulanmış ve dolayısıyla cari aˆık ˆok daha fazla artarken Tũrk lirasının aşırı değer kaybetmesi gibi etkenler ile Tũrkiye ekonomisi gerˆekten sıkıntılı gũnler geˆirmiřtir (60).

Yapılan araştırmalar Tũrkiye ekonomisinin pandemiden etkilendiğini gˆstermektedir. 2019 son ˆeyređi ile 2020 yılının son ˆeyređi kıyaslandığında Tũrkiye

ekonomisindeki şirketlerin iş hacimleri %68 oranında azalmıştır. Bununla birlikte, iş hacmindeki meydana gelen bu azalmadan dolayı işletmeler de %57'lik bir iş gücü kaybı yaşadıklarını rapor etmişlerdir (61).

Pandemi sebebiyle Türkiye'deki iş yerlerinin kapatılmasından dolayı haliyle işsizlik oranlarında ciddi artışlar meydana gelmiştir. İşsizlik artışından dolayı gelir kaybı oluşmuştur ve bu kayıp toplumun her kesimini derinden etkilemiştir (62). Her ne kadar devletler ekonomiyi diri tutmak ve gelir kaybının olabildiğince önüne geçebilmek için vatandaşlara maddi devlet yardımları vermeye çalışmış fakat yeterli olamamıştır. Bununla birlikte işten çıkarılmaların önüne geçmeye çalışmış ve şirketlerin iflas vermelerini engellemiştir. Tüm bu yapılanlar yeterli olmadığı için özellikle küçük ve orta ölçekli işletmeler bu durumdan ciddi şekilde olumsuz etkilenmişlerdir. Küçük ve orta ölçekli işletmelerin maddi olarak olumsuz etkilenmesi beraberinde iş yerlerin kapanması ve üretimin sekteye uğramasına sebep olmuştur. İş yerleri kapatılınca aynı zamanda işsizlik oranlarda daha da ciddi artışlar baş göstermiştir.

Türkiye'deki Suriyeli mülteciler için istihdam ortamı üç ana gruba ayrılmıştır. İlk kategori, işveren olmak için bağımsız şirketler kuran Suriyelileri içermektedir. Bu kişiler, işlerini kendi şehirlerindeki mevcut fırsatlarla uyumlu hale getirerek öncelikle Suriyelileri işçi olarak işe almaktadır. İkinci grup, esnaf veya sanatkar olarak serbest meslek girişimlerine başlayan Suriyelilerden oluşmaktadır. Genellikle gıda sektöründe kahvehane, berber, kuyumcu gibi işletmeler kurmuşlardır. Birçok Suriyeli, özellikle inşaat, tarım, sanayi ve ticaret sektörlerinde bağımlı işçi olarak iş bulmaktadır (64).

ILO'nun TÜİK 2017 verilerine dayalı olarak hazırladığı Türkiye İşgücü Piyasasındaki Suriyeli Mülteciler Raporu'na (2020) göre, 2017 yılında işgücüne katılan toplam Suriyeli sayısı 940.921 kişi olarak tahmin edilmiştir. Bu nüfusun şaşırtıcı bir şekilde %91.6'sı kayıt dışı istihdamdaydı. Suriyeli işçi yoğunluğunun en yüksek olduğu sektörler ise imalat (%48.2), ticaret ve konaklama (%17.7), inşaat (%13.2) ve tarım (%7.8) olmuştur. Suriyelilerin önemli bir çoğunluğu (%79.1) kayda değer ölçüde kayıt dışı emeğin olduğu sektörlerde iş bulmuştur. Özellikle imalat sektörünün tekstil, giyim, deri ve ayakkabı sektörlerinde hatırı sayılır sayıda Suriyeli istihdam edilmiştir ve yaklaşık her üç kişiden biri bu alanda çalışmaktadır.

Gelir kaybı, işsizlik dar gelirliliği geçinemez hale getirmiştir. Bu durum bireylerin psikolojik durumunu son derece olumsuz etkilemiştir. Yapılan araştırmalar bu şekilde yoksullaşan bireylerin tekrar işe sahip olmaları ve beden ve ruh sağlıklarını korumalarının da güçleşeceğini belirtmektedir (64).

Tüm bu kötü koşulları göz önünde bulundurduğunuzda aynı zamanda ülkede bulunan Suriyeli mülteciler için durumun çok daha fazla zor bir hal aldığı su götürmez bir gerçektir. Hayatı olumsuz etkileyen etmenlerle karşı karşıya kalmışlardır.

Bu süreçte Suriyeli mülteciler pandeminin olumsuz koşullarından negatif yönde etkilendiği görülmektedir.

2.13. Covid-19 Sürecinde Suriyeli Sığınmacılar

Dünya çapında olumsuz etkileri olan Covid-19 pandemisi doğal olarak Türkiye'deki hayatı da olumsuz etkisi altına almıştır. 2020 senesinin mart ayında Türkiye'de ilk Covid-19 vakası tespit edildikten sonra Sağlık Bakanlığı tarafından birçok kısıtlamalar önlem olarak getirilmiştir. Bu süreçte birçok iş yeri zorunlu kapatılmış ve bu kapanma dolayısıyla iflas etmişler. Bu sebeple birçok kişi işinden olmuş olmuştur (65, 66).

Türkiye'de geçici koruma sağlanan Suriyelilerin önemli bir oranı işgücüne aktif katılım için uygun yaş aralığında yer almaktadır. Tarihsel olarak, 2016 öncesinde, geçici koruma statüsündeki Suriyelilerin istihdamı için herhangi bir resmi izin verilmemiştir. Sonuç olarak, genellikle ucuz işgücü kaynağı olarak hizmet veren sanayi, tarım ve küçük ölçekli işletmeler dahil olmak üzere çeşitli sektörlerde kayıt dışı işçilik yapmışlardır. Ancak 2016 yılında Geçici Koruma Sağlanan Yabancıların Çalışma İzinlerine Dair Yönetmelik'in yürürlüğe girmesiyle birlikte Suriyeliler resmi çalışma izni almaya başlamıştır. 2018 itibariyle, yalnızca 34.750 Suriyeli bu tür izinleri almayı başarmıştır (Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı) 2019. Bu rakamlar, aktif çalışma çağındaki nüfus içinde çalışma iznine sahip sınırlı sayıdaki bireyi göstermektedir. Türkiye'de ikamet eden Suriyelilerin çoğunluğu, resmi kayıt alanı dışında faaliyet gösteren kayıt dışı istihdam düzenlemelerine dahil olmaya devam etmektedir.

Covid-19 pandemisi sebebiyle getirilen kısıtlamalar sadece bu zorluklara değil aynı zamanda eğitim sektörünü de olumsuz etkilemiştir. Pandemi süresince okulların kapatılıp uzaktan eğitime geçmeleri sebebiyle internet, televizyon ve tablet gibi ihtiyaçlar doğmuştur. Sivil toplum örgütlerinin yardımıyla kısmen bu ihtiyaçlar karşılanmaya çalışılsa da maalesef büyük çoğunluğu bu gerekli cihazlara sahip olamadığı için eğitimlerini ilerletemediler. Bu yönleriyle pandeminin getirdiği zorluklar Suriyeli sığınmacıları ciddi olarak olumsuz etkilemiştir (67).

Nasıl ki Türkiye'de birçok Türk vatandaşın özellikle küçük ve orta ölçekli işyerleri kapanmak zorunda kalmıştır aynı şekilde Türkiye'de yaşamlarını sürdüren ve

pandemi süreci öncesinde kendi işlerini kuran Suriyeli mültecilerin de iş yerleri yine pandemi sebebiyle oluşan kötü ekonomi ve karantina şartlarından dolayı olumsuz etkilenerek kapanmak zorunda kalmıştır. Kendi işletmesi olmayan fakat diğer küçük veya orta ölçekli işletmelerde çalışan Suriyeli sığınmacıların yerel işçilere göre işten çıkarılma oranlarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (68).

Sağlık hizmetlerinden de yararlanma konusunda Suriyeli mülteciler gerekli entegrasyonu sağlayamadıklarından dolayı tedavileri sekteye uğramıştır. En başta dil sorunları yüzünden pandemi süresince hastanelerinde kapalı olduğunu düşünerek tedavilerini aksatmışlardır.

Covid-19 salgınının neden olduğu geçici iş yeri kapanışlarının etkisini azaltmak için Nisan 2020'de üç aylık işten çıkarma yasağı getirilmiştir. Ayrıca hükümet, bu zorlu dönemde gelirini kaybeden bireylere yardımcı olmak için sosyal yardım programlarını aktivelemiştir. Fakat, geçici koruma altındaki Suriyelilerin çoğu, kayıt dışı istihdam düzenlemelerine dahil olmaları nedeniyle işten çıkarma, kısa çalışma ödeneği, işsizlik yardımı ve pandemi destek paketlerine karşı korumadan yararlanamamışlardır (69).

Entegrasyonun sağlıklı bir şekilde sağlanmış ve Suriyeli mültecilerin ekonomik düzeyleri iyileştirilmiş, eğitim alabilmeleri ve sağlık sisteminden yararlanabilmelerine olanak verilerek entegrasyon sağlanabilmiştir (70).

Pandemi sürecinin oluşturduğu olumsuz atmosfer sebebiyle bu katılım imkanları Suriyeli mültecilere çok kısıtlı sağlandığından entegrasyonda da problemler ortaya çıkmasına neden olmuştur (68).

Yapmış olduğumuz çalışma ülkemizde Covid-19 nedeniyle geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Suriyelilerin covid-19 salgını sırasında yaşadıkları zorlukları tespit etmek, Covid-19la ilgili bilgi ve algılanan stres düzeylerini anlamayı amaçlamaktadır.

Çalışmamız mevcut literatüre katkıda bulunmayı ve gelecekteki araştırmalar için bir temel oluşturmayı amaçlamıştır.

3. MATERYAL VE METOT

Çalışmanın bu bölümünde araştırmanın yürütümüne ilişkin bilgiler alt başlıklar halinde yapılandırılarak özetlenmiştir.

3.1. Araştırmanın Tipi

Tanımlayıcı kesitsel tipte bir araştırmadır. Çalışmamız Gaziantep kent merkezindeki 18 ile 59 yaş arasında Suriyeli mültecilerle yapılacak tanımlayıcı kesitsel tipte bir araştırma olarak planlanmıştır. Gaziantep ilinde toplam 10 tane Göçmen Sağlığı Merkezi (GSM) bulunmaktadır. Buralara başvuran 650 kişiye anket yapılmıştır.

Çalışma öncesi İnönü Üniversitesi'nden etik kurul izni, Gaziantep il göç idaresi ve Gaziantep il Sağlık Müdürlüğü'nden araştırma izni alınmıştır.

3.2. Araştırmanın Yeri

Araştırma Gaziantep kent merkezinde bulunan Göçmen Sağlığı Merkezlerinde (GSM) yapılmıştır. 2022 yılında göç idaresi ve içişleri bakanlığı verilerine göre Gaziantep ilinde 434.962 Suriyeli mülteci olduğu bildirilmiştir.

3.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini Gaziantep il merkezine yerleşmiş GSM sağlık hizmetinden yararlanan 18 ile 59 yaş arasında Suriyeli mülteciler oluşturmaktadır. Çalışmamız, Gaziantep ilinde yaşayan GSM hizmetinden yararlanan geçici koruma altındaki 18 ile 59 yaş arasındaki Suriyeliler oluşturmuştur. Örnek büyüklüğü hesaplanırken OpenEpi programı ile %95 güven aralığı, %80 güç, %5 yanılma payı ve 1.5 desen etkisi ile 576 kişi + %10 fazlası 650 kişi araştırmaya alınmıştır. Örneklem hesaplarırken evreni 434,962 olarak alınmıştır. Gaziantep ilinde toplam 10 tane Göçmen Sağlığı Merkezi (GSM) bulunmaktadır. Buralara başvuran 650 kişiye anket yapılmıştır.

3.4. Araştırma Ekibi ve Tercümanlar

Tez çalışmamızda veri toplama kısmı, Arapça ve Türkçe dillerinde yeterliliği olan tercümanlarla yapılmıştır., Algılanan stres ölçeği, literatürde mevcut bulunan ve Arapça versiyonlarının güvenilirlik çalışmaları yayınlanmış olabir ölçektir. Bu noktada ölçeklerde kullanılan standart (klasik) Arapça dilinin Suriyelilere uygulanıp uygulanamayacağı tekrar kontrol edilmiştir. Anketin denmesi yapılmıştır. 61 soruluk Arapça versiyonu

geliştirirken tüm Arapça konuşan toplulukların anlayabileceği klasik Arapça kullanılmıştır.

3.5. Veri Toplama Araçları

Gaziantep il merkezine yerleşmiş GSM'ye kayıtlı sağlık hizmetinden yararlanan geçici koruma altındaki 18 ile 59 yaş arasında 650 Suriyeli'ye ile yüz yüze anket çalışması uygulanmıştır. Ankette, katılımcıların sosyo-demografik, özelliklerini içeren "Covid-19 salgını sırasında yaşadıkları zorluklar, bilgi ve algılanan stres düzeylerini içeren sorular bulunmaktadır. Bilgi düzeyini ölçen sorular araştırmacılar tarafından literatür taranarak hazırlanmıştır. Ek 4 'de yer almaktadır.

3.6. Bilgi Formu

Toplam 61 sorudan oluşan anket formu hazırlanmıştır. Türkçe hazırlanan form ek 4'de yer almaktadır.

3.7. İstatistiksel İncelemeler

İstatistiksel analizler için NCSS (Number Cruncher Statistical System) 2007 (Kaysville, Utah, USA) programı kullanıldı. Verilerin analizinde öncelikle katılımcıların tanımlayıcı özelliklerinin sayı ve yüzdeleri hesaplanmıştır. Çalışma verileri değerlendirilirken tanımlayıcı istatistiksel metotlar (ortalama, standart sapma, medyan, frekans, yüzde, minimum, maksimum) kullanılmıştır. Nicel verilerin normal dağılıma uygunlukları Shapiro-Wilk testi ve grafiksel incelemeler ile sınanmıştır. Normal dağılım gösteren nicel değişkenlerin iki grup arası karşılaştırmalarında bağımsız gruplar t testi, normal dağılım göstermeyen nicel değişkenlerin iki grup arası karşılaştırmalarında Mann-Whitney U test kullanılarak karşılaştırılmıştır. Normal dağılım gösteren nicel değişkenlerin ikiden fazla grup arası karşılaştırmalarında Tek yönlü varyans analizi ve Bonferroni düzeltmeli ikili değerlendirmeler kullanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen nicel değişkenlerin ikiden fazla grup arası karşılaştırmalarında Kruskal-Wallis test ve Dunn-Bonferroni test kullanılmıştır. Nitel verilerin karşılaştırılmasında Pearson ki-kare test, Fisher-Freeman-Halton exact test kullanılmıştır. Tüm değerlendirmelerde $p < 0.05$ değeri anlamlı olarak bulunmuştur.

3.8. Geçici Koruma Kapsamında Kayıt Altına Alınan Suriyeliler'in Yaşadıkları Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)

Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ) Cohen, Kamarck ve Mermelstein 1983 tarafından geliştirilmiştir. Toplam 14 maddeden oluşan ASÖ kişinin hayatındaki birtakım durumların ne derece stresli algılandığını ölçmek için tasarlanmıştır. Maddelerden olumlu ifade içeren 7'si tersten puanlanmaktadır. On dört maddelik uzun formunun yanı sıra ASÖ'nün 10 ve 4 maddelik olmak üzere iki formu daha bulunmaktadır. Bu çalışmada üç formun da güvenilirlik ve geçerliği sınanmaktadır. ASÖ maddeleri (tersine puanlanan maddeler ile 10 ve 4 maddelik formu oluşturan maddeler de işaretlenerek). ASÖ-14'ün puanları 0 ile 56 arasında değişirken ASÖ-10'nun puanları 0 ile 40, ASÖ-4'ün puanları ise 0 ile 16 arasında değişmektedir. Yüksek puan kişinin stres algısının fazlalığına işaret etmektedir. Ölçeğin Arapça versiyonu kullanılmıştır (71)

3.9. İstatistiksel Çözümleme

ASÖ'nin iç-tutarlılık güvenilirliği Cronbach alfası hesaplanarak, test tekrar-test güvenilirliği ise Pearson momentler çarpımı bağıntı katsayısı hesaplanarak sınıandı. ASÖ'nin eşzamanlı geçerliğini sınamak için üç ASÖ formundan alınan puanlar ile diğer ölçüm araçlarından elde edilen puan arasında Pearson momentler çarpımı bağıntı katsayısı hesaplandı. ASÖ'nin yapı geçerliği varimaks dönüşümü ve temel bileşenler yöntemi kullanılarak yapılan açımlayıcı faktör çözümlemesi ile sınıandı. Kadınlar ve erkeklerin ASÖ puanları bağımsız gruplar t-testi yöntemi kullanılarak karşılaştırıldı.

3.10. Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülebilmesi için öncelikle inönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan 2022/2680 sayılı ve 22.02.2022 tarihli ile Gaziantep Valiliği İl Göç İdarisi Müdürlüğü'nden E-99389608-000-41094 sayılı ve 06.12.2021 tarihli izinler alınmıştır.

3.11. Araştırmanın Takvimi

Bu tez çalışmasında izlenen çalışma takvimi Tablo 3.1'de yer almaktadır.

Tablo 3.1. Tez çalışma takvimi

Ay	Yıl	Yapılan İşler
Eylül	2021	- Tez çalışması planlama - Etik kurul başvurusu
Haziran	2021	- Tez izleme 1. TİK - Literatür tarama - Ölçek maddelerinin oluşturulması
Ocak	2021	- Ölçeğin uygulanması - Veri toplama ve analizler - Tez genel bilgileri ile materyal ve metodun yazılması
Aralık	2022	- Tez izleme 2. TİK - Literatür tarama - Tez için önerilen analizlerin yapılması
Mayıs	2023	- Bulgular ve tartışma yazımı - Sonuç ve öneriler bölümünün hazırlanması - Kaynakçaların hazırlanması
Haziran	2023	- Tez izleme 3. TİK
Aralık	2023	- Tez makalesinin hazırlanması - Makalenin dergi süreci
Nisan	2024	-Tez Savunma Sınavı

3.12. Araştırmanın Bütçesi

Araştırmanın yürütümü esnasında ortaya çıkan giderler araştırmacı tarafından karşılanmış olup herhangi bir yerden destek alınması söz konusu değildir. Gider kalemini 1550 TL olarak anket basımı oluşturmaktadır.

3.13. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırmanın yapıldığı grup 18 ile 59 yaş arasında, çalışmaya katılmayı kabul eden, araştırmacının ziyaret ettiği Gaziantep kent merkezinde bulunan Göçmen Sağlık Merkezlerinde (GSM) yerleşkelerdeki birimlerle sınırlıdır. Çalışmaya katılan Geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Suriyelilerin ankette yer alan soruları doğru ve samimi olarak doldurdıkları varsayılmıştır.

4. BULGULAR

4.1. Çalışma Popülasyonunun Demografik Özellikleri

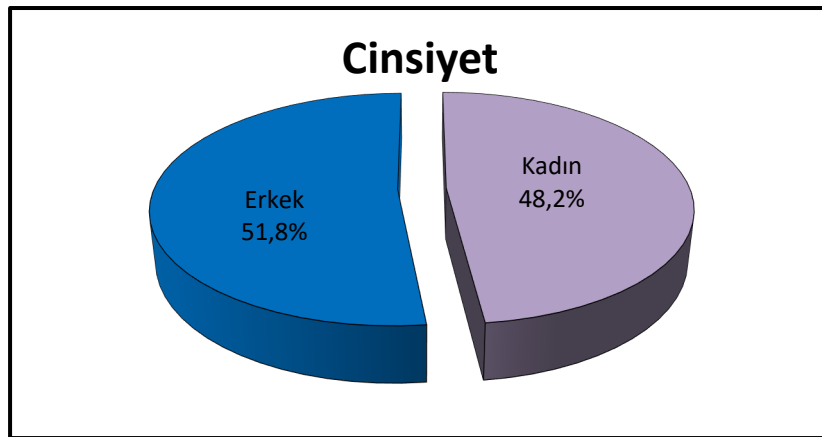
Tablo 4.1. Tanımlayıcı özelliklerin dağılımları

		n (%)
Cinsiyet	Kadın	313 (48.2)
	Erkek	337 (51.8)
Yaş	<i>Ort±Ss</i>	38.46±11.72
	<i>Medyan (Min-Maks)</i>	39 (18-59)
Medeni durum	Evli	180 (27.7)
	Bekâr	157 (24.2)
	Dul	138 (21.2)
	Boşanmış/Ayrı	175 (26.9)
Çocuk	Yok	258 (38.3)
	Var	392 (61.7)
	1 tane	93 (23.2)
	2 tane	78 (19.5)
	3 tane	79 (19.7)
	4 tane	78 (19.5)
	>4 tane	73 (18.2)
Eğitim durumu	Okur-yazar değil	74 (11.4)
	Okuma yazma biliyor	73 (11.2)
	İlkokul	95 (14.6)
	Ortaokul	103 (15.8)
	Lise	88 (13.5)
	Üniversite	106 (16.3)
	Yüksek lisans	111 (17.1)
Anne eğitim durumu	Okur-yazar değil	83 (12.8)
	Okuma yazma biliyor	101 (15.5)
	İlkokul	74 (11.4)
	Ortaokul	99 (15.2)
	Lise	109 (16.8)
	Üniversite	94 (14.5)
	Yüksek lisans	90 (13.8)

Tablo 4.1 (devam). Tanımlayıcı özelliklerin dağılımları

		n (%)
Baba eğitim durumu	Okur-yazar değil	86 (13.2)
	Okuma yazma biliyor	97 (14.9)
	İlkokul	95 (14.6)
	Ortaokul	91 (14.0)
	Lise	92 (14.2)
	Üniversite	82 (12.6)
	Yüksek lisans	107 (16.5)
Eşinin eğitim durumu	Okur-yazar değil	99 (15.2)
	Okuma yazma biliyor	100 (15.4)
	İlkokul	102 (15.7)
	Ortaokul	116 (17.8)
	Lise	119 (18.3)
	Üniversite	114 (17.5)

Araştırma 03.03.2022 - 27.05.2022 tarihleri arasında Gaziantep ili göçmen sağlık merkezlerinde %48.0'si (n=313) kadın, %51,8'i (n=337) erkek olmak üzere toplam 650 katılımcıyla yapılmıştır (Şekil 4.1). Katılımcıların yaşları 18 ile 59 yaş arasında değişmekte olup; ortalaması 38.46 ± 11.72 'dir (Tablo 4.1).

Şekil 4.1. Cinsiyetlerin dağılımları

Araştırmaya katılan Suriyeli mültecilerin medeni durumları sorgulandığında elde edilen bulgular; %27.7'si (n=180) evli olduğu, %24.2'si (n=157) bekar olduğu, %21.2'si (n=138) dul olduğu ve %26.9'u (n=175) ise boşanmış-ayrı oldukları saptanmıştır (Tablo 4.1).

Yine katılımcıların çocuk sahibi olup olmadıkları incelendiğinde. Katılımcıların %61.7'si (n=401) çocuk sahibi oldukları görülmüştür. Çocuk sahibi olan katılımcılardan %23.2'sin (n=93) 1 tane, %19.5'inin (n=78) 2 tane, %19.7'sinin (n=79) 3 tane, %19.5'inin (n=78) 4 tane ve %18.2'sinin (n=73) 4 üzerinde çocuğa sahip oldukları belirlenmiştir (Tablo 4.1).

Araştırmaya katılan Suriyeli mültecilerin eğitim durumları incelendiğinde; %11.4'ü (n=74) okur-yazar olmadığı belirlenirken %11.2'si (n=73) okuma yazma bildiği görülmüştür. Aynı zamanda mezuniyetlerini sorguladığımızda anketimize katılan Suriyeli mültecilerin %14.6'sı (n=95) ilkokul, %15.8'i (n=103) ortaokul, %13.5'i (n=88) lise, %16.3'ü (n=106) üniversite ve %17.1'i (n=111) yüksek lisans mezunu oldukları görülmüştür (Tablo 4.1).

Annenin eğitimi çocuk eğitimi için önem arz ettiğinden annelerinin eğitimi sorgulanmıştır. Anketimize katılan Suriyeli mültecilerin annelerinin eğitim durumları incelendiğinde; %12.8'i (n=83) okur-yazar olmadığı ortaya çıkmıştır, bununla birlikte %15.5'inin (n=101) okuma yazma bildiği, %11.4'ünün (n=74) ilkokul, %15.2'sinin (n=99) ortaokul, %16.8'inin (n=109) lise, %14.5'inin (n=94) üniversite, %13.8'inin (n=90) ise yüksek lisans mezunu oldukları görülmüştür (Tablo 4.1).

Annelerinin yanı sıra babalarının da eğitim seviyeleri incelenmiştir. Araştırmaya katılan Suriyeli mültecilerin babalarının eğitim durumları sorgulandığında; Katılımcıların ankete verdiği cevaplardan şu bulgular elde edilmiştir; katılımcıların babalarının %13.2'sinin (n=86) okur-yazar olmadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte yine katılımcıların babalarının %14.9'unun (n=97) okuma yazma bilmediği, %14.6'sının (n=95) ilkokul, %14'ünün (n=91) ortaokul, %14.2'sinin (n=92) lise, %12.6'sının (n=82) üniversite ve %16.5'inin (n=107) ise yüksek lisans mezunu oldukları belirlenmiştir (Tablo 4.1).

Anketimize katılan Suriyeli mültecilerin eşlerinin eğitim durumları incelendiğinde; Eşlerin %15.2'sinin (n=99) okur-yazar olmadığı ortaya çıkmıştır. Bununla birlikte, yine eşlerin %15.4'ünün (n=100) okuma yazma bildiği, %15.7'sinin (n=102) ilkokul, %17.8'inin (n=116) ortaokul, %18.3'ünün (n=119) lise, %17.5'inin (n=114) üniversite mezunu oldukları görülmüştür (Tablo 4.1).

4.2. Katılımcıların Mesleki ve Ekonomik Durumları

Tablo 4.2. Katılımcılara ilişkin özelliklerin dağılımları

		n (%)
Sağlık çalışanı olma	Evet	62 (7.6)
	Hayır	588 (92.4)
Meslek	İşsiz	159 (24.5)
	Esnaf	175 (26.9)
	Eğitmen	163 (25.1)
	Serbest çalışan	153 (23.5)
Çalışma durumu	Öğrenci	88 (13.5)
	Ev hanımı	44 (6.8)
	Emekli	78 (12.0)
	Çalışıyor	139 (21.4)
	Çalışmıyor (daha önce çalışmış)	201 (30.9)
	Çalışmıyor (daha önce çalışmamış)	100 (15.4)
Toplam gelir	0-1000	132 (20.3)
	1001-2000	120 (18.5)
	2001-3000	132 (20.3)
	3001-4000	129 (19.8)
	4001-5000	137 (21.1)
Ekonomik yardım alıyor musunuz?	Evet	304 (46.6)
	Hayır	346 (53.4)
Gelir durumu	Gelir giderden az	323 (50.3)
	Gelir gidere denk	327 (49.7)
Yaşadığınız hanedeki toplam kişi sayısı	1 kişi	137 (21.1)
	2-3 kişi	130 (20.0)
	4-6 kişi	110 (16.9)
	6-8 kişi	147 (22.6)
	≥ 9 kişi	126 (19.4)
Kiminle yaşadıkları	Yalnız	125 (19.2)
	Aile	204 (31.4)
	Eş	98 (15.1)
	Eşi ve çocuklarıyla	85 (13.1)
	Diğer sığınmacılarla	138 (21.2)
Yaşanılan konut	Apartman dairesi	650 (100)
Oturduğunuz evin durumu	Kötü	228 (35.1)
	Orta	215 (33.1)
	İyi	207 (31.8)

Yapılan anket sonuçlarına göre araştırmaya katılan katılımcıların %7.6'ı (n=62) sağlık çalışanı olduğu belirlenmiştir. Tüm katılımcıların sahip oldukları meslekler incelendiğinde; %24.5'i (n=159) işsiz olduklarını beyan etmişlerdir. İşsizlik dışında katılımcıların diğer meslekleri %26.9'u (n=175) esnaf, %25.1'i (n=163) öğretmen, %23.5'i (n=153) serbest çalışan oldukları görülmüştür (Tablo 4.2).

Katılımcıların çalışma durumları incelendiğinde; %13.5'i (n=88) öğrenci, %6.8'i (n=44) ev hanımı, %12'si (n=78) emekli, %21.4'ü (n=139) çalışıyor, %30.9'u (n=201) çalışmıyor ama daha önce çalışmış, %15.4'ü (n=100) çalışmıyor daha öncede çalışmamış oldukları görülmüştür (Tablo 4.2).

Araştırmaya katılanların toplam gelirleri de sorgulanmıştır. Katılımcıların toplam gelirleri göz önüne alındığında; %20.3'ünün (n=132) 0-1000 Türk lirası, %18.5'i (n=120) 1001-2000 Türk lirası, %20.3'ü (n=132) 2001-3000 Türk lirası, %19.8'i (n=129) 3001-4000 Türk lirası, %21.1'i (n=137) 4001-5000 Türk lirası arasında olduğu görülmüştür. Tüm katılımcıların %46.6'sının (n=304) ise ekonomik yardım aldıkları görülmüştür. Araştırmaya katılanların gelir durumları gider durumlarına göre karşılaştırıldığında; %50.3'ünün (n=323) geliri giderinden az, %49.7'sinin (n=327) geliri giderine denk olduğu belirlenmiştir (Tablo 4.2).

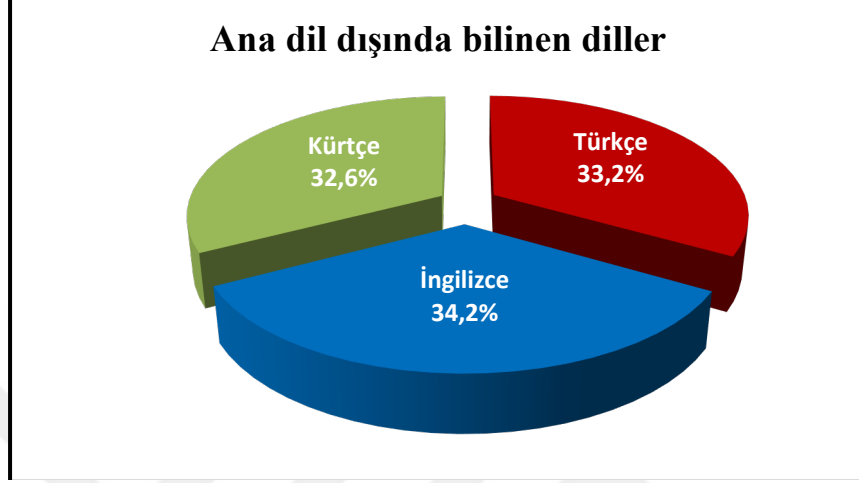
Yaşadıkları evde kaç kişi yaşadıkları da nemli olduğundan katılımcıların yaşadıkları hanedeki toplam kişi sayıları incelendiğinde; %21.1'i (n=137) 1 kişi, %20'si (n=130) 2-3 kişi, %16.9'u (n=110) 4-6 kişi, %22.6'sı (n=147) 6-8 kişi, %19.4'ü (n=126) 9 kişi ve daha fazla olduğu görülmüştür (Tablo 4.2).

Katılımcıların kimlerle yaşadıkları incelendiğinde; %19.2'si (n=125) yalnız, %31.4'ü (n=204) aile, %15.1'i (n=98) eşiyile, %13.1'i (n=85) eşi ve çocuklarıyla, %21.2'si (n=138) diğer sığınmacılarla beraber yaşadıkları görülmüştür.

Türkiye'de diğer ülkelerdeki gibi müstakil evde, apartman dairesinde veya residens gibi komplekslerde yaşanmaktadır. Araştırmaya katılanların nerede yaşadıkları sorgulandığında tamamının (n=650) apartman dairesinde yaşadıkları saptanmıştır. Yaşadıkları apartmanların durumu iyi, orta ve kötü şeklinde değerlendirildiğinde. Katılımcıların oturdukları evin durumları incelendiğinde; %35.1'i (n=228) kötü, %33.1'i (n=215) orta, %31.8'i (n=207) iyi olduğu görülmüştür (Tablo 4.2).

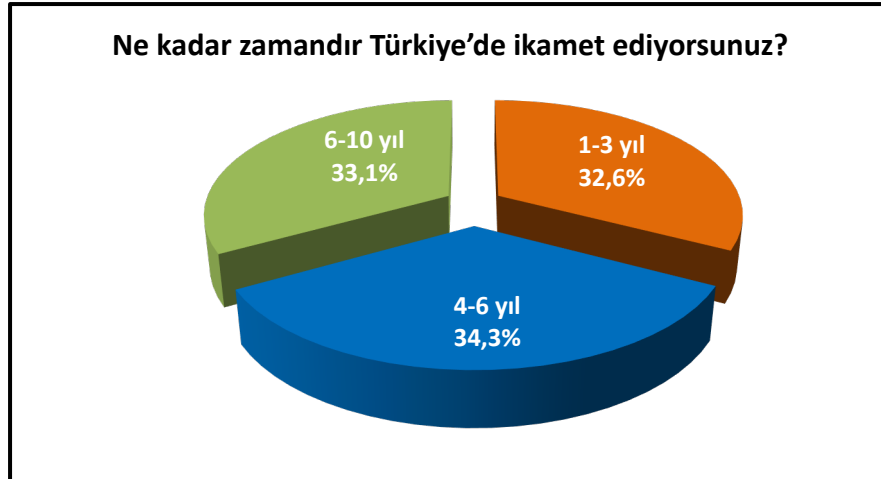
4.3. Katılımcıların Konuştıkları Dil ve Çektikleri Zorlukların Durumları

Araştırmaya katılanların ana dili dışındaki bildiği dilleri incelendiğinde; %33.2'si (n=216) Türkçe, %34.2'si (n=222) İngilizce, %32.6'sı (n=212) Kürtçe bildikleri görülmüştür (Şekil 4.2).

Şekil 4.2. Ana dili dışında bilinen dillerin dağılımları

Katılımcıların “Ne kadar zamandır Türkiye’de ikamet ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %32.6'sı (n=212) 1-3 yıl, %34.3'ü (n=223) 4-6 yıl, %33.1'i (n=215) 6-10 yıl olduğu görülmüştür (Şekil 4.3).

Şekil 4.3. “Ne kadar zamandır Türkiye’de ikamet ediyorsunuz?” sorusuna verdikleri yanıtların dağılımları

Katılımcıların %49.7'si (n=323) Türkiye'ye pasaportlu girdikleri görülmüştür. Araştırmaya katılanların %62,6'sı (n=406) iç çatışma sırasında veya Suriye'den göç ederken yakınına kaybettiği rapor edilmiştir. Katılımcıların %17.7'sinin (n=72) annesi, %15.7'sinin (n=64) babası, %20.9'unun (n=85) kardeşi, %14.7'sinin (n=60) eşi, %15'inin (n=61) çocuğu, %16'sının diğer tanıdıkları vefat etmiştir (Tablo 4.3).

Katılımcıların %48.5'i (n=314) derdini anlatabilecek kadar Türkçe konuşabildiklerini söylemişlerdir (Tablo 4.3).

Gaziantep halkının Suriye'den gelen mültecilere Suriyeliler gözünden incelemek için sorduğumuz sorularda katılımcıların %49.7'si (n=323) Gaziantep'teki halkın kendilerini görmezden geldiğini ve kendileri ile Gaziantep halkı arasında ayrımcılık yaptığını düşündükleri rapor edilmiştir.

Bu ayrımcılık ve diğer sorunlar karşısında Suriyelilerin birbirleri ile olan dayanışmaları sorgulandığında katılımcıların yarısı kadarının %50.3'ü (n=326) çevrelerindeki Suriyeliler ile dayanışmalarının ve birbirlerine desteğinin yeterli derecede olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 4.3).

Katılımcıların engellilik ve hastalık durumları sorgulandığında araştırmaya katılanların %25.7'i (n=166) engel durumu olduğu, %52.6'sının (n=341) kronik hastalığı olduğu görülmüştür (Tablo 4.3).

Tablo 4.3. Katılımcılara ilişkin özelliklerin dağılımları

		n (%)
Ana diliniz dışında bildiğiniz diller	Türkçe	216 (33.2)
	İngilizce	222 (34.2)
	Kürtçe	212 (32.6)
Ne kadar zamandır Türkiye’de ikamet ediyorsunuz?	1-3 yıl	212 (32.6)
	4-6 yıl	223 (34.3)
	6-10 yıl	215 (33.1)
Türkiye’ye giriş şekliniz nasıl?	Pasaportlu	323 (49.7)
	Pasaportsuz	327 (50.3)
İç çatışma sırasında veya Suriye’den göç ederken yakınınız hayatını kaybetti mi?	Evet	406 (62.6)
	Hayır	244 (37.4)
Vefat eden kişi/kişiler ile yakınlık dereceniz	Anne	72 (17.7)
	Baba	64 (15.7)
	Kardeş	85 (20.9)
	Eş	60 (14.7)
	Çocuk	61 (15.0)
	Diğer	65 (16.0)
Derdinizi anlatabilecek kadar Türkçe konuşabiliyor musunuz?	Evet	314 (48.5)
	Hayır	336 (51.5)
Gaziantep’teki halkın sizi görmezden geldiğini ve ayrımcılık yaptığını düşünüyor musunuz?	Evet	322 (49.7)
	Hayır	328 (50.3)
Çevrenizdeki Suriyelilerin dayanışması ve birbirlerine desteği yeterli mi?	Evet	326 (50.3)
	Hayır	324 (49.7)
Herhangi bir engel durumunuz var mı?	Evet	166 (25.7)
	Hayır	484 (74.3)
Engel durumunuz yaşanan savaş sürecinde mi oldu?	Evet	156 (24.0)
	Hayır	11 (1.7)
	Engel durum yok	483 (74.3)
Hekim tarafından tanısı konmuş kronik hastalık var mı?	Evet	341 (52.6)
	Hayır	309 (47.4)

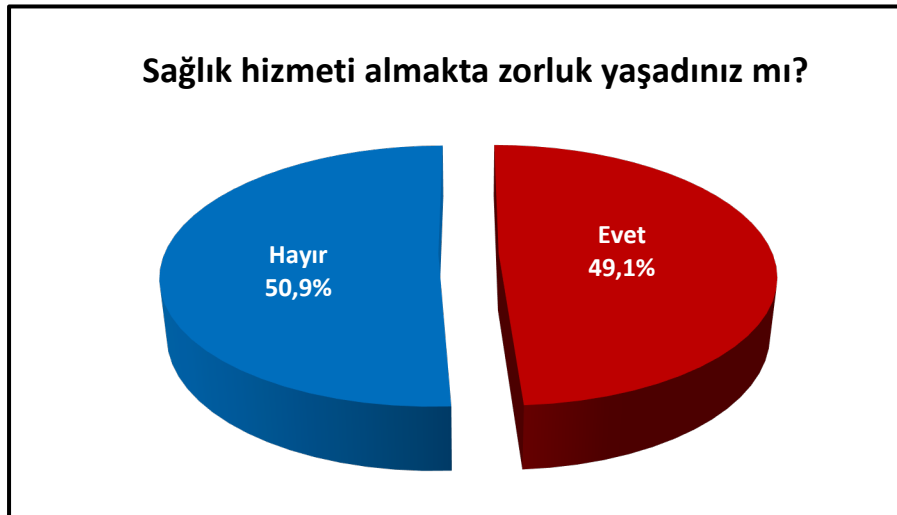
4.4. Katılımcıların Yaşadıkları Sıkıntı Durumları

Katılımcıların %46.5’i (n=301) Covid-19 salgını sırasında su temininde sıkıntı yaşadıkları, %50.8’inin (n=329) temizlik malzemeleri temininde, %51.5’i (n=334) maske temin etmekte, %49.7’si (n=322) kalabalıktan uzak durma (Tablo 4), %49.4’ü (n=320) ekonomik yönden sıkıntı yaşadıkları görülmüştür (Şekil 4.4).

Şekil 4.4. Ekonomik sıkıntı yaşama durumunun dağılımı

Araştırmaya katılanların %49.2'si (n=319) Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadığı, %51.1'inin (n=331) antiseptik solüsyon ya da kolonya temin etmekte zorluk yaşadığı, %47.1'inin (n=305) ilaç temin etmekte zorluk yaşadığı, %39.1'inin (n=372) çocuğunun aşılarını yaptırmada sıkıntı yaşadığı görülmüştür (Tablo 4.4), %49.1'inin (n=319) Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadığı (Şekil 4.5).

Şekil 4.5. Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşama durumunun dağılımı

Araştırmaya katılanların salgın döneminde işe gitme durumları incelendiğinde; %17.2'sinin azaldığı, %22.8'sinin (n=148) değişiklik olmadığı, %11.1'inin (n=72)

arttığı, %48.9'unun ise (n=318) zaten çalışmadığı görülmüştür. Katılımcıların %49,1'inin (n=319) salgın döneminde maaşlarını almakta sorun yaşadığı görülmüştür (Tablo 4.4).

Katılımcıların %40.5'i (n=272) Covid-19 tanısı aldığı, tamamının (n=263) hastanede yattıkları görülmüştür, Katılımcıların "Evinizde kendiniz dâhil kaç kişi Covid-19 tanısı aldı?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %24.4'ü (n=157) 1-5, %23.6'sı (n=158) 6-10, %24.8'i (n=159) 11-15, %27.2'si (n=176) 16-19 kişi olduğunu söylemiştir (Tablo 4.4).

Katılımcıların "Evinizde yaşayanlar dışında akrabalarınızda Covid-19 tanısı alan var mı?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %35.2'si (n=239) anne, baba, çocuk, kardeş, %32.9'u (n=214) amca, teyze, dede vb. %31.8'i ise (n=197) hayır yanıtını vermişlerdir (Tablo 4.4).

Araştırmaya katılanların %51.4'ü (n=333) salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu söylemiştir (Şekil 4.6).

Şekil 4.1. Psikolojik desteğe ihtiyat dağılımı

Katılımcıların %53.4'ü (n=346) Covid-19 salgınında geçim sıkıntısı yaşadığını söylemiştir, ayrıca %51.2'i (n=332) salgın süresince işsiz kaldığı görülmüştür (Tablo 4.4).

Tablo 4.4. Katılımcıların covid Covid-19 sırasında yaşadıkları sıkıntıların dağılımı ilişkin özelliklerin dağılımları.

		n (%)
Covid-19 salgını sırasında su temininde sıkıntı yaşadınız mı?	Evet	301 (46.5)
	Hayır	349 (53.5)
Covid-19 salgınında temizlik malzemeleri temininde sıkıntı yaşadınız mı?	Evet	329 (50.8)
	Hayır	321 (49.2)
Covid-19 salgını maske temin etmekte sıkıntı yaşadınız mı?	Evet	334 (51.5)
	Hayır	316 (48.5)
Covid19 salgını sırasında kalabalıktan uzak durma konusunda zorluk yaşadınız mı?	Evet	322 (49.7)
	Hayır	328 (50.3)
Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşadınız mı?	Evet	320 (49.4)
	Hayır	330 (50.6)
Covid19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadınız mı?	Evet	319 (49.2)
	Hayır	331 (50.8)
Antiseptik solüsyon ya da kolonya temin etmekte zorluk yaşadınız mı?	Evet	331 (51.1)
	Hayır	319 (48.9)
Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadınız mı?	Evet	318 (49.1)
	Hayır	332 (50.9)
İlaç temin etmekte zorluk yaşadınız mı?	Evet	305 (47.1)
	Hayır	345 (52.9)
Çocuğunuz varsa aşılarını yaptırmada sıkıntı yaşadınız mı?	Evet	372 (39.1)
	Hayır	278 (60.9)
Salgın döneminde işe gitme durumunuzda değişiklik oldu mu?	Azaldı	112 (17.2)
	Değişiklik olmadı	148 (22.8)
	Arttı	72 (11.1)
	Zaten çalışmıyordum	318 (48.9)
Salgın döneminde maaşınızı almakta sorun yaşadınız mı?	Evet	319 (49.1)
	Hayır	331 (50.9)
Covid-19 tanısı aldınız mı?	Evet	272 (40.5)
	Hayır	378 (59.5)
Tanı konduysa hastanede yattınız mı?	Evet	263 (100)
	Hayır	0 (0)
Evinizde kendiniz dâhil kaç kişi Covid-19 tanısı aldı?	1-5	157 (24.4)
	6-10	158 (23.6)
	11-15	159 (24.8)
	16-19	176 (27.2)

Tablo 4.2 (devam). Katılımcılara ilişkin özelliklerin dağılımları

		n (%)
Evinizde yaşayanlar dışında akrabalarınızda Covid-19 tanısı alan var mı?	Evet, anne baba çocuk kardeş	239 (35.2)
	Evet, amca teyze dede vb.	214 (32.9)
	Hayır	197 (31.8)
Salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duyduunuz mu?	Evet	333 (51.4)
	Hayır	317 (48.6)
Covid-19 salgınında geçim sıkıntısı yaşadınız mı?	Evet	346 (53.4)
	Hayır	304 (46.6)
Covid-19 salgınında işsiz kaldınız mı?	Evet	332 (51.2)
	Hayır	318 (48.8)

4.5. Katılımcıların Sağlık Sorunları ve Sağlıklı Yaşam Davranışları

Herhangi bir hastalıkları olup olmadıkları sorgulandığında araştırmaya katılanların %18.6'sının (n=122) herhangi bir hastalığı olduğu cevabı alınmıştır. Hastalıklar hakkında detaylı sorular sorulduğunda %9.1'i (n=11) koroner arter hastalığı, %11.6'sının (n=14) konjenital kalp hastalığı, %14.9'unun (n=18) kalp ve damar hastalıkları, %9.1'inin (n=11) diyabet, %7.4'ünün (n=9) hipertansiyon, %8.3'ünün (n=10) hiperlipidemi, %11.6'sının (n=14) endokrin sistemi hastalıkları, %8.3'ünün (n=10) kanser, %4.1'inin (n=5) Kronik obstrüktif akciğer hastalığı (KOAH), %7.4'ünün (n=9) astım, %8.3'ünün (n=10) diğer hastalıkları olduğu görülmüştür (Tablo 4.5).

Araştırmaya katılanların %50.2'sinin (n=325) kronik hastalığı olduğu görülmüştür. Bunu üzerine katılımcıların salgın hastalıklar ile ilgili bilgi düzeylerini tespit etmek için sorular sorulmuştur. Katılımcıların "Salgınla ilgili bilgi düzeyinizi yeterli buluyor musunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %30.6'sının (n=199) evet, %32.2'sinin (n=209) hayır, %37.2'sinin (n=242) kısmen yanıtını verdikleri görülmüştür (Tablo 4.5).

Katılımcıların "Salgınla ilgili bilgilere nereden ulaşıyorsunuz?" sorusuna verdikleri yanıtlar incelendiğinde; %16.9'u (n=110) televizyon, %16.3'ü (n=106) gazete, dergi, %16.5'i (n=107) sosyal medya, %17.2'si (n=112) bilimsel kaynaklar, %17.1'i (n=111) ev halkı, yakın çevre, %16'sı (n=104) diğer yanıtını vermişlerdir (Tablo 4.5).

Araştırmaya katılanların %10'unun (n=64) egzersiz yaptığı görülmüştür. Katılımcıların %30.2'sinin (n=195) sigara içtikleri belirlenmiştir (Tablo 4.5).

Araştırmaya katılanların yaşadıkları evin odaları incelendiğinde; %31.8'i (n=207) 1 oda, %32.2'si (n=209) 2-3 odalı, %36'sı (n=234) 4 odalı olduğu görülmüştür (Tablo 4.5).

Katılımcıların yaşadıkları evin metre kareleri incelendiğinde; %14.8'inin (n=96) 40 m², %16.2'sinin (n=105) 41-70 m², %16'sının (n=104) 71-100 m², %18.6'sı (n=121) 101-130 m², %20.5'i (n=133) 131-150 m², %14'ü (n=91) 151 m² ve daha fazla olduğu görülmüştür (Tablo 4.5).

Tablo 4.5. Katılımcıların Covid-19 sırasında yaşadıkları hastalık durumuna ilişkin özelliklerin dağılımları.

		n (%)
Hastalık durumu	Yok	528 (81.4)
	Var	122 (18.6)
	Koroner arter hastalığı	11 (9.1)
	Konjenital kalp hastalığı	14 (11.6)
	Kalp ve damar hastalıkları	18 (14.9)
	Diyabet	11 (9.1)
	Hipertansiyon	9 (7.4)
	Hiperlipidemi	10 (8.3)
	Endokrin sistemi hastalıkları	14 (11.6)
	Kanser	11 (8.3)
	KOAH	5 (4.1)
	Astım	9 (7.4)
	Diğer	10 (8.3)
Kronik hastalık	Evet	325 (50.2)
	Hayır	325 (49.8)
Salgınla ilgili bilgi düzeyinizi yeterli buluyor musunuz?	Evet	199 (30.6)
	Hayır	209 (32.2)
	Kısmen	242 (37.2)
Salgınla ilgili bilgilere nereden ulaşıyorsunuz?	Televizyon	110 (16.9)
	Gazete, dergi	106 (16.3)
	Sosyal medya	107 (16.5)
	Bilimsel kaynaklar	112 (17.2)
	Ev halkı, yakın çevre	111 (17.1)
	Diğer	104 (16.0)
Düzenli egzersiz yapıyor musunuz?	Evet	64 (10.0)
	Hayır	586 (90.0)

Tablo 4.5 (devam). Katılımcıların Covid-19 sırasında yaşadıkları hastalık durumuna ilişkin özelliklerin dağılımları.

		n (%)
Sigara içiyor musunuz?	Evet	195 (30.2)
	Hayır	455 (69.8)
Yaşadığınız ev kaç odalı?	1 oda	207 (31.8)
	2-3 oda	209 (32.2)
	4 oda	234 (36.0)
Yaşadığınız ev kaç metre kare?	40 m ²	96 (14.8)
	41-70 m ²	105 (16.2)
	71-100 m ²	104 (16.0)
	101-130 m ²	121 (18.6)
	131-150 m ²	133 (20.5)
	≥ 151 m ²	91 (14.0)

4.6. Katılımcılara Korunmaya Yönelik Aldıkları Önlemler

Katılımcıların “Salgın sırasında korunmaya yönelik olarak neler yaptınız?” sorusuna verdikleri yanıtları incelendiğinde; %4.2’si (n=27) ellerimi düzenli olarak su ve sabunla yıkıyorum, %3.8’i (n=25) kolonya kullanıyorum, %3.8’i (n=25) el dezenfektanı kullanıyorum, %4.6’sı (n=30) ellerimi yüzüme götürmemeye dikkat ediyorum demiştir. Katılımcıların %3.2’si (n=21) sık kullanılan yüzeyleri düzenli olarak temizliyorum, %3.8’i (n=25) çamaşır suyu kullanıyorum, %2.8’i (n=18) sirke kullanıyorum, %3.5’i (n=23) evimi düzenli olarak havalandırıyorum, %3.5’i (n=23) evden çıkarken maske takıyorum yanıtını vermiştir. Katılımcıların %3.2’si (n=21) kalabalık yerlere giderken maske takıyorum, %4.2’si (n=27) yıkanabilir/bez maske kullanıyorum, %4.2’si (n=27) tek kullanımlık tıbbi maske kullanıyorum, %3,7’si (n=24) n95 veya ffp2 maske kullanıyorum, %2.9’u (n=19) öksürür, hapşırırken ağzımı mendil veya dirsek içiyle kapatıyorum demişlerdir. Katılımcıların %4’ü (n=26) evden çıkarken eldiven takıyorum, %4’ü (n=26) bir araya gelmek zorunda olduğum kişilerle sosyal mesafeyi, %1.8’i (n=12) korumaya dikkat ediyorum, %3.5’i (n=23) dışardan gelen poşet/paket/kargoları bir süre bekletiyorum, %3.2’si (n=21) dışardan gelen poşet/paket/kargoları dezenfekte ediyorum, %4’ü (n=26) burnumu tuzlu suyla yıkıyorum, %3.7’si (n=24) düzenli beslenmeye dikkat ediyorum, %2.9’u (n=19) ek olarak besin desteği veya vitamin takviyesi alıyorum, %2.3’ü (n=15) düzenli uyumaya ve dinlenmeye dikkat ediyorum, %4.5’i (n=29) temas olmayan yerlerde/evde spor yapıyorum, %4.5’i (n=29) kıyafetlerimi havalandırıyorum,

%4.3'ü (n=28) kıyafetlerimi 60-90 derecede yıkıyorum, %2.9'u (n=19) kıyafetlerimin temizliğinde yıkamaya ek temizlik malzemesi, %2.8'i (n=18) kullanıyorum yanıtını vermişlerdir. Araştırmaya katılanların %48'i (n=311) Suriyeliler için önlemlerin zamanında ve yeterli şekilde alındığını düşündükleri, %50.5'inin (n=339) alınan önlemlere Suriyeli göçmenlerin uyum sağladığını düşündüğü görülmüştür (Tablo 4.6).

Tablo 4.6. Katılımcılara korunmaya yönelik sorulan soruların yanıtların dağılımları

		n (%)
Salgın sırasında korunmaya yönelik olarak neler yaptınız?	Ellerimi düzenli olarak su ve sabunla yıkıyorum	27 (4.2)
	Kolonya kullanıyorum	25 (3.8)
	El dezenfektanı kullanıyorum	25 (3.8)
	Ellerimi yüzüme götürmemeye dikkat ediyorum	30 (4.6)
	Sık kullanılan yüzeyleri düzenli olarak temizliyorum	21 (3.2)
	Çamaşır suyu kullanıyorum	25 (3.8)
	Sirke kullanıyorum	18 (2.8)
	Evimi düzenli olarak havalandırıyorum	23 (3.5)
	Evden çıkarken maske takıyorum	23 (3.5)
	Kalabalık yerlere giderken maske takıyorum	21 (3.2)
	Yıkabilir/bez maske kullanıyorum	27 (4.2)
	Tek kullanımlık tıbbi maske kullanıyorum	27 (4.2)
	N95 veya FFP2 maske kullanıyorum	24 (3.7)
	Öksürür, hapşırırken ağzımı mendil veya dirsek içiyle kapatıyorum	19 (2.9)
	Evden çıkarken eldiven takıyorum	26 (4.0)
	Bir araya gelmek zorunda olduğum kişilerle sosyal mesafeyi	26 (4.0)
	Korumaya dikkat ediyorum	12 (1.8)
	Dışardan gelen poşet/paket/kargoları bir süre bekletiyorum	23 (3.5)
	Dışardan gelen poşet/paket/kargoları dezenfekte ediyorum	21 (3.2)
	Burnumu tuzlu suyla yıkıyorum	26 (4.0)
Düzenli beslenmeye dikkat ediyorum	24 (3.7)	
Ek olarak besin desteği veya vitamin takviyesi alıyorum	19 (2.9)	
Düzenli uyumaya ve dinlenmeye dikkat ediyorum	15 (2.3)	
Temas olmayan yerlerde/evde spor yapıyorum	29 (4.5)	
Kıyafetlerimi havalandırıyorum	29 (4.5)	

Tablo 4.6 (devam). Katılımcılara korunmaya yönelik sorulan soruların yanıtların dağılımları

		n (%)
	Kıyafetlerimi 60-90 derecede yıkıyorum	28 (4.3)
	Kıyafetlerimin temizliğinde yıkamaya ek temizlik malzemesi kullanıyorum	19 (2.9)
	Kullanıyorum	18 (2.8)
Suriyeliler için önlemlerin zamanında ve yeterli şekilde alındığını düşünüyorum	Evet	311 (48.0)
	Hayır	339 (52.0)
Alınan önlemlere Suriyeli göçmenlerin uyum sağladığını düşünüyorum	Evet	327 (50.5)
	Hayır	323 (49.5)

4.7. Covid-19 Döneminde Katılımcıların Durumu

Katılımcıların Geçici Koruma Kapsamında Kayıt Altına Alınan Suriyelilerin Covid-19 Salgını Sırasında Yaşadıkları Zorluklar, Bilgi ve Algılanan Stres Düzeyleri sorularına verdikleri yanıtların dağılımları Tablo 4.7'deki gibidir.

Tablo 4.7. Katılımcıların Covid-19 salgını sırasında bilgi düzeyleri yanıtlarının dağılımları

	Doğru		Yanlış		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%
Covid-19 belirtileri bulaştıktan 2-14 gün sonra ortaya çıkar	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Covid-19 öldürme oranı yüksektir	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Covid-19'un bulaştırıcılığı yüksektir	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Elleri su ve sabunla yıkamak korunmak için yeterlidir	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Covid-19 un farelerden kaynaklandığı düşünülmüştür	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Covid-19 hava yoluyla bulaşır	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Covid-19 besinlerle bulaşır	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Covid-19 temas yoluyla bulaşır	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Elleri su ve sabunla yıkamak gereklidir	212	32.6	223	34.3	215	33.1
İnsanlarla sosyal mesafe uzak durmak gerekir	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Covid-19 hastalığının aşısı vardır	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Covid-19 hastalığının spesifik tedavisi vardır	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Evdeki hayvanlar Covid-19 bulaştırabilir	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Grip aşısı yaptırmak hastalıktan korur	212	32.6	223	34.3	215	33.1

Tablo 4.7 (devam). Kalıtımcıların Covid-19 salgını sırasında bilgi düzeyleri yanıtlarının dağılımları

	Doğru		Yanlış		Bilmiyorum	
	n	%	n	%	n	%
Covid-19 hastalığı ateş yapabilir	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Covid-19 da öksürük olabilir	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Covid-19 da kusma olabilir	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Maske kullanmak hastalıktan korur	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Antibiyotikler Covid-19 a fayda edebilir	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Covid-19'dan sadece yaşlı ve kronik hastalığı olanlar etkilenir	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Ağız ve burnu düzenli olarak tuzlu suyla çalkalamak hastalığı önler	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Sarımsak koronavirüsten korur	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Saç kurutma makineleri virüsü öldürebilir	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Covid-19 sivrisineklerin ısırmasıyla bulaşır	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Covid-19 sıcak havalarda bulaşmaz	156	24.0	11	1.7	483	74.3
Çok sıcak su koronavirüsü öldürebilir	212	32.6	223	34.3	215	33.1
Soğuk havalarda koronavirüs ölür	212	32.6	223	34.3	215	33.1

4.8. Katılımcıların Yaşadıkları Sıkıntıların Cinsiyete Göre Dağılımları

Cinsiyetlerine göre katılımcıların Covid-19 salgını sırasında yaşadıkları sıkıntıların verdikleri yanıtlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Tablo 4.8).

Tablo 4.8. Katılımcıların Covid-19 salgını sırasında yaşadıkları sıkıntıların cinsiyete göre dağılımları

		Kadın (n=313)	Erkek (n=337)	p
Temel gereksinimlere ulaşamama (su& temizlik& maske)	Evet	41 (13.1)	52 (15.4)	^b 0.396
	Hayır	272 (86.9)	285 (84.6)	
Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşadınız mı?	Evet	154 (49.2)	167 (49.6)	^b 0.928
	Hayır	159 (50.8)	170 (50.4)	
Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadınız mı?	Evet	151 (48.2)	169 (50.1)	^b 0.627
	Hayır	162 (51.8)	168 (49.9)	
Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadınız mı?	Evet	153 (48.9)	166 (49.3)	^b 0.924
	Hayır	160 (51.1)	171 (50.7)	

Tablo 4.8 (devam). Katılımcıların Covid-19 salgın sırasında yaşadıkları sıkıntıların cinsiyete göre dağılımları

		Kadın (n=313)	Erkek (n=337)	<i>p</i>
Salgın döneminde maaşınızı almakta sorun yaşadınız mı?	Evet	143 (45.7)	176 (52.2)	^b 0.096
	Hayır	170 (54.3)	161 (47.8)	
Salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duydunuz mu?	Evet	160 (51.1)	174 (51.6)	^b 0.896
	Hayır	153 (48.9)	163 (48.4)	
Covid-19 salgınında geçim sıkıntısı yaşadınız mı?	Evet	165 (52.7)	182 (54.0)	^b 0.742
	Hayır	148 (47.3)	155 (46.0)	

^aFisher Freeman Halton Test

^bPearson Chi-Square Test

4.9. Katılımcıların Yaşadıkları Sıkıntıların Yaşlarına Göre Dağılımları

Yaşlarına göre katılımcıların Covid-19 salgın sırasında yaşadıkları sıkıntıların verdikleri yanıtlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Tablo 4.9).

Tablo 4.9. Katılımcıların Covid-19 salgın sırasında yaşadıkları sıkıntıların yaşlarına göre dağılımları

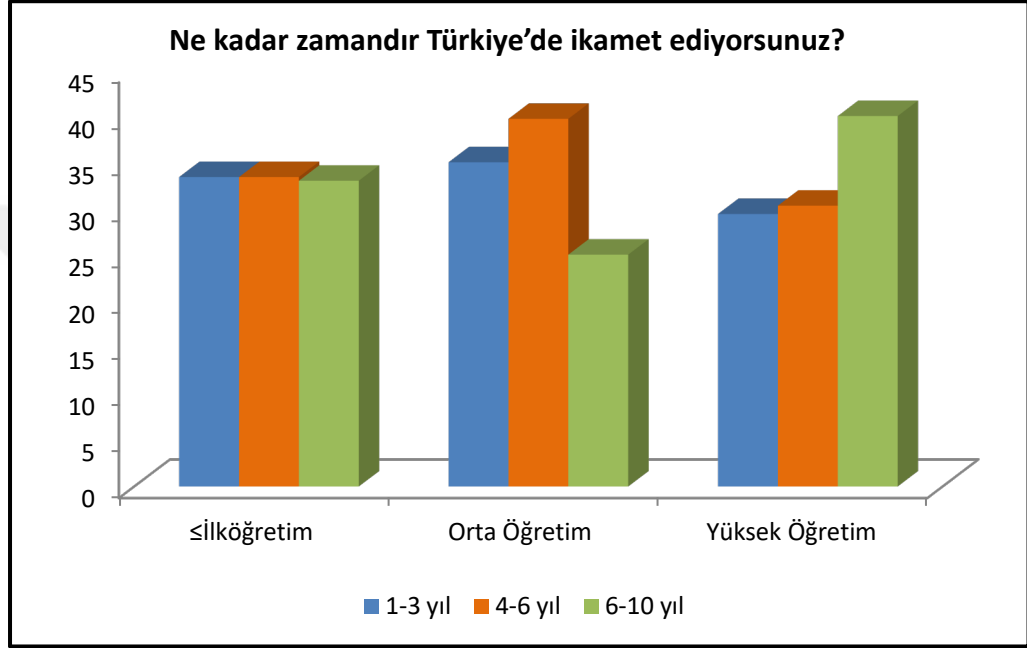
		Yaş		<i>P</i>
		<i>Ort±Ss</i>	<i>Medyan (Min-Maks)</i>	
Temel gereksinimlere ulaşamama (su& temizlik& maske)	Evet	39.70±12.20	40 (18-59)	^c 0.275
	Hayır	38.26±11.64	39 (18-59)	
Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşadınız mı?	Evet	39.07±11.49	40 (18-59)	^c 0.198
	Hayır	37.88±11.93	38 (18-59)	
Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadınız mı?	Evet	38.43±11.63	39 (18-59)	^c 0.925
	Hayır	38.51±11.82	39 (18-59)	
Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadınız mı?	Evet	38.03±11.55	38 (18-59)	^c 0.350
	Hayır	38.89±11.88	40 (18-59)	
Salgın döneminde maaşınızı almakta sorun yaşadınız mı?	Evet	38.22±11.85	39 (18-59)	^c 0.594
	Hayır	38.71±11.61	39 (18-59)	
Salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duydunuz mu?	Evet	37.78±11.70	38 (18-59)	^c 0.124
	Hayır	39.20±11.72	40 (18-59)	
Covid-19 salgınında geçim sıkıntısı yaşadınız mı?	Evet	38.23±12.10	38 (18-59)	^c 0.583
	Hayır	38.74±11.29	40 (18-59)	

^cStudent-t Test

^dOne-Way ANOVA Test

4.10. Eğitim Durumlarına Göre Soruların Değerlendirilmesi

Eğitim durumlarına göre katılımcılara sorulan sorular değerlendirildiğinde. Eğitim durumlarına göre katılımcıların Türkiye’de ikamet etme zamanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.030$; $p<0.05$). Eğitim durumları orta öğretim olanların ikametleri 4-6 yıl arası olma oranı, yükseköğretim mezunlarından daha fazlayken, 6-10 yıl arası olanların daha az olarak belirlenmiştir (Şekil 4.7).

Şekil 4.7. Eğitim durumlarına göre ikamet zamanlarının dağılımları

Bununla birlikte katılımcıların eğitim durumlarına göre verdikleri diğer yanıtlar da istatistiksel olarak incelenmiştir. Eğitim durumlarına göre katılımcıların diğer sorulara verdikleri yanıtlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermediği belirlenmiştir ($p>0.05$) (Tablo 4.10).

Tablo 4.10. Eğitim durumlarına göre katılımcılara sorulan soruların yanıtlarının dağılımları

		Eğitim Durumu			p
		İlköğretim (n=242)	Orta Öğretim (n=191)	Yüksek Öğretim (n=217)	
Temel gereksinimlere ulaşamama (su& temizlik& maske)	Evet	43 (17.8)	27 (14.1)	23 (10.6)	<i>0.087</i>
	Hayır	199 (82.2)	164 (85.9)	194 (89.4)	
Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşadınız mı?	Evet	122 (50.4)	89 (46.6)	110 (50.7)	<i>0.659</i>
	Hayır	120 (49.6)	102 (53.4)	107 (49.3)	
Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadınız mı?	Evet	126 (52.1)	85 (44.5)	109 (50.2)	<i>0.282</i>
	Hayır	116 (47.9)	106 (55.5)	108 (49.8)	
Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadınız mı?	Evet	119 (49.2)	95 (49.7)	105 (48.4)	<i>0.963</i>
	Hayır	123 (50.8)	96 (50.3)	112 (51.6)	
Salgın döneminde maaşınızı almakta sorun yaşadınız mı?	Evet	122 (50.4)	102 (53.4)	95 (43.8)	<i>0.132</i>
	Hayır	120 (49.6)	89 (46.6)	122 (56.2)	
Evinizde kendiniz dâhil kaç kişi Covid-19 tanısı aldı?	1-5	47 (24.5)	29 (19.7)	46 (28.6)	<i>0.308</i>
	6-10	43 (22.4)	36 (24.5)	39 (24.2)	
	11-15	50 (26.0)	44 (29.9)	30 (18.6)	
	16-19	52 (27.1)	38 (25.9)	46 (28.6)	
Salgınla ilgili bilgi düzeyinizi yeterli buluyor musunuz?	Evet	77 (31.8)	58 (30.4)	64 (29.5)	<i>0.908</i>
	Hayır	77 (31.8)	65 (34.0)	67 (30.9)	
	Kısmen	88 (36.4)	68 (35.6)	86 (39.6)	
Salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duyduunuz mu?	Evet	111 (45.9)	107 (56.0)	116 (53.5)	<i>0.084</i>
	Hayır	131 (54.1)	84 (44.0)	101 (46.5)	
Suriyeliler için önlemlerin zamanında ve yeterli şekilde alındığını düşünüyorum	Evet	116 (47.9)	97 (50.8)	99 (45.6)	<i>0.579</i>
	Hayır	126 (52.1)	94 (49.2)	118 (54.4)	
Covid-19 salgınında geçim sıkıntısı yaşadınız mı?	Evet	122 (50.4)	107 (56.0)	118 (54.4)	<i>0.481</i>
	Hayır	120 (49.6)	84 (44.0)	99 (45.6)	

^aFisher Freeman Halton Test

* $p < 0,05$

4.11. Katılımcıların Mesleklerine Göre Soruların Değerlendirilmesi

Mesleklere göre katılımcıların sorulara verdikleri yanıtlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p > 0.05$) (Tablo 4.11).

Tablo 4.11. Mesleklere göre katılımcılara sorulan soruların yanıtlarının dağılımları

		Meslekler			P
		Esnaf	Eğitmen	Serbest Çalışan	
Temel gereksinimlere ulaşamama (su& temizlik& maske)	Evet	49 (13.1)	56 (16.6)	46 (13.1)	<i>0.616</i>
	Hayır	224 (86.9)	162 (83.4)	159 (86.9)	
Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşadınız mı?	Evet	112 (50.9)	112 (52.8)	99 (45.8)	<i>0.445</i>
	Hayır	112 (49.1)	103 (47.2)	109 (54.2)	
Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadınız mı?	Evet	120 (53.7)	98 (44.2)	99 (47.7)	<i>0.210</i>
	Hayır	107 (46.3)	117 (55.8)	109 (52.3)	
Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadınız mı?	Evet	116 (51.4)	104 (47.9)	105 (51.6)	<i>0.771</i>
	Hayır	111 (48.6)	114 (52.1)	100 (48.4)	
Salgın döneminde maaşınızı almakta sorun yaşadınız mı?	Evet	112 (49.1)	100 (44.8)	101 (47.7)	<i>0.730</i>
	Hayır	115 (50.9)	116 (55.2)	106 (52.3)	
Evinizde kendiniz dâhil kaç kişi Covid-19 tanısı aldı?	1-5	47 (25.0)	42 (23.6)	40 (22.5)	<i>0.592</i>
	6-10	53 (28.7)	38 (20.3)	47 (28.3)	
	11-15	43 (22.1)	44 (24.4)	44 (25.8)	
	16-19	46 (24.3)	52 (31.7)	42 (23.3)	
Salgınla ilgili bilgi düzeyinizi yeterli buluyor musunuz?	Evet	78 (34.9)	72 (33.1)	58 (26.1)	<i>0.332</i>
	Hayır	70 (30.3)	68 (30.7)	78 (39.2)	
	Kısmen	78 (34.9)	77 (36.2)	71 (34.6)	
Salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duyduunuz mu?	Evet	111 (48.6)	120 (57.7)	99 (47.7)	<i>0.143</i>
	Hayır	116 (51.4)	98 (42.3)	106 (52.3)	
Suriyeliler için önlemlerin zamanında ve yeterli şekilde alındığını düşünüyorum	Evet	103 (44.0)	107 (47.9)	108 (53.6)	<i>0.223</i>
	Hayır	124 (56.0)	111 (52.1)	97 (46.4)	
Covid-19 salgınında geçim sıkıntısı yaşadınız mı?	Evet	123 (55.4)	112 (52.8)	109 (54.2)	<i>0.894</i>
	Hayır	104 (44.6)	103 (47.2)	99 (45.8)	

^aFisher Freeman Halton Test

4.12. Katılımcıların Bazı Özelliklerine Göre Algılanan Stres Düzeyi Puanlar

Katılımcıların Türkiye’de ikamet etme zamanlarına göre algılanan stres puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; 6-10 yıl arası ikamet edenlerin aldıkları puanlar, 4-6 yıl ve 1-3 yıl arası ikamet edenlerden anlamlı düşüktür ($p=0.001$; $p<0.01$). 1-3 yıl arası ikamet edenlerin aldıkları puanlar, 4-6 yıl arasındakilerden anlamlı yüksektir ($p=0.001$; $p<0.01$).

Katılımcıların anketten aldıkları puanlar, diğer sorulara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$), fakat Katılımcıların Türkiye’de ikamet etme zamanlarına göre anketten aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; 6-10 yıl arası ikamet edenlerin aldıkları puanlar, 4-6 yıl ve 1-3 yıl arası ikamet edenlerden anlamlı düşüktür ($p=0.001$; $p<0.01$) (Tablo 4.12).

Tablo 4.12. Katılımcıların göçle ilgili durumları ve covid-19 salgını sırasında yaşadıkları sıkıntılara göre algılanan stres puanları.

		ASÖ Puanı		p
		Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	
Ana diliniz dışında bildiğiniz diller	Türkçe	25.82±19.78	29.6 (0-40)	^e 0.542
	İngilizce	26.44±18.85	29.6 (0-40)	
	Kürtçe	25.28±17.74	22.2 (0-40)	
Ne kadar zamandır Türkiye’de ikamet ediyorsunuz?	1-3 yıl	41.09±12.86	33.3 (0-40)	^e 0.001**
	4-6 yıl	29.20±12.48	22.2 (0-40)	
	6-10 yıl	7.37±12.72	0 (0-)	
İç çatışma sırasında veya Suriye’den göç ederken yakınınız hayatını kaybetti mi?	Evet	26.18±18.60	22.2 (0-40)	^f 0.545
	Hayır	25.32±19.14	22.2 (0-40)	
Hekim tarafından tanısı konmuş kronik hastalık var mı?	Evet	25.90±18.90	22.2 (0-40)	^f 0.933
	Hayır	25.81±18.70	22.2 (0-40)	
Temel gereksinimlere ulaşamama (su& temizlik& maske)	Evet	24.85±21.25	22.2 (0-40)	^f 0.568
	Hayır	26.03±18.37	22.2 (0-40)	
Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşadınız mı?	Evet	26.79±18.82	29.6 (0-40)	^f 0.198
	Hayır	24.95±18.75	22.2 (0-40)	
Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadınız mı?	Evet	26.60±19.61	22.2 (0-40)	^f 0.420
	Hayır	25.14±17.97	22.2 (0-40)	
Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadınız mı?	Evet	26.07±19.16	22.2 (0-40)	^f 0.855
	Hayır	25.66±18.46	22.2 (0-40)	
Salgın döneminde maaşınızı almakta sorun yaşadınız mı?	Evet	25.94±18.20	22.2 (0-40)	^f 0.914
	Hayır	25.78±19.37	29.6 (0-40)	
Evinizde kendiniz dâhil kaç kişi Covid-19 tanısı aldı?	1-5	26.62±18.54	29.6 (0-40)	^e 0.830
	6-10	25.74±18.12	22.2 (0-40)	
	11-15	25.54±18.47	22.2 (0-40)	
	16-19	25.90±18.53	29.6 (0-40)	

Tablo 4.12 (devam). Katılımcıların göçle ilgili durumları ve covid-19 salgını sırasında yaşadıkları sıkıntılara göre algılanan stres puanları.

		ASÖ Puanı		p
		Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	
Salgınla ilgili bilgi düzeyinizi yeterli buluyor musunuz?	Evet	24.77±20.27	22.2 (0-40)	^e 0.439
	Hayır	27.22±17.37	29.6 (0-40)	
	Kısmen	25.57±18.72	22.2 (0-40)	
Salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duydunuz mu?	Evet	25.34±18.61	22.2 (0-40)	^f 0.439
	Hayır	26.41±19.00	29.6 (0-40)	
Suriyeliler için önlemlerin zamanında ve yeterli şekilde alındığını düşünüyorum	Evet	25.20±18.91	22.2 (0-40)	^f 0.294
	Hayır	26.46±18.69	29.6 (0-40)	
Covid-19 salgınında geçim sıkıntısı yaşadınız mı?	Evet	25.48±18.56	22.2 (0-40)	^f 0.647
	Hayır	26.29±19.08	22.2 (0-40)	

^eKruskal Wallis Test & Dunn Bonferonni Test

^fMann Whitney-U Test

**p<0,01

4.13. Covid-19 Salgını Sırasında Su Temininde Sıkıntı Yaşama Durumu

Covid-19 salgını sırasında su temininde sıkıntı yaşama durumuna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri, kronik hastalıkları ve anket bilgi puanları, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05) (Tablo 4.13).

Tablo 4.13. Covid-19 salgını sırasında su temininde sıkıntı yaşama durumuna göre dağılımları

		Covid-19 salgını sırasında su temininde sıkıntı yaşadınız mı?		p
		Evet (n=294)	Hayır (n=339)	
Cinsiyet	Kadın	151 (50.0)	162 (46.6)	^b 0.380
	Erkek	151 (50.0)	186 (53.4)	
Yaş	Ort±Ss	38.83±11.42	38.16±11.98	^c 0.468
	Medyan (Min-Maks)	39 (18-59)	38 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	152 (50.3)	163 (46.8)	^b 0.374
	Hayır	150 (49.7)	185 (53.2)	
Kronik hastalık	Evet	62 (20.5)	59 (17.0)	^b 0.243
	Hayır	240 (79.5)	289 (83.0)	

Tablo 4.13 (devam). Covid-19 salgını sırasında su temininde sıkıntı yaşama durumuna göre dağılımları

		Covid-19 salgını sırasında su temininde		<i>p</i>
		sıkıntı yaşadınız mı?		
		Evet (n=294)	Hayır (n=339)	
Anket Bilgi puanı	<i>Ort±Ss</i>	25.04±17.73	26.56±19.67	^f 0.417
	<i>Medyan (Min-Maks)</i>	22.2 (0-63)	25.9 (0-63)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

^fMann Whitney-U Test

4.14. Katılımcıların Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)

Katılımcıların Covid-19 salgını sırasında yaşadıkları Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ), sorulara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Tablo 4.14).

Tablo 4.14. Katılımcıların Covid-19 salgını sırasında yaşadıkları algılanan stres ölçeği (ASÖ) göre dağılımları

		Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)		<i>p</i>
		<i>Ort±Ss</i>	<i>Medyan (Min-Maks)</i>	
Sterilasyon malzeme temin etmede stres (Antiseptik solüsyon ya da kolonya temin etmekte zorluk yaşadınız mı?)	Evet (n=331)	26.24±19.24	29.6 (0-40)	^f 0.552
	Hayır (n=319)	25.46±18.34	22.2 (0-40)	
Maske temin etmede stres Covid-19 salgını maske temin etmekte sıkıntı yaşadınız mı?	Evet (n=334)	26.38±18.78	22.2 (0-40)	^f 0.509
	Hayır (n=316)	25.30±18.83	22.2 (0-40)	
Ekonomik stres Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşadınız mı?	Evet (n=320)	26.79±18.82	29.6 (0-40)	^f 0.198
	Hayır (n=330)	24.95±18.75	22.2 (0-40)	
İşsizlik stres Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadınız mı?	Evet (n=319)	26.6±19.61	22.2 (0-40)	0.420
	Hayır (n=331)	25.14±17.97	22.2 (0-40)	
Sağlık hizmeti almakta stres Covid-19 salgınında Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadınız mı?	Evet (n=319)	26.07±19.16	22.2 (0-40)	^f 0.855
	Hayır (n=332)	25.66±18.46	22.2 (0-40)	

Tablo 4.14 (devam). Katılımcıların Covid-19 salgın sırasında yaşadıkları algılanan stres ölçeği (ASÖ) göre dağılımları

		Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ)		
		Ort±Ss	Medyan (Min-Maks)	p
Covid-19 yakalanma stres Covid-19 salgınında Covid-19 tanısı aldınız mı?	Evet (n=262)	26.49±17.59	29.6 (0-40)	^f 0.245
	Hayır (n=388)	25.43±19.58	22.2 (0-40)	
Psikolojik ihtiyaç durumunda yaşanan stres Covid-19 salgınında psikolojik desteğe ihtiyaç duyduunuz mu?	Evet (n=333)	25.34±18.61	22.2 (0-40)	^f 0.439
	Hayır (n=317)	26.41±19	29.6 (0-40)	
Kalabalıktan uzak kalma durumunda yaşanan stres Covid-19 salgınında kalabalıktan uzak durmada zorluk yaşadınız mı?	Evet (n=322)	26.67±19.22	29.6 (0-40)	^f 0.394
	Hayır (n=328)	25.05±18.36	22.2 (0-40)	
İlaç temin etmekte yaşanan stres Covid-19 salgınında ilaç temin etmekte zorluk yaşadınız mı?	Evet (n=305)	26.07±18.48	29.6 (0-40)	^f 0.969
	Hayır (n=345)	25.67±19.09	22.2 (0-40)	
Çocuk aşılarını yapmada yaşanan stres Covid-19 Çocuğunuz aşılarını yaptırma sıkıntısı yaşadınız mı?	Evet (n=333)	26.58±19.91	29.6 (0-40)	^f 0.258
	Hayır (n=317)	25.33±17.38	22.2 (0-40)	

^fMann Whitney-U Test

**p<0,01

4.15. Katılımcıların Sterilizasyon Malzeme Temininde Sıkıntı Yaşama Durumu

Covid-19 salgını sırasında Antiseptik solüsyon ya da kolonya temininde sıkıntı yaşama durumuna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri ve kronik hastalıkları, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir (p>0.05) (Tablo 4.15).

Tablo 4.15. Covid-19 salgını sırasında sterilazyon malzeme temininde sıkıntı yaşama durumuna göre dağılımları

		Antiseptik solüsyon ya da kolonya temin etmekte zorluk yaşadınız mı?		p
		Evet (n=324)	Hayır (n=309)	
Cinsiyet	Kadın	157 (47.3)	156 (49.1)	^b 0.652
	Erkek	175 (52.7)	162 (50.9)	
Yaş	Ort±Ss	37.94±11.77	39.03±11.67	^c 0.237
	Medyan (Min-Maks)	38 (18-59)	39.5 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	160 (48.2)	155 (48.7)	^b 0.889
	Hayır	172 (51.8)	163 (51.3)	
Kronik hastalık	Evet	68 (20.5)	53 (16.7)	^b 0.212
	Hayır	264 (79.5)	265 (83.3)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

4.16. Katılımcıların Maske Temininde Sıkıntı Yaşama Durumu

Covid-19 salgınında maske temin etmekte sıkıntı yaşayan katılımcıların yaşları, sıkıntı yaşamayanlardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede düşük saptanmıştır (p=0.031; p<0.05) (Tablo 4.16).

Tablo 4.16. Covid-19 salgını sırasında maske temininde sıkıntı yaşama durumuna göre dağılımları

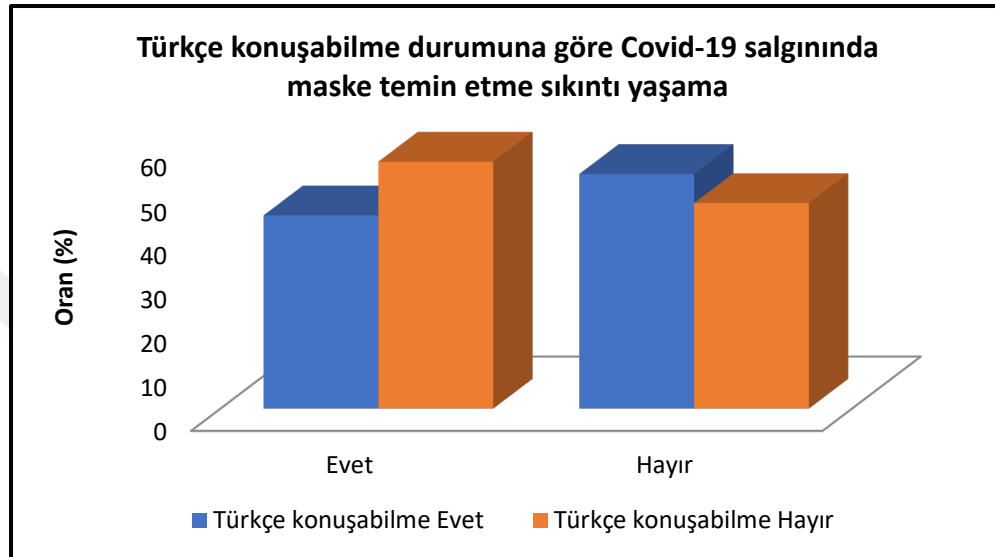
		Covid-19 salgını maske temin etmekte sıkıntı yaşadınız mı?		p
		Evet (n=327)	Hayır (n=306)	
Cinsiyet	Kadın	160 (47.8)	153 (48.6)	^b 0.836
	Erkek	175 (52.2)	162 (51.4)	
Yaş	Ort±Ss	37.51±11.82	39.49±11.54	^c 0.031*
	Medyan (Min-Maks)	38 (18-59)	39 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	147 (43.9)	168 (53.3)	^b 0.016*
	Hayır	188 (56.1)	147 (46.7)	
Kronik hastalık	Evet	59 (17.6)	62 (19.7)	^b 0.498
	Hayır	276 (82.4)	253 (80.3)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

4.17. Katılımcıların Ekonomik Yönden Maske Temininde Sıkıntı Yaşama Durumu

Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden maske temin etmede sıkıntı yaşama durumuna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri ve kronik hastalıkları, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Şekil 4.8).

Şekil 4.8. Türkçe konuşabilme Covid-19 salgınında ekonomik yönden maske temin etmekte sıkıntı yaşam durumunun dağılımı

Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşama durumuna göre karşılaştırıldığında katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri ve kronik hastalıkları, istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmamıştır ($p>0.05$) (Tablo 4.17).

Tablo 4.17. Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşama durumuna göre dağılımları

		Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşadınız mı?		<i>p</i>
		Evet (n=313)	Hayır (n=320)	
Cinsiyet	Kadın	154 (48.0)	159 (48.3)	^b 0.928
	Erkek	167 (52.0)	170 (51.7)	
Yaş	Ort±Ss	39.07±11.49	37.88±11.93	^c 0.198
	Medyan (Min-Maks)	40 (18-59)	38 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	162 (50.5)	153 (46.5)	^b 0.312
	Hayır	159 (49.5)	176 (53.5)	

Tablo 4.17 (devam). Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşama durumuna göre dağılımları

		Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşadınız mı?		<i>p</i>
		Evet (n=313)	Hayır (n=320)	
Kronik hastalık	Evet	62 (19.3)	59 (17.9)	^b 0.651
	Hayır	259 (80.7)	270 (82.1)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

4.18. Katılımcıların İşsizlik Problemi ve Kronik Hastalığı Olma Oranı

Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşayanların kronik hastalığı olma oranı, problem yaşamayanlardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır ($p=0.021$; $p<0.05$) (Tablo 4.18).

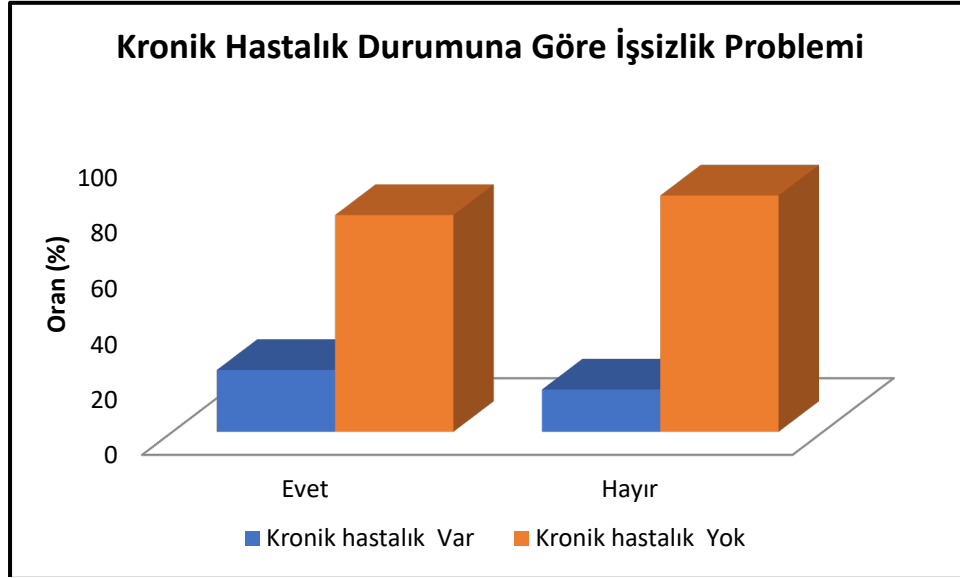
Tablo 4.18. Covid-19 sırasında işsizlik problemi ve kronik hastalığı olma oranı dağılımları

		Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadınız mı?		<i>p</i>
		Evet (n=312)	Hayır (n=321)	
Cinsiyet	Kadın	151 (47.2)	162 (49.1)	0.627
	Erkek	169 (52.8)	168 (50.9)	
Yaş	Ort±Ss	38.43±11.63	38.51±11.82	0.925
	Medyan (Min-Maks)	39 (18-59)	39 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	165 (51.6)	150 (45.5)	0.119
	Hayır	155 (48.4)	180 (54.5)	
Kronik hastalık	Var	71 (22.2)	50 (15.2)	0.021*
	Yok	249 (77.8)	280 (84.8)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşama durumuna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları ve Türkçe konuşabilmeleri, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Şekil 4.9).

Şekil 4.9. Kronik hastalık olma durumuna göre Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi dağılımı

4.19. Katılımcıların Sağlık Hizmeti Almakta Zorluk Yaşama Durumu

Covid-19 salgını sırasında sağlık hizmeti almakta zorluk yaşama durumuna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri ve kronik hastalıkları, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Tablo 4.19).

Tablo 4.19. Covid-19 salgını sırasında sağlık hizmeti almakta zorluk yaşama durumuna göre dağılımları

		Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadınız mı?		<i>p</i>
		Evet (n=311)	Hayır (n=322)	
Cinsiyet	Kadın	153 (48.0)	160 (48.3)	^b 0.924
	Erkek	166 (52.0)	171 (51.7)	
Yaş	<i>Ort±Ss</i>	38.03±11.55	38.89±11.88	^c 0.350
	<i>Medyan (Min-Maks)</i>	38 (18-59)	40 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	160 (50.2)	155 (46.8)	^b 0.433
	Hayır	159 (49.8)	176 (53.2)	
Kronik hastalık	Evet	68 (21.3)	53 (16.0)	^b 0.082
	Hayır	251 (78.7)	278 (84.0)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

4.20. Katılımcıların Covid-19 Tanısı Alma Durumu

Covid-19 tanısı alma durumuna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri ve kronik hastalıkları, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Tablo 4.20).

Tablo 4.20. Covid-19 tanısı alma durumuna göre dağılımları

		Covid-19 tanısı aldınız mı?		<i>p</i>
		Evet (n=255)	Hayır (n=378)	
Cinsiyet	Kadın	130 (49.4)	183 (47.3)	^b 0.592
	Erkek	133 (50.6)	204 (52.7)	
Yaş	<i>Ort±Ss</i>	38.73±11.61	38.29±11.8	^c 0.645
	<i>Medyan (Min-Maks)</i>	39 (18-59)	39 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	123 (46.8)	192 (49.6)	^b 0.476
	Hayır	140 (53.2)	195 (50.4)	
Kronik hastalık	Evet	45 (17.1)	76 (19.6)	^b 0.416
	Hayır	218 (82.9)	311 (80.4)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

4.21. Katılımcıların Psikolojik Desteğe İhtiyaç Duyma Durumu

Covid-19 salgını sırasında psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri ve kronik hastalıkları, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Tablo 4.21).

Tablo 4.21. Covid-19 salgını sırasında psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre dağılımları

		Salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duyduunuz mu?		<i>p</i>
		Evet (n=326)	Hayır (n=307)	
Cinsiyet	Kadın	160 (47.9)	153 (48.4)	^b 0.896
	Erkek	174 (52.1)	163 (51.6)	
Yaş	<i>Ort±Ss</i>	37.78±11.7	39.2±11.72	^c 0.124
	<i>Medyan (Min-Maks)</i>	38 (18-59)	40 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	172 (51.5)	143 (45.3)	^b 0.111
	Hayır	162 (48.5)	173 (54.7)	

Tablo 4.21 (devam). Covid-19 salgını sırasında psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre dağılımları

		Salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duydunuz mu?		<i>p</i>
		Evet (n=326)	Hayır (n=307)	
Kronik hastalık	Evet	64 (19.2)	57 (18.0)	^b 0.713
	Hayır	270 (80.8)	259 (82.0)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

4.22. Katılımcıların Covid-19 Salgın Sırasında Kalabalıktan Uzak Durma Konusunda Zorluk Yaşadığı Durumu

Katılımcıların “Covid-19 salgını sırasında kalabalıktan uzak durma konusunda zorluk yaşadınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar, cinsiyetlerine, yaşlarına, Türkçe konuşabilmelerine ve kronik hastalık varlığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Tablo 4.22).

Tablo 4.22. “Covid-19 salgını sırasında kalabalıktan uzak durma konusunda zorluk yaşadınız mı?” sorusuna göre dağılımları

		Covid-19 salgını sırasında kalabalıktan uzak durma konusunda zorluk yaşadınız mı?		<i>p</i>
		Evet (n=315)	Hayır (n=318)	
Cinsiyet	Kadın	160 (49.5)	153 (46.8)	^b 0.483
	Erkek	163 (50.5)	174 (53.2)	
Yaş	Ort±Ss	38.83±11.31	38.11±12.12	^c 0.436
	Medyan (Min-Maks)	40 (18-59)	38 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	161 (49.8)	154 (47.1)	^b 0.483
	Hayır	162 (50.2)	173 (52.9)	
Kronik hastalık	Evet	59 (18.3)	62 (19.0)	^b 0.820
	Hayır	264 (81.7)	265 (81.0)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

4.23. Katılımcıların Covid-19 Salgın Sırasında İlaç Temin Etmekte Durumu

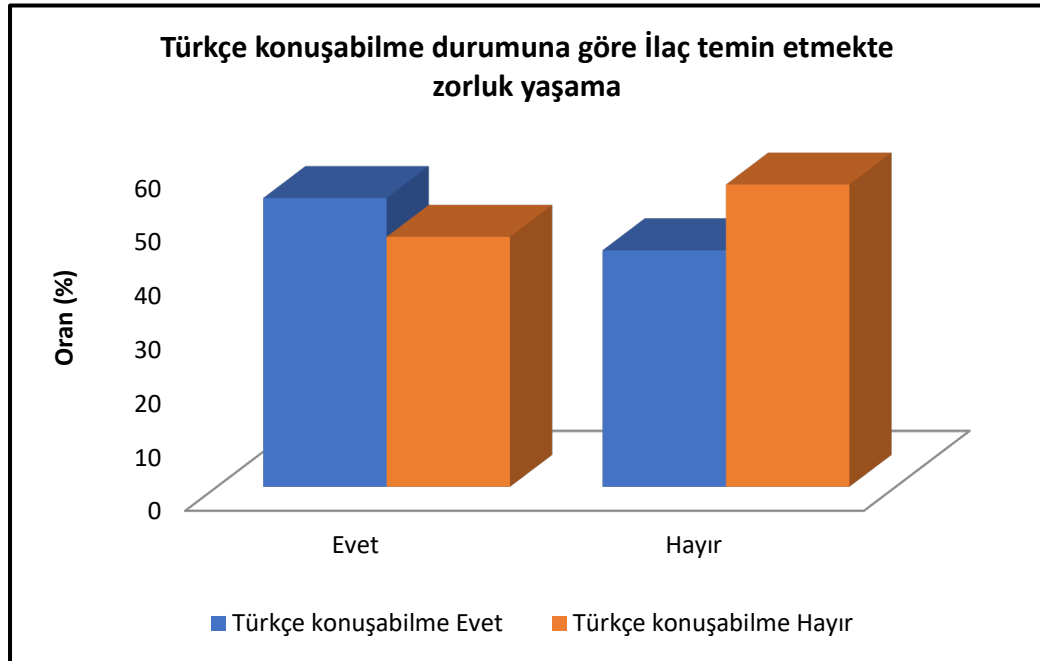
Türkçe konuşabilen katılımcıların ilaç temin etmekte zorluk yaşama oranı, Türkçe konuşamayanlardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır ($p=0.014$; $p<0.05$) (Tablo 4.23).

Tablo 4.23. “İlaç temin etmekte zorluk yaşadınız mı?” sorusuna göre dağılımları

		İlaç temin etmekte zorluk yaşadınız mı?		P
		Evet (n=298)	Hayır (n=335)	
Cinsiyet	Kadın	141 (46.1)	172 (50.0)	^b 0.318
	Erkek	165 (53.9)	172 (50.0)	
Yaş	Ort±Ss	38.49±11.99	38.45±11.49	^c 0.966
	Medyan (Min-Maks)	39 (18-59)	39 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	164 (53.6)	151 (43.9)	^b 0.014*
	Hayır	142 (46.4)	193 (56.1)	
Kronik hastalık	Evet	56 (18.3)	65 (18.9)	^b 0.846
	Hayır	250 (81.7)	279 (81.1)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

Şekil 4.10. Türkçe konuşabilme Covid-19 salgınında ilaç temin etmekte sıkıntı yaşam durumunun dağılımı

Katılımcıların “İlaç temin etmekte zorluk yaşadınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar, cinsiyetlerine, yaşlarına ve kronik hastalık varlığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Şekil 4.10).

4.24. Katılımcıların Covid-19 Salgın Sırasında Çocuk Aşılarını Yaptırma Sıkıntısı Yaşadığı Durumu

Katılımcıların “Çocuğunuz varsa aşılarını yaptırma sıkıntısı yaşadınız mı?” sorusuna verdikleri yanıtlar, cinsiyetlerine, yaşlarına, Türkçe konuşabilmelerine ve kronik hastalık varlığına göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$) (Tablo 4.24).

Tablo 4.24. “Çocuğunuz varsa aşılarını yaptırma sıkıntısı yaşadınız mı?” sorusuna göre dağılımları

		Çocuğunuz varsa aşılarını yaptırma sıkıntısı yaşadınız mı?		<i>p</i>
		Evet (n=185)	Hayır (n=291)	
Cinsiyet	Kadın	89 (46.1)	144 (48.0)	^b 0.682
	Erkek	104 (53.9)	156 (52.0)	
Yaş	<i>Ort±Ss</i>	37.7±11.64	38.93±11.69	^c 0.257
	<i>Medyan (Min-Maks)</i>	38 (18-58)	39 (18-59)	
Türkçe konuşabilme	Evet	83 (43.0)	155 (51.7)	^b 0.060
	Hayır	110 (57.0)	145 (48.3)	
Kronik hastalık	Evet	39 (20.2)	55 (18.3)	^b 0.605
	Hayır	154 (79.8)	245 (81.7)	

^bPearson Chi-Square Test

^cStudent-t Test

5. TARTIŞMA

Tüm Dünya insanların Covid-19 pandemisinden etkilendiği bilinen bir gerçektir. İnsanların yaşadığı coğrafyaya göre etkilenmenin şiddeti farklı olmuştur (72). Bazı ülkeler şiddetli şekilde etkilenip ölüm sayıları çok fazla olurken bazı ülkeler de Covid-19 pandemisi daha yumuşak bir geçiş sergileyerek daha az ölüme sebep olmuştur (73). Bu veriler bizlere pandemi sırasında tüm bireylerin aynı şekilde etkilenmediğini göstermektedir. Yapılan çalışmalar pandeminin ve hayatın zorlayıcı etkileri karşısında herkesin verdiği tepkilerin de farklı olduğunu ortaya koymuştur (12). Bu veriler çoğunlukla hali hazırda kendi ülkelerinde yaşayan insanlardan elde edilmiştir.

5.1. Araştırma Suriyelilerin Covid 19 Salgını Sırasında Yaşadıkları Zorluklar Bulguların Tartışılması

Bizim çalışmamız Türkiye'de geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin Covid-19 pandemisinde hem ekonomik hem de duygusal olarak etkilendiklerini ortaya koymaktadır. Bildiğimiz kadarıyla, Covid-19 salgını sırasında Türkiye'de geçici koruma kapsamında kayıtlı Suriyeliler arasında algılanan stres düzeylerine ilişkin özel bir çalışma bulunmamaktadır. Bununla birlikte, pandemiden önce yapılan çalışmalar da dahil olmak üzere, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin ruh sağlığı ve esenliği üzerine yapılan araştırmaların, bu nüfus arasında yüksek düzeyde stres, kaygı ve depresyon sebep olduğunu bilinmektedir.

Mülteciler, mali mücadeleleri nedeniyle genellikle tahliye veya işlerini kaybetmekten korkmaları ve virüs belirtileri gösterebilir bile tıbbi yardım almaktan çekinmişlerdir. Hastalanırsa birçoğu durumunu gizleyerek ve karantina protokollerini (Pandemi Sürecinde Göçmen ve Mültecilerle İlgili Durum) hiçe sayarak çalışmaya devam etmişlerdir.

Yerinden edilme, travma ve devam eden zorluklar dahil olmak üzere Suriyeli mültecilerin karşı karşıya kaldığı benzersiz koşullar göz önüne alındığında, pandeminin onların refahını daha fazla etkileyeceğini varsaymak mantıklıdır. Bununla birlikte, Türkiye'deki Suriyeliler arasında Covid-19 salgını sırasında algılanan stres düzeylerine ilişkin spesifik çalışmaların olmaması, mevcut araştırmalarda bir boşluk olduğunu göstermektedir.

Çalışmamızın bulgularının bu alandaki diğer çalışmalarla örtüştüğü göz önüne alındığında, Suriyelilerin gelecekteki istihdama ilişkin umutlarının stres düzeylerini

etkileyen önemli bir faktör olduğu söylenebilir. Salgın ve benzeri kriz durumlarında algıladıkları stres düzeylerinin anlaşılmasının onların yaşam kalitelerini artıracığı ve etkili iletişim becerilerini geliştireceği düşünülmektedir.

Ülkemizde geçici koruma sağlanan Suriyeliler için Covid-19 salgınının istihdam ve çalışma koşullarına etkilerini inceleyen 2022 yılında bir çalışma yapılmıştır. Yapılan çalışmada iş kaybı ve virüsün yayılmasını engellemek için alınan önlemlerin ok sayıda kişiyi olumsuz etkilediği görülmüştür (21).

Çalışmamıza göre Suriyeli işçilerin yaklaşık yarısı pandemi dönemde işini kaybetmiş. Suriyeli mültecilerin karşı karşıya olduğu ekonomik sıkıntıların büyüklüğünü açıkça ortaya koymaktadır. Konya'da Göç ve Kalkınma Merkezi (KGTÜ) yapılan bir çalışmada Covid-19 Pandemisinde koruma altındaki Suriyeli mültecilerin yerleşim, uyum ve yaşam koşullarına olan etkisi araştırılmıştır. Araştırmada "koronavirüs ve yeni normalleşme sonrası sürecin incelenmesi" başlıklı araştırma, Suriyeli mültecilerin kriz sürecinde karşılaştıkları zorlukları ortaya koymaktadır. Çalışma mültecilerin yarısından fazlasının doğrudan pandemiye atfedilebilecek iş kaybı yaşadığını ve bunun da daha sonra kira, elektrik ve su ödemeleri gibi temel mali yükümlülükleri yerine getirmelerini zorlaştırdığını ortaya koymuştur (74).

Yapılan çalışmada Covid-19 süresince Suriyelilerin çalışma hayatında yaşadıkları en önemli sorunlar dil engelidir çünkü Türkçe bilmeyen Suriyeliler iş arama ve çalışma hayatları boyunca zorluklarla karşılaştıkları görünmüştür (75). Bizim yapmış olduğumuz çalışmamızdaki önemli bulgulardan biri etkili bir şekilde iletişim kuramamaları Türkçe konuşabilen katılımcıların Türkçe konuşamayanlardan istatistiksel olarak anlamlı oranda fark saptanmıştır ($p=0.014$; $p<0.05$)

Daha önceki salgın dönemlerinde, yapılan araştırmalarda, asistan doktorların karşılaştıkları zorlukları, kaygı düzeylerini ve koronavirüs salgını ışığında tükenmişlik sendromunun nasıl ortaya çıktığını incelemeye ve araştırılmasına odaklanmıştır. Yapılan çalışmaların sonucunda asistan doktorların enfekte hastalarla doğrudan teması en aza indiren çalışma düzenlemeleri tasarlamak, algılanan tehdidi azaltmada ve ilgili psikolojik etkileri hafifletmede etkili olduğu görünmüştür (76). Çalışmamızda Covid-19 salgını sırasında stres yaşayanların kronik hastalığı olma oranı, stres yaşamayanlardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır ($p=0.021$; $p<0.05$).

Kirişçi ve Erdoğan, 2020 yapmış olduğu çalışmada Covid-19 Türkiye'de ortaya çıktığı andan itibaren salgının, mültecileri ekonomik, sosyal, eğitimsel ve sağlık açılarından derinden etkilediği görünmüştür. Salgın nedeniyle ekonomik gerileme,

kamusal alanların kapatılması, sosyal mesafenin uygulanması, seyahat kısıtlamaları ve 18 yaş altı ve 65 yaş üstü bireyler için sokağa çıkma yasakları gibi çeşitli önlemlerle zirveye ulaşmıştır (77). Çalışmamızda pandemi sürecinde Kayıtlı Suriyeli mülteciler bu dönemde sağlık hizmetlerine erişimde herhangi bir sorun yaşamazken, düzensiz ve kayıtsız göçmenler yaşadığı zorlukların duygusal tükenmişlik ve duyarsızlaşma seviyelerinin daha yüksek olduğu saptanmıştır.

İstanbul, İzmir, Manisa, Gaziantep ve Kilis'te yapılan bir araştırmada, mültecilerin %87'si yani bir hane üyesinin işini kaybettiğini bildirmiştir (77). Pandemi süresince yapılmış olan bir çok çalışmada salgın öncesinde mülteci nüfusun sadece %18'i işsizken salgın döneminde mültecilerin %88'i salgının ilerlemesinden dolayı alınan tedbirlerden ötürü işyerinin kapanmasından kaynaklanan işten çıkarmalarına neden olduğu görülmüştür (2). Bizim çalışmamızda ise geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Suriyelilerin pandemide benzer şekilde yarısından fazlasının (%63) iş kaybı olduğu görülmüştür.

Kırsal kesimde ve mevsimlik tarım işçisi olarak çalıştırılan mülteciler üzerinden yapılan çalışmada mültecilerin genellikle çadırlarda kalıkları görülmüştür bu durum sosyal mesafeyi korumanın mümkün olmadığını saptanmıştır (79). Başka bir çalışmada mültecilerin toplu ortamlarda yaşadığı geçici barınma merkezlerinde hijyen kitlerinin dağıtılması, personel tarafından zorunlu maske ve eldiven kullanımı, erişimin kısıtlanması, ateş kontrolü ve ortak alanların kapatılması gibi durumlar salgının hızlı bir şekilde engellediği görülmüştür (Yılbaşı döneminde Türkiye'deki Göçmenler ve Mülteciler) gibi önlemler alınmıştır. Pandemi Dönemi). Yapmış olduğumuz çalışma sonuçlarına göre aynı hanede kalabalık şekilde yaşayan mültecilerin virüse yakalanma konusundaki almış oldukları tedbirlerin (zorunlu maske kullanımı, ellerin sabunla yıkanması, ortak kullanım alanlarının, hijyen kurallarına uygun) şekilde kullamınlarından dolayı salgının hızla ilerlemediği saptanmıştır.

Karadag-Caman ve diğerleri tarafından yapılan çalışmada Covid-19 krizi sırasında mültecilerin ciddi yardıma ihtiyaç duyarken onlara yardım sağlayan sivil toplum kuruluşları salgın nedeniyle faaliyetlerine ara vermek zorunda kaldığı görülmüştür. özellikle sokağa çıkma yasaklarından ötürü ve banka hesabı olmayan bireylere ekonomik yardım sağlama konusunda zorluklarla karşılaşmışlardır bu yüzden mültecilerin sıkıntı yaşadıkları tespit edilmiştir (80). Çalışmamızda katılımcıların pandemi süresince herhangi bir sivil toplum kuruluşları faydalanamadığı görülmüştür halbuki işini kaybeden ve

yaşam mücadelesi veren çok sayıda mültecinin sivil toplum kuruluşlarından yardım istediği olduğu saptanmıştır.

Yeryüzü Doktorları 2020 tarafından yürütülen çalışmada Covid-19 salgının sırasında yaşanan gelir kaybının ardından (iş kaybı), katılımcıların yeterli gıda arzını sağlamak, temizlik malzemeleri temin etmek ve fatura ödemeleri gibi mali yükümlülükleri yerine getiremedikleri görünmüştür literatürdeki yapılan çalışma İstanbul'da ikamet eden Suriyelilerin Covid-19 salgını sürecinde gelir kaybı nedeniyle temel ihtiyaçlarını karşılamakta büyük zorluklarla karşı karşıya kaldıkları ve bu durum birçok mültecinin borçlanmaya başvurmasına neden olmuştur (21). Bizim çalışmamızda ise pandeminin Gaziantep'teki geçici koruma statüsüne sahip Suriyelilerin finansal olarak anlamlı oranda etkilendiği saptanmıştır. katılımcıların %44'ünün maddi zorluklarla karşılaştığını göstermektedir.

5.2. Araştırma Suriyelilerin Covid 19 Salgını Sırasında Bilgi Düzeyleri Bulguların Tartışılması

Salgının stres seviyelerine etkisi: Covid-19 salgını, enfeksiyon korkusu, sosyal izolasyon, ekonomik belirsizlik, bozulan rutinler ve sağlık ve esenlik ile ilgili endişeler gibi çeşitli faktörler nedeniyle artan stres seviyeleri ile ilişkilendirilmiştir.

Geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Suriyelilerin pandemi sırasında yüksek stres seviyeleri yaşamışlardır. Önceden var olan travma, yer değiştirme, kaynaklara ve sağlık hizmetlerine sınırlı erişim, dil engelleri ve sosyal bağlantıları sürdürmedeki zorluklar gibi faktörler artan stres seviyelerine katkıda bulunmuştur.

Mülteciler sağlık hizmetlerine erişimdeki zorluklar, yasal statüleri ve haklarıyla ilgili endişeler, eğitimdeki aksamalar ve virüs ve önleyici tedbirler hakkında doğru bilgilere sınırlı erişim dahil olmak üzere Covid-19 salgını sırasında ek stresörlerle karşı karşıya kalmışlardır.

Hindistan'da sağlık kuruluşunda yapılan bir çalışmada, sağlık çalışanlarının %70'lik bir bilgi düzeyi sergiledikleri saptanmıştır. Buna karşılık Ürdün'de bir grup öğrenci ile yapılan bir çalışmada öğrencilerin %80'i aşan bir bilgi düzeyi sergiledikleri saptanmıştır. Genel olarak yüksek bilgi düzeyi, ilgili bilgilerin tüm ülkelerde genel halka yayılmasına bağlı olduğu anlaşılmaktadır (81, 82). Bizim çalışmamızda ise dil engelinden Türkçe bilmemelerinden dolayı bilgi düzeyleri geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Suriyelilerin daha düşük ($p=0.016$; $p<0.05$) belirtilmektedir.

ABD’de kronik hastalar üzerinde yapılan bir çalışmada, bulaşma yolları ve korunma konusunda katılımcıların yaklaşık %70’inin doğru yanıtlar verdiği saptanmıştır. Buna karşılık Suudi Arabistan’daki katılımcıların farkındalık düzeyinin %60 civarında olduğu gözlemlenmiştir (45, 83, 84).

Çalışmamızdaki sonuçlara göre Covid-19 salgını sırasında kronik hastalığı oranların bulaşma yöntemleri ve önleme konusunda bilinçsiz ve yetersiz olduğu istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır ($p=0.021$; $p<0.05$).

Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi tarafından yapılmış çalışmada, Covid-19 salgını sürecinde katılımcıların %63.3’ünün bilgi düzeylerini yeterli seviyede bulduğunu ortaya koymuştur (85).

Yine 2020 de Ülkemizde yapılmış acil serviste çalışan sağlık çalışanları üzerinde yapılan bir çalışmada, katılımcıların Covid-19 için toplumsal düzeyde uygulanan tedbirlere ilişkin algılarının düşük olduğu saptanmıştır (86).

Ceviz ve arkadaşları ile yapılan çalışmaya farklı üniversitelerde eğitim gören 443 öğrenci katılmıştır online üzerinde anket yapılmıştır. öğrencilerin sürekli kaygı düzeyleri çeşitli demografik değişkenlere göre analiz edilmiştir öğrencilerin kaygı düzeylerinin düşük bulunduğu görülmüştür (87). Bizim bulduğumuz sonuçlarada benzer şekilde katılımcıların 3te 1inin (%32) bilgi düzeylerini yeterli seviyede olmadığı görülmüştür.

Dünyada yapılmış bir çok Covid-19 çalışmalarının aksine Mısır ve Hindistan’da yapılmış çalışmalar kıyaslandığında, sosyal mesafeye uyumla ilgili benzer bulgular bulunmasına rağmen, daha az el yıkama oranları dikkat çekmektedir. Bu tutarsızlık, ülkeler arasında el yıkama önlemlerine ve kültürel eşitsizliklere farklı seviyelerde vurgu yapılması ile bağlı olduğu anlaşılmaktadır (88, 89). Bizim çalışmamızda el yıkama oranının yüksek seviyede olduğu görülmüştür. Katılımcıların “Salgın sırasında korunmaya yönelik olarak neler yaptınız?” sorusuna verdikleri yanıtları incelendiğinde; %4.2’si ellerimi düzenli olarak su ve sabunla yıkıyorum, %3.8’i kolonya kullanıyorum, %3.8’i el dezenfektanı kullanıyorum, %4.6’sı ellerimi yüzüme götürmemeye dikkat ediyorum demiştir.

5.3. Araştırma Suriyelilerin Covid 19 Salgını Sırasında Algılanan Stres Düzeyleri Bulguların Tartışılması

Türkiye’de geçici koruma altında kayıtlı Suriyeliler, yerinden edilme, evlerini kaybetme ve belirsiz gelecekler nedeniyle çeşitli zorluklarla ve streslerle karşı karşıya kalmıştır. Covid-19 salgını, dünya çapında birçok kişi için olduğu gibi muhtemelen

yaşamlarına başka bir stres katmanı eklemiştir bununla birlikte, stres seviyeleri üzerindeki spesifik etki, sosyoekonomik durum, sağlık hizmetlerine erişim, yaşam koşulları ve kişisel koşullar dahil olmak üzere çeşitli faktörlere bağlı olmuştur.

Çalışmamızda katılımcıların Türkiye’de ikamet etme zamanlarına göre algılanan stres puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; 6-10 yıl arası ikamet edenlerin aldıkları puanlar, 4-6 yıl ve 1-3 yıl arası ikamet edenlerden anlamlı düşüktür ($p=0.001$; $p<0.01$). 1-3 yıl arası ikamet edenlerin aldıkları puanlar, 4-6 yıl arasındakilerden anlamlı yüksektir ($p=0.001$; $p<0.01$).

Katılımcıların anketten aldıkları puanlar, diğer sorulara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$), fakat Katılımcıların Türkiye’de ikamet etme zamanlarına göre anketten aldıkları puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık saptanmıştır ($p=0.001$; $p<0.01$). Farklılığın kaynağını belirlemek amacıyla yapılan ikili karşılaştırmalar neticesinde; 6-10 yıl arası ikamet edenlerin aldıkları puanlar, 4-6 yıl ve 1-3 yıl arası ikamet edenlerden anlamlı düşüktür ($p=0.001$; $p<0.01$).

Çalışmamızda pandemi sırasında Türkiye'deki Suriyelilerin karşı karşıya kalmış oldukları potansiyel stres kaynakları; sağlık endişeleri, ekonomik zorluklar, sosyal izolasyon, doğru bilgiye erişim ve belirsiz yasal statüdür.

Cambridge üniversitesi tarafından yapılan çalışmada Covid-19 salgını nedeniyle yaşam koşullarındaki değişimler incelenmiştir. Bu nedenle, Covid-19 salgınının potansiyel olarak iş göremez hale getiren sonuçlarını hafifletmeyi amaçlayan hizmetlerin sağlanmasına yönelik çok önemli bir ihtiyaç ortaya çıkmaktadır. İstanbul'da ikamet eden Suriyeli mültecilerin psikolojik iyilik hallerinde gözlemlenen farklılıklar ile örtüşmektedir (90). Bizim çalışmamızda ise Gaziantep'te ikamet eden katılımcıların %53.4'ü Covid-19 salgınında geçim sıkıntısı yaşadığını söylemiştir, ayrıca %51.2'i salgın süresince işsiz kaldığı görülmüştür.

417 Suriyeli mülteci üzerinde yapılan bir araştırmada Covid-19'un neden olduğu travmatik stresi, yönetici yetenekleri, Travma Sonrası Stres Bozukluğunu (TSSB), melankoli ve huzursuzluğu ölçmek için çeşitli değerlendirmeler kullanılmıştır. Covid-19'un neden olduğu travmatik stresin yanı sıra ekonomik ve sosyal yönleri kapsayan üç yönlü endişenin, engelleme ve çalışmadaki artan eksiklikler üzerinde hem doğrudan hem de dolaylı etkileri olduğu tespit edilmiştir (91).

Türkiye’de yapılan benzer çalışmada algılanan sosyal desteğin daha güçlü olduğunu bildirenler arasında, pandeminin ortasında kaynaklardaki gerileme, depresyon

ve anksiyete belirtilerini önemli ölçüde önleyemediği görülmüştür. Bu bulgular, Covid-19 döneminden kaynaklanan stres faktörlerinin mültecilerin ruh sağlığı üzerinde oynadığı olumsuz rolü ortaya çıkarmıştır (92). Benzer şekilde bizim çalışmamızda Suriyelilerin algıladıkları stres düzeyleri daha yüksek olmasına rağmen stres düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Pakistan'da Covid-19 salgını sırasında yapılan bir araştırmada, asistan doktorların yüksek düzeyde depresif, yaygın anksiyete ve akut stres bozukluğu yüksek oranda görülmüştür (58). Başka bir çalışmada Covid-19 salgını sırasında Ma ve ark. 2020 tarafından yapılan araştırmada üniversite öğrencileri arasında ruh sağlığı sorunlarının yaygınlığını ortaya koyan bir çalışma yürütmüştür. katılımcıların yaklaşık %45'inin akut stres ve anksiyete semptomlarının potansiyel klinik göstergelerini sergilediğini göstermiştir. Ma ve ark. 2020 ABD'de son zamanlarda yapılan çalışmada, ön saflarda çalışan sağlık çalışanları, özellikle genç yaşta kişiler, viral salgınlar sırasında psikolojik sıkıntıya karşı artan bir savunmasızlıkla karşı karşıya kaldıkları saptanmıştır (93). Bizim çalışmamızda ise Katılımcıların Covid-19 salgını sırasında yaşadıkları Algılanan Stres Ölçeği (ASÖ), sorulara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

2015 yılında MERS (Middle East Respiratory Syndrome) salgınına inceleyen bir araştırma yapılmıştır; araştırmada bu tür salgınlar sırasında korku, panik ve endişe gibi olumsuz duygular incelenmiştir, Sonuç olarak, bu olumsuz duygular, duygusal durumlarını etkili bir şekilde "kirleterek" daha fazla sayıda kişiyi etkileme ve yayma eğiliminde oldukları görülmüştür (94). Yapmış olduğumuz çalışmada ise Katılımcıların Covid-19 salgını sırasında yaşadıkları stres ve korku sorularına verdikleri yanıtlar istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Göksu ve Kumcağız 2020 tarafından yapılan çalışmada, yaş ile bireylerin algılanan stres ölçeği ortalama puanları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğunu ortaya koymuştur. Göksu ve Kumcağız 2020. Koronavirüs pandemi sürecinin üniversite öğrencileri üzerinde yapılan çalışmada öğrencilerinin algılanan stres düzeylerini etkileyen etmenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Çalışma sonucunda katılımcıların algılanan stres ölçeği ile toplam puan ortalamaları orta düzeyde olduğu bulunmuştur (95). Pandemi öncesi üniversite öğrencileriyle yapılan çalışmalarda, yaşın stres düzeyi üzerinde bir etkisinin olmadığı saptanmış, Aynı şekilde hem Covid-19 salgını öncesinde hem de pandemi sürecinde yapılan araştırmalarda kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha yüksek düzeyde stres algısı sergiledikleri kaydedilmiştir. Bu durum

çalışmamızın yaş ile algılanan stres düzeyi arasında herhangi bir ilişki olmadığını gösteren sonuçlarıyla çelişmektedir. Tüm bu çalışma sonuçları ile bizim çalışmamızın sonuçları benzerlik göstermektedir.

Çin'de yapılan birçok çalışmada, Covid-19 salgınının psikolojik etkisinin kadınlar, öğrenciler ve sağlık çalışanları arasında daha belirgin olduğunu ortaya koymuştur (96, 97).

Katılımcıların alt boyut puan ortalamaları ve genel gelir düzeyleri anlamlı bir eşitsizlik sergilemiştir. Düşük gelirli katılımcıların diğer gelir gruplarına göre algılanan stres ve algılanan stres ile başa çıkma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Bizim çalışmamız katılımcıların cinsiyet, yaş, gelir durumu ve eğitim durumları ile algılanan stres düzeyleri karşılaştırıldığında bir ilişki gözlenmemiştir ($p>0.05$).

Algılanan stres düzeylerinin bireyler arasında değişebileceğini not etmek önemlidir. Bazı Suriyeliler bu zorluklarla başa çıkmak için destek kaynakları ve başa çıkma mekanizmaları bulmuşken, diğerleri daha yüksek düzeyde stres ve kaygı yaşamıştır. Çalışmamız pandemi sırasında geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Suriyelilerin algılanan stres düzeylerini değerlendirmeye amaçlamaktadır.

Suriyeli mültecilerin durumu ise yukarıdaki belirtilen verilerden çok farklıdır. Çünkü öncelikle kendi ülkelerinde hayatlarını ciddi tehdit eden savaş durumundan kaçıp bir başka ülkeye sığınmak başlı başına bir travma sebebidir. Bu zor durumlar altında daha önce belki hiç görmediği bir ülkede yaşamaya çalışmak Suriyeli mülteciler için zaten başlı başına zor bir süreçtir ve bu konularda birçok çalışmalar ve tezler yapılmıştır (98-100). Fakat literatürde mülteci olarak farklı zorlukların ele alınmasına rağmen özellikle Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin pandemi sürecindeki yaşadıkları zorluklar, Covid-19 hastalığı ve tedbirler hakkındaki bilgi düzeyleri ve algıladıkları stres düzeyleri hakkında literatürde yeteri kadar bilgi bulunmamaktadır. Bu yönüyle Suriyeli mültecilerin Covid-19 salgını sırasında yaşadıkları zorluklar, bilgi ve algılanan stres düzeylerini araştırmak tezimizin amacını oluşturmaktadır.

Tez konumuz sayesinde literatürde bulamadığımız sorulara yanıt bulmaktayız. Bunlardan en önemlilerinden biri Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı Suriyeli mültecilerin Covid-19 pandemi süresince yaşadıkları zorluklar nelerdir? Sorusu ortaya çıkartılmış olması bu konuda özellikle Türkiye devleti ve diğer yardım eden ülkelerin hangi konulara daha çok önem vermeleri konusunda onlara önemli fikirler verecek ve doğru yönlendirecektir. Ayrıca Türkiye'deki kayıtlı Suriyeli mültecilerin Covid-19 pandemisi hakkında bilgi düzeyleri de tezimiz sayesinde literatüre kazandırılmış olacaktır. Yine bu

bilgilerle yetersiz kısımlar belirlenmiş olacak ve gerek yardım kuruluşları ve gerekse Devletler doğru yönlendirilmiş olacaktır. Bir diğer konu ise Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin Covid-19 pandemi süresinde stres düzeylerinin belirlenmesidir ki herkesin etkilendiği salgın döneminde Suriyeli mültecilerin etkilenmelerinin şiddeti ortaya konulmuş olacaktır. Tezimizde sunduğumuz veriler ışığında gelecekteki sağlık planlaması ve sağlık hizmeti sunumunun organizasyonu için kanıt oluşturulabilecek ve Türkiye'deki Suriyelilerin ve Türk nüfusun Covid-19 risk faktörü durumunu ortaya çıkarılmış olacaktır.

Bu çerçevede, tez için belirlenen anketlerinden elde edilen verileri kullanarak, Türkiye'deki Suriyeli mültecilerin Covid-19 pandemisi süresince bilgi ve stres durumları tanımlamak için çok değişkenli karşılaştırmalı analiz kullanılmıştır.

Eğitim durumları da yine aynı şekilde eşit dağılım göstermekte ve hiç okuma yazma bilmeyen ile, ilk okul mezunu, lise mezunu ve Üniversite mezunları sayısı arasında ciddi farklılıklar bulunmamaktadır. Anne, baba ve eşlerin eğitim düzeyleri incelendiğinde de fark olmaması verilerin daha sağlıklı olduğunu göstermektedir.

Aynı şekilde katılımcıların meslekleri incelendiğinde işsiz, esnaf, eğitimci ve serbest çalışanların sayı dağılımları son derece eşitti. Sadece katılımcıların %6.8'inin sağlık çalışanı olması Türkiye'deki Suriyeli mültecilerinin sağlık bilgilerinin yetersiz olabileceğini düşündürmektedir. Çalışanların toplam gelirlerini gruplandığımızda da dağılımın son derece eşit olduğu görülmektedir. Belirlediğimiz gelir gruplarında her düzeyde insanın çalışmaya katılımcı olarak bulunması da verilerin doğruluğunu güçlendirmektedir. Yine katılımcıların yaşadıkları hanedeki kişi sayılarına göre gruplandırıldığında da her grupta eşit sayıda katılımcı bulunmaktadır. Aynı zamanda oturdukları evi kötü, orta ve iyi olarak değerlendirdiğimizde de katılımcı dağılımları eşit olarak görülmektedir.

Suriyeli mültecilerin en önemli problemlerinden birisi sığındıkları ülkenin dilini konuşamamaktır. Bu problem ile ilgili birçok araştırma yapılmıştır (101-103). Bizim çalışmamızda da araştırmaya katılanların ana dili dışındaki bildiği dilleri incelendiğinde; %33.2'si Türkçe, %34.2'si İngilizce, %32.6'sı Kürtçe bildikleri görülmüştür. Katılımcıların neredeyse yarısı derdini anlatabilirken diğer yarısı ise derdini Türkçe ifade edebilecek kadar Türkçe'ye sahip değildi ve bu durum bundan önceki yayınlanan makalelerde de farklı değildi (101-103). Katılımcılar gruplara ayrıldığında Türkiye'de ikamet etme yıllarına göre de eşit dağılım göstermektedirler. Yine Türkiye'ye giriş şekilleri, çevrelerindeki Suriye'lilerden aldıkları destek konusunda veya buldukları il

olan Gaziantep'teki yerel halkın yaklaşımları ile ilgili oluşturulan gruplarda da dağılım eşit bulunmaktaydı. Sığınmacı Suriyelilerin yarısı kadarı buldukları şehirdeki yerel insanların kendilerine yaklaşımlarından memnun olmadıkları sonucu ortaya çıkmaktadır.

Bunla birlikte yakınlarını kaybeden mültecilerin çok ciddi travmalar yaşadıkları ve bu durumun başlı başına büyük bir zorluk olduğu bilinmektedir (104). Yakınlarını kaybeden mülteci çocukların artık çocuk olmadıklarını çünkü geçirdikleri travmanın onlara çocukluk süresini yaşatmadığı bilinmektedir (105). Durum böyle olunca bizler de çalışmamızda Suriye'deki iç savaşta yakınlarını kaybedenleri sorguladık ve yakınlarını kaybedenlerin sayısını %62.6 olarak yakınlarını kaybetmeyenlerden çok daha fazla tespit ettik. Yakınlarını kaybedenler arasında ise %84 gibi büyük bir kısmı ise anne, baba, çocuk, eş gibi birinci derece yakınlarını kaybetmiş insanlardan oluşuyordu. Yukarıda belirtilen çalışmalardaki travma sonuçlarıyla birlikte ele alındığında bu yüksek rakamın her zaman göz önünde bulundurulması gerektiği ortadadır. Kaldı ki bu travmaların üzerine Covid-19 salgını stresi de eklendiğinde özellikle salgın döneminde mültecilerin içinde bulunduğu zor durum daha net anlaşılabilir.

Türkiye gibi gelişmekte olan bir ülkede bu durum daha da ciddi bir hal almaktadır. Çalışmamıza katılan mültecilerin yarısı kadarının kronik rahatsızlıkları bulunmaktaydı. Bu duruma bir de işsizlik eklendiğinde durum daha da vahim bir hal alıyordu ki çalışmamızda yine sorulardan Covid-19 salgını sırasında katılımcılarının %51.2'sinin yaklaşık yarısı, işsizlik çektiği görülmektedir. Bu oran Covid-19 salgını sırasında ilaç temin etmek için, sağlık hizmeti almak, maaşını düzenli almak gibi konularda da katılımcıların yarısı açık şekilde negatif olarak etkilenmiştir. Bu olumsuzluklara rağmen çocuklarını aşılama konusunda %60.9 gibi büyük çoğunluğunun sıkıntı yaşamadan aşılama işlerini tamamlattığını belirtmişlerdir. Bu verilerden aşı konusunda Sağlık Bakanlığının öz veri ile çalışmış olsa da tüm çocukları aşı yaptırmada kolaylık konusunun üzerinde durulması gerektirdiğini düşündürmektedir. Kendi evlerinde ve akrabalarında birçok kişi Covid-19 hastalığına yakalandığı halde Suriyeli mültecilerin salgın ile ilgili yeterli bilgi düzeylerinin olmadığı belirlenmiştir. Sadece %30.6'sının salgın ile ilgili bilgi sahibi olduğunu yazarken onların çoğunun yanlış kaynaklardan bilgi edindiği anlaşılmaktadır. Bu konuda da yetkililerin bu verileri değerlendirerek özellikle Suriyeli mültecilerin doğru kaynaklardan bilgi edinmelerini sağlamaları yerinde olacaktır. Bu konuda hastalıktan korunmayı öğretici programlar ve bazı hastalıklarda nasıl müdahaleler yapılması gerektiğini anlatan eğitimler, ayrıcalıklardan yoksun olan mülteci nüfusa uygulanmalı ve bu sayede hastalıktan korunarak hem ilaç hem de hastane masrafları da

azaltılabilir. Suriyeli mültecilere fon sağlayan kurumlar için ve özellikle ev sahibi ülkeler için üzerlerindeki yükü de azaltabilir.

Bu hastalıklarda en önemli yaşam kaynağı sudur ve aynı zamanda sudan da birçok hastalıklar bulaşmaktadır (106). Çalışmamızda Covid-19 salgını sırasında su temininde (%48.5), maske temininde (%49.1), temizlik malzemesi temininde (%50.4), katılımcılar sıkıntı çekmiştir. Bununla birlikte yine katılımcıların yarısı kadarı (%49.4) Covid-19 salgını sırasında ekonomik zorluklar çekmiştir. Suriyeli mültecilerle yaptığımız görüşmelerde neredeyse yarısının (%47) 100 m² veya daha küçük evlerde kalmak zorunda kaldıkları görülmektedir. Aslında bu durum tamamıyla ekonomik duruma bağlıdır. İyi ekonomik duruma sahip olanlar haliyle daha geniş evlerde oturabilmektedirler. Katılımcıların yarısı kadarının ekonomik durumu iyi olmaması yine aynı yüzdelikteki katılımcının neden küçük evlerde kaldıklarını açıklamaktadır. Katılımcıların anket sorularına verdikleri yanıtlara göre evin küçük olmasının önemli ölçüde bulaşıcılığın artmasına neden olmuştur, Bulaşıcılığın artmasıyla birlikte korunma yöntemlerinde etkisinin azaldığı görülmüştür.

Özellikle Covid-19 salgın döneminde mültecilerin genel olarak çok daha fazla stresli ve ruh sağlıklarının da negatif olarak etkilendiği bilinmektedir (107). Çalışmamızda araştırmaya katılanların %51.4'ü salgın sırasında psikolojik desteğe ihtiyaç duymuştur.

Çalışmamızdaki katılımcıların bilgi düzeyleri formu yanıtlarının dağılımları incelendiğinde Covid-19 salgının bulaşıcılığının çok yüksek olduğunu katılımcıların %74.3'ü bilmemektedir. Bu gerçekten çok yüksek bir rakamdır. Virüsün ne kadar bulaşıcı bir virüs olduğundan habersiz bir topluma virüsten korunma yollarının anlatılması da bir o kadar zor olacağı bir gerçektir. Bununla birlikte yine aynı oradaki katılımcı virüsün besinler yoluyla bulaşacağını, Covid-19 sıcak havalarda bulaşmaz ve saç kurutma makineleri virüsü öldürebilir gibi doğru olmayan bilgilere sahiptirler. Bu bulgular pandemi gibi tüm dünyayı etkileyen durumlarda özellikle mülteci statüsündeki insanların bilgilendirilmelerinin ne kadar önemli olduğunu göstermektedir. Her ne kadar pandemi süreci geçmiş olsa da bu veriler ışığında olası yeni pandemilerde veya hali hazırdaki mülteciler arasında çok görünen bulaşıcı hastalıklarda (108, 109). Mültecilerin çektiği zorlukları azaltmak hem de bulaşıcı hastalıkların önüne geçmek için öncelikle hastalık konusunda detaylı bilgilendirici eğitimler verilmesinin gerekli olduğu görülmektedir.

Cinsiyete ve yaşlara göre katılımcıların soruları değerlendirildiğinde erkek ve kadın katılımcıların sorulara benzer yanıt verdikleri çünkü istatistiksel olarak bir fark

olmadığı tespit edildi. Aynı şekilde yaşlarına ve mesleklerine göre katılımcıların sorularına verdikleri yanıtlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir.

Eğitim durumlarına göre katılımcıların soruları değerlendirildiğinde anlamlı derecede büyük çoğunluğunun 6-10 yıl arası Türkiye’de ikamet ettiği belirlenmiştir. Bu durum Türkiye’de kaldıkça daha çok eğitildiklerini ve yüksek eğitim aldıklarını göstermektedir.

Çalışmamız sonuçlarına göre Covid-19 salgını sırasında su temininde sıkıntı yaşama durumuna göre ve aynı zamanda Covid-19 salgını sırasında Antiseptik solüsyon ya da kolonya temininde sıkıntı yaşama durumuna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri ve kronik hastalıkları, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Fakat Covid-19 salgınında maske temin etmekte sıkıntı yaş arttıkça temin etmekte sıkıntı çekmedikleri belirlendi. Türkçe konuşmayı öğrendikçe bu gibi maske temini konularında da sıkıntı yaşama anlamlı derecede azaldığı görülmektedir. Katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri, kronik hastalıkları ile Covid-19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşama durumları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunamamıştır.

Suriyeli mülteciler için Covid-19 salgını sürecindeki diğer bir tehdit ise işsiz kalmaktı. Zaten hali hazırda Suriyeli mültecilerin iş bulma sorunları vardı ve bu konuda onlar için bir çok model denenmektedir (110). Fakat bu işsizlik problemi Covid-19 salgını sırasında daha da önemli bir hal almıştır. Yaptığımız anket sonuçlarına göre Covid-19 salgını sırasında oluşan işsizlik ile cinsiyet, yaş, Türkçe konuşabilme ve bilgi puanlarının bir etkisi olmadığı görülürken bunlara zıt olarak kronik hastalığı olanların Covid-19 salgını sırasında anlamlı derecede işsiz kaldığı sonucu ortaya çıkmaktadır. Hem mülteci hem de kronik bir rahatsızlığı var ise iş bulmak onlar için çok daha zor bir hal almaktadır ve dolayısıyla yaşam şartları ve kalitesi de düşmekte olduğu sonucuna varılabilir. Bununla birlikte, Covid-19 salgını sırasında sağlık hizmeti almakta zorluk yaşama durumuna ve Covid-19 tanısı alma durumuna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri, kronik hastalıkları ve bilgi puanları, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir

Suriyeli mültecilerin ruh sağlıkları ile ilgili birçok çalışma yapılmıştır (111-113). Özellikle Covid-19 salgını Suriyeli mültecilerin ruhsal sağlığını olumsuz yönde etkilediği bilinmektedir (107). Covid-19 salgını sırasında psikolojik desteğe ihtiyaç duyma durumuna göre katılımcıların cinsiyetleri, yaşları, Türkçe konuşabilmeleri, kronik hastalıkları ve bilgi puanları, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir. Fakat

Türkçe konuşabilen katılımcıların ilaç temin etmekte zorluk yaşama oranı, Türkçe konuşamayanlardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır. Bu bulgular bize Türkçe konuşabilen mültecilerin aynı zamanda ruhsal sağlıklarının da diğerlerine göre daha iyi olabileceğini göstermektedir. Covid-19 gibi pandemi süreçlerinde sığınmacı kabul eden ülkelerin dil sorununu öncelikleri arasında ele almaları gerektiği sonucunu göstermektedir.

6. SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmamızda sunduğumuz verilerden Covid-19 pandemi sırasında tüm bireylerin aynı şekilde etkilenmediği anlaşılmaktadır. Zaten pandemi tüm dünyayı etkilemiştir fakat Suriyeli mültecileri çok daha fazla zorladığı anlaşılmaktadır.

Araştırmaya katılanların %49.2'si (n=319) Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadığı, %51.1'inin (n=331) antiseptik solüsyon ya da kolonya temin etmekte zorluk yaşadığı, %47.1'inin (n=305) İlaç temin etmekte zorluk yaşadığı, %39.1'inin (n=372) çocuğunun aşılarını yaptırmada sıkıntı yaşadığı görülmüştür, %49.1'inin (n=319) Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadığı, Araştırmaya katılanların %51.4'ü (n=333) salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duyduğunu söylemiştir.

Katılımcıların %53.4'ü (n=346) Covid-19 salgınında geçim sıkıntısı yaşadığını söylemiştir, ayrıca %51.2'i (n=332) salgın süresince işsiz kaldığı görülmüştür, Yaşlarına göre katılımcıların Covid-19 salgın sırasında yaşadıkları sıkıntıların verdikleri yanıtlar, istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$), Katılımcıların Covid-19 salgın sırasında yaşadıkları algılanan stres ölçeği (ASÖ), sorulara göre istatistiksel olarak anlamlı farklılık göstermemektedir ($p>0.05$).

Covid-19 salgınında maske temin etmekte sıkıntı yaşayan katılımcıların yaşları, sıkıntı yaşamayanlardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede düşük saptanmıştır ($p=0.031$; $p<0.05$), Covid-19 salgınında maske temin etmekte sıkıntı yaşamayan katılımcıların Türkçe konuşabilme oranları, sıkıntı yaşayanlardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır ($p=0.016$; $p<0.05$), Covid-19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşayanların kronik hastalığı olma oranı, problem yaşamayanlardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır ($p=0.021$; $p<0.05$).

Türkçe konuşabilen katılımcıların ilaç temin etmekte zorluk yaşama oranı, Türkçe konuşamayanlardan istatistiksel olarak anlamlı seviyede yüksek saptanmıştır ($p=0.014$; $p<0.05$).

Bu tez sayesinde Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı Suriyeli mültecilerin Covid-19 pandemi süresince yaşadıkları zorluklar nelerdir? sorusuna yanıt verilmiş olmaktadır. Yukarıda detayları ile belirtilen zorluklar özellikle Türkiye Devleti ve diğer yardım sever sivil toplum kuruluşlarına kılavuz olma niteliği taşımaktadır. Bu veriler sayesinde hangi konulara daha çok önem vermeleri konusunda onlara önemli fikirler vermektedir ve onları doğru yönlendirerek Suriyeli mültecilerin zorlukları daha kolay üstesinden gelmesi sağlanabilecektir.

Sadece Suriyeli mültecilerin bu zorlukları aşması sağlanmayacaktır. Aslında sığınmacı konumundaki Suriyelilerin daha refah bir hayata sahip olması buldukları ülkeye entegre olmasını kolaylaştıracağı bir gerçektir. Bulduğu ülkeye entegre olan Suriyeli mülteciler ise topluma katkı ve yarar sayılabileceği için toplumdan dışlanması azalacak ve bu durum aynı zamanda ülke ekonomisine de katkı sağlayacaktır. Bu sebeple özellikle sığınmacı kabul eden Türkiye gibi ülkelerin bu verileri kullanarak yol haritası çizmesi ülkenin hem ekonomik düzeyde kuvvetlenmesine katkı sağlayacak hem de ülkedeki sığınmacılardan doğan asayiş olayların da azalmasına katkı sağlayacaktır.

Aşağıda, Suriyelilerin çalışma hayatlarında karşılaştıkları zorlukları en aza indirmek ve Covid-19 salgınının etkilerini azaltmak için önerilen birkaç çözüm bulunmaktadır. Bu önlemler, gelecekteki potansiyel krizler karşısında dayanıklılıklarını artırmayı amaçlamaktadır:

- Kayıt dışı istihdamla mücadele çabalarını güçlendirin ve daha katı cezalar uygulayın.
- Çalışma izni başvuruları ile ilgili olarak işveren ve çalışanlara yönelik ücretsiz rehberlik hizmetlerinin kullanılabilirliğini artırmak.
- Kayıtlı istihdamı teşvik eden projelerin ülke çapında yaygınlaştırılması ve yaygınlaştırılması, bu projelerden yararlandığı halde kayıtlı istihdama geçemeyen işletmelerin ekonomik desteğinin geri çekilmesi.
- Nitelikli Suriyelilerin kendi mesleklerinde çalışmaları için destek sağlanması.
- Suriyelileri, çalışma programlarına göre uyarlanmış çevrimiçi dil kurslarıyla destekleyin.
- Çalışma çağındaki vasıfsız Suriyelilerin ihtiyaç ve isteklerini karşılamak için mesleki eğitim merkezlerinin sayısını artırmak ve ilgili hizmetlere erişimlerini sağlamak.
- Salgının Suriyelilerin borç yükünü ve kırılganlığını artırdığını kabul edin. Yoksulluk içinde yaşayan Suriyelilerin artan sosyal yardım ihtiyaçlarını karşılamak için AB projeleri, STK'lar ve bireyler tarafından kolaylaştırılan sistematik ve düzenli mali yardım programları oluşturun.
- Geleceklerini Türkiye'de algılayan Suriyelilerin Geçici Koruma statüsünü yeniden değerlendirin ve sosyal uyumu teşvik edecek önlemler geliştirin.
- Önerilen bu çözümler, Suriyelilerin çalışma hayatlarında karşılaştıkları belirli zorlukları ele almayı ve genel refahlarını iyileştirmeyi amaçlamaktadır.

Ekonomi dışında aynı zamanda sağlık planlaması içinde bu veriler elzemdir. Tezimizde sunduğumuz veriler ışığında gelecekteki sağlık planlaması ve sağlık hizmeti sunumunun organizasyonu için kanıt oluşturulabilecek ve Türkiye'deki Suriyelilerin ve Türk nüfusun Covid-19 risk faktörü durumunu ortaya çıkarılmış olacaktır.

Suriyeli mültecilerin en önemli problemlerinden birisi sığındıkları ülkenin dilini konuşamamaktır. Mültecilerin yaşadıkları ülkeye uyum sağlamasında Dil çok önemli bir etkidir. Daha bu uyumu sağlamamışken oluşan Covid-19 salgını ise bu zorluğu daha da çetin bir hale getirdiği ortadadır.

Çalışmamızdan çıkan bulgular Sağlık Bakanlığı için de önemli verilere sahiptir. Bu veriler sayesinde gerek aşı yaptırma gerekse salgından korunma gibi konularda Suriyeli mültecilerin eksik olduğu noktalar vurgulanmıştır. Bu eksik bulunan noktalar tamamlandığında veya o noktalara odaklanıldığında süreç hem Suriyeli mülteciler açısından hem de Türkiye için çok daha rahat atlatılabilecektir.

Covid-19 salgını ve ileride olabilecek farklı salgınlardan korunmayı öğretici eğitimler özellikle dil bilen veya bilmeyen tüm Suriyeli mültecilere uygulanmalı. Bu sayede hem Suriyeliler bu süreci daha sağlıklı atlatırken aynı zamanda hastalığa yakalanma oranları azalacağı için ilaç ve hastane masrafları da azalacaktır ve bu sadece ülke ekonomisindeki yükü azaltmak ile kalmayacak aynı zamanda yardım sever sivil toplum kuruluşlarının sırtındaki yükü de azaltacağı ön görülmektedir.

KAYNAKLAR

1. UNHCR. *United nation high commissioner for refugees. Figures at a glance*. 2018. <https://www.unhcr.org/about-unhcr/who-we-are/figures-glance> Son Erişim Tarihi 13 Mart 2023.
2. UNHCR. *United nations high commissioner for refugees. Turkey*. 2018. <https://www.unhcr.org/tr/wp-content/uploads/sites/14/2019/02/UNHCR-Turkey-Operational-Highlights-2018-Final> Son Erişim Tarihi 8 Eylül 2023.
3. Sağlık Bakanlığı. *Geçici koruma altına alınanlara verilecek sağlık hizmetlerine sair esaslar. Yönerge numarası: 399942531*. Resmi Gazete. 2014. <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/1376,saglik-bakanligi-gecici-koruma-yonergesi-25032015pdf.pdf> Son Erişim Tarihi 8 Eylül 2023.
4. Slama S, Kim HJ, Roglic G, Bouille P, Hering H, Varghese C, Rasheed S. Care of non-communicable diseases in emergencies. *Lancet* 2017, 389(6): 326-30.
5. WHO. *Q&A on coronaviruses (COVID-19)*. 2020. <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-andanswers-hub/q-a-detail/q-a-coronaviruses> Son Erişim Tarihi 20 Eylül 2023.
6. Wang W. Psychological factors involved in erectile dysfunction. *Zhonghua Nan Ke Xue* 2011, 17(12): 1146-51.
7. Kwok KO, Li KK, Chan HHH, Yi YY, Tang A, Wei WI, Wong SYS. Community responses during early phase of covid-19 epidemic, Hong Kong. *Emerg Infect Dis* 2020, 26(7): 1575-9.
8. Bao Y, Sun Y, Meng S, Shi J, Lu L. 2019-nCoV epidemic: address mental health care to empower society. *Lancet* 2020, 395(4): 337-8.
9. Parmet WE, Sinha MS. Covid-19 the law and limits of quarantine. *N Engl J Med* 2020, 382(15): 28.
10. Kendler KS, Gardner CO. Depressive vulnerability, stressful life events and episode onset of major depression: a longitudinal model. *Psychol Med* 2016, 46(9): 1865-74.
11. McLaughlin KA, Conron KJ, Koenen KC, Gilman SE. Childhood adversity, adult stressful life events, and risk of past-year psychiatric disorder: a test of the stress sensitization hypothesis in a population-based sample of adults. *Psychol Med* 2010, 40(10): 1647-58.
12. Kaya B. Pandeminin ruh sağlığına etkileri. *Klinik Psikiyatri Dergisi* 2020, 23, 123-4.

13. Shim E, Tariq A, Choi W, Lee Y, Chowell G. Transmission potential and severity of COVID-19 in South Korea. *Int J Infect Dis* 2020, 93: 339-44.
14. IOM. *IOM Definition of "Migrant"*. 2022, <https://www.iom.int/about-migration> Son Erişim Tarihi 22 Eylül 2022.
15. Çiçekli B. *Yabancılar ve mülteci hukuku* (6. baskı ed.). Seçkin Yayıncılık, 2016.
16. Başkanlığı Gİ. *Mülteci*. 2022. <https://www.goc.gov.tr/multeci> Son Erişim Tarihi 8 Mart 2023.
17. Aybay R. *Yabancılar hukuku*. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007.
18. Koç M, Görücü İ, Akbıyık N. Suriyeli sığınmacılar ve istihdam problemleri. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi* 2015, 5(1): 63-93.
19. Güzel HD. *Türkiye’de yaşayan Suriyeli göçmenlerin sorunları ve Suriyeli göçmenlere yönelik kamu politikaları*. 2021, İstanbul Medeniyet Üniversitesi. İstanbul.
20. Websayfa. *Türkiye’deki Suriyeli sayısı Ağustos 2022*. https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gclid=Cj0KCQjwj7CZBhDHARIsAPPWv3eFBhRJffD5OR8XhzvnAkQUvhkIA0bhytq7gtMEQTM0VhctMEJmPGwaAkXkEALw_web Son Erişim Tarihi 04 Nisan 2023.
21. İncili FZ, Aysan Ü. Covid-19 salgınının geçici koruma altındaki Suriyelilerin istihdam ve çalışma koşullarına etkisi. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi* 2023,1 2(1): 209-23.
22. Websayfa. (2022). <https://www.goc.gov.tr/gecici-koruma5638> Son Erişim Tarihi 11 Haziran 2023
23. Assembly UNG. *Universal declaration of human rights (217 [III] A)*. Paris, 1948.
24. Assembly UNG. *Convention Relating to the Status of Refugees United Nations*. 1951.
25. Turkey RO. *Law 6458 on foreigners and international protection*. http://www.goc.gov.tr/files/files/eng_minikanun_5_son.pdf Son Erişim Tarihi 4 Nisan 2013
26. Turkey RO. *National legislative bodies / national authorities, turkey: temporary protection regulation*. 2014. <https://www.refworld.org/docid/56572fd74.html> Son Erişim Tarihi 4 Nisan 2023.
27. Management DGfM. *Temporary protection*. 2019. <https://en.goc.gov.tr/temporaryprotection27>, Son Erişim Tarihi 12 Aralık 2021.

28. Management DGfM. *Residence permits*. 2019. <https://en.goc.gov.tr/residence-permits> Son Erişim Tarihi 12 Aralık 2021.
29. Management DGfDaE. *Directive 29153 on "principles of health services to be provided to people under temporary protection"*. 2014. <https://dosyasb.saglik.gov.tr/Eklenti/1376,saglik-bakanligi-gecici-koruma-yonergesi-25032015pdf>. Son Erişim Tarihi 14 Temmuz 2023.
30. Turkey RO. *Directive on disaster and emergency management centres*, 2011. 5747. <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.20111377.pdf> Son Erişim Tarihi 11 Aralık 2022.
31. UNHCR. *Syria emergency*. 2019. <https://www.unhcr.org/syria-emergency.html> Son Erişim Tarihi 19 Ağustos 2023.
32. Management DGfM. *Irregular migration*. 2019c. <https://en.goc.gov.tr/irregularmigration35> Son Erişim Tarihi 12 Aralık 2022.
33. Kulu H. Migration and fertility: Competing hypotheses re-examined. *European Journal of Population* 2005, 21(1): 51-87.
34. Aydın D, Şahin N, Akay B. Göç olayının çocuk sağlığı üzerine etkileri. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi* 2017, 7(1): 8-14.
35. Cloeters G, Osseiran S. *İstanbul'da Suriyeli mültecilerin sağlık hizmetlerine erişimi: toplumsal cinsiyete duyarlı bir bakış açısı*. İstanbul Politikalar Merkezi. 2019. <https://ipc.sabanciuniv.edu/wpcontent/uploads/2019/04/SouadOsseiranGabrieleCloetersTR.pdf> Son Erişim Tarihi 12 Aralık 2022.
36. Dedeoğlu N. *Savaş, göç ve sağlık*. Türki Tabipler Birliği Yayınları, 2016.
37. TTB. *Suriyeli sığınmacılar ve sağlık hizmetleri raporu*. 2014. https://www.ttb.org.tr/haberarsiv_goster.php?Guid=673309ea-9232-11e7-b66d-1540034f819c Son Erişim Tarihi 14 Eylül 2023.
38. Genç HD, Öztürk D. Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar: Mevcut durumları, sorunlar ve çözüm önerileri. *Liberal Düşünce Dergisi* 2016, 84: 67-91.
39. Erdoğan MM. Suriyeli mülteci nüfusunun demografik gelişimi, Türkiye'deki eğitim, istihdam ve belediye hizmetlerine yakın gelecekte olası etkileri. *UDRA* 2019, 4-58.
40. Parıldar H. Tarihte bulaşıcı hastalık salgınları. *Tepecik Eğitim ve Araştırma Hastanesi Dergisi* 2020, 30: 19-26.
41. Üstün Ç. Pandemi tarihinde üç hastalık ve covid-19 pandemisinin sosyal etkisinin bu hastalıklarla değerlendirilmesi. *Electronic Turkish Studies* 2020, 15(4).

42. Wu F, Zhao S, Yu B, Chen YM, Wang W, Song ZG, Hu Y. A new coronavirus associated with human respiratory disease in China. *Nature* 2020, 579(7798): 265-9.
43. Coronaviridae study group of the international committee on taxonomy of the species Severe acute respiratory syndrome-related coronavirus: classifying 2019-nCoV and naming it SARS-CoV-2. *Nat Microbiol* 2020, 5(4): 536-44.
44. Lai MM, Cavanagh D. The molecular biology of coronaviruses. *Adv Virus Res* 1997, 48: 1-100.
45. Li W, Yang Y, Liu Z-H, Zhao Y-J, Zhang Q, Zhang L. Progression of mental health services during the COVID-19 outbreak in China. *Int J Biol Sci.* 2020, 16(10):1732-8.
46. Chagla Z, Hota S, Khan S, Mertz D, International H. Community Epidemiology G. Re: It Is Time to Address Airborne Transmission of COVID-19. *Clin Infect Dis* 2021, 73(11): 1981-2.
47. Bakanlığı TCS. *Yeni koronavirüs (covid-19). (bilgilendirme dokümanı). ankara: Sağlık bakanlığı halk sağlığı genel müdürlüğü.* 2020. https://covid19bilgi.saglik.gov.tr/depo/rehberler/COVID-19_Rehberi.pdf Son Erişim Tarihi 12 Aralık 2022.
48. Organization WH. *Coronavirus disease 2019 (covid-19) situation report - 52.* 2020. [https://www.who.int/docs/defaultsource/coronaviruse/situationreports/20200312 - sitrep-52covid-19.pdf?sfvrsn=e2bfc9c0_4](https://www.who.int/docs/defaultsource/coronaviruse/situationreports/20200312-sitrep-52covid-19.pdf?sfvrsn=e2bfc9c0_4), Son Erişim Tarihi 12 Aralık 2022.
49. Regmi K, Lwin CM. Impact of social distancing measures for preventing coronavirus disease 2019 [covid-19]: A systematic review and meta-analysis protocol. *medRxiv*, 2020.2006.2013.20130294.
50. Erdem İ. Koronavirüse (Covid-19) Karşı Türkiye'nin karantina ve tedbir politikaları. *Electronic Turkish Studies* 2020, 15(4).
51. Taylor S. *The psychology of pandemics: Preparing for the next global outbreak of infectious disease.* Cambridge Scholars Publishing, 2019.
52. Correia S, Luck S, Verner E. Fight the pandemic, save the economy: Lessons from the 1918 flu. *Federal Reserve Bank of New York* 2020, 5.
53. Pakpour AH, Griffiths MD. The fear of covid-19 and its role in preventive behaviors. *Journal of Concurrent Disorders* 2020, 2(1): 58-63.
54. Shigemura J, Ursano RJ, Morganstein JC, Kurosawa M, Benedek DM. Public responses to the novel 2019 coronavirus (2019-nCoV) in Japan: Mental health consequences and target populations. *Psychiatry Clin Neurosci* 2020, 74(4): 281-2.

55. Emiral E, Çevik ZA, Gülümser Ş. Covid-19 Pandemisi ve İntihar. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi* 2020, 5: 138-47.
56. Hao F, Tan W, Jiang L, Zhang L, Zhao X, Zou Y, Hu Y. Do psychiatric patients experience more psychiatric symptoms during COVID-19 pandemic and lockdown? A case-control study with service and research implications for immunopsychiatry. *Brain Behav Immun* 2020, 87: 100-06.
57. Ayata R, Çamur G. Sosyal hizmet perspektifinden covid-19 pandemi süreci ve sosyal sorunlara yönelik kriz değerlendirmesi. *Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi* 2020, 1(1): 21-38.
58. Imran N, Masood HMU, Ayub M, Gondal KM. Psychological impact of covid-19 pandemic on postgraduate trainees: A cross-sectional survey. *Postgrad Med J.* 2021, 97(1152):632-7.
59. Akyıldız Ş. *Covid-19 işgücü piyasasını nasıl etkiledi?* Türkiye Ekonomi Politikaları Araştırma Vakfı (TEPAV). 2020. https://www.tepav.org.tr/upload/mce/2020/notlar/covid19_ismucu_piyasasini_nasil_etikiledi.pdf Son Erişim Tarihi 2 Aralık 2022.
60. Demir O, Esen A. Destructive economic effects of covid 19 and transformation need in Turkish economy. *Journal of Emerging Economies and Policy* 2021, 6(1): 88-105.
61. Yıldırım A. *Türkiye’de covid-19 pandemi sürecinde sosyal hizmet uygulamaları.* Çanakkale Onsekiz Mart University International Social Sciences Conference Çanakkale, 2021.
62. UNDP. *Kovid-19 krizine yanıt ve dayanıklılık.* 2020. <https://www.tr.undp.org/content/turkey/tr/home/projects/COVID-19-response.html> Son Erişim Tarihi 4 Aralık 2022.
63. Türk Tabipleri Birliği. 2016. <https://www.ttb.org.tr>
64. Adak N. Sosyal bir problem olarak işsizlik ve sonuçları. *Toplum ve Sosyal Hizmet Dergisi* 2020, 21(2): 105-16.
65. Doğan BK, Pekasıl AN. Covid-19 pandemisi bağlamında evsizler, mevsimlik tarım işçileri, mülteci, şartlı mülteci ve geçici koruma kapsamında bulunan suriyelilerin sorunları üzerine bir değerlendirme. *Journal of Society & Social Work* 2020, 32(1): 275-92.
66. Gündüz DU, Çiftçi HK. Yerel yönetimlerin göçmenlere yönelik sosyal hizmet uygulamalarının karşılaştırılması: G20 ülkeleri ve Türkiye. *Göç Araştırmaları Dergisi* 2021, 7(1): 10-58.

67. Gülerce H, Kaçar F, Kablan H. Suriyeli sığınmacı çocukların covid-19 pandemisi sürecinde eğitim hayatında yaşadığı sorunlar. *Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi* 2022, 10(31): 92-108.
68. Önük E. *Covid-19 pandemi sürecinin suriyeli sığınmacı istihdamına ve sosyal entegrasyon algısına etkileri: Adana ili örneği*. Çukurova Üniversitesi. Adana, 2022.
69. SGDD-ASAM. *Covid-19 salgınının Türkiye’de mülteciler üzerindeki etkilerinin sektörel analizi sığınmacılar ve göçmenlerle dayanışma derneği (SGDD-ASAM)*. 2020. <https://www.stgm.org.tr/e-kutuphane/covid-19-salgininin-turkiyede-multeciler-uzerindeki-etkilerinin-sektorel-analizi> Son Erişim Tarihi 17 Şubat 2023.
70. Bosswick W, Heckmann F. *Integration of Migrants: Contribution of Local and Regional Authorities*. 2006, https://hip.lisboa.ucp.pt/edocs/cde/2006_8367.pdf Son Erişim Tarihi 11 Temmuz 2023.
71. Tawfiq Almadi, Ian Cathers, Ayman M. Hamdan Mansour, Chin Moi Chow, An Arabic version of the Perceived Stress Scale: Translation and validation study, *International Journal of Nursing Studies*,49(1):84-9 2011.
72. Pages 84-89,Zheng C, Shao W, Chen X, Zhang B, Wang G, Zhang W. Real-world effectiveness of COVID-19 vaccines: A literature review and meta-analysis. *Int J Infect Dis* 2022, 114: 252-60.
73. Pašović M, Leach-Kemon K, Troeger C, Vos T, Lozano R. *Countries Hit Hardest by covid-19*. 2021.
74. Güleş HK, Arıcıoğlu MA, Büyükmumcu SB. *KGTÜ göç ve kalkınma merkezi*, Konya, 2020.
75. Ağlargöz O, Yardımcı S. Uluslararası düzensiz göç ve çalışma hayatı: Şanlıurfa ilindeki Suriyeli göçmenlerin durumu. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi* 2019. 14(2): 535-58.
76. Türkili S, Aslan E, Tot Acar Ş, Erdoğan S, Güleryüz G, Erdoğan Aktürk B, Özaslan E. *Asistan hekimlerde korona virüs salgını nedeniyle yaşanan zorluklar, kaygı düzeyi ve tükenmişlik sendromunun incelenmesi*. Mersin Üniversitesi, Tıp Fakültesi Hastanesi, Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Anabilim Dalı, 2021.
77. Kirişçi K, Erdoğan M.M.Turkey and COVID-19: Don’t forget refugees. 2020. <https://www.brookings.edu/articles/turkey-and-covid-19-dont-forget-refugees/> Son Erişim Tarihi 01 Temmuz 2023.
78. Management DGfM. *International protection*. 2019 <https://en.goc.gov.tr/internationalprotection17> Son Erişim Tarihi 12 Aralık 2022.

79. Akay-Ertürk S. Koronavirüs salgınının türkiye'deki suriyelilere etkileri üzerine ilk izlenimler. *Göç Dergisi* 2020, 7(1): 113.
80. Karadağ Çaman Ö, Bilir N, Özcebe H. Ailede kanser öyküsü ve algılanan kanser riski, kanserden korunma davranışları ile ilişkili mi? *Firat Tıp Dergisi* 2014; 19(2): 95-100.
81. Modi PD, Nair G, Uppe A, Modi J, Tuppekar B, Gharpure AS. COVID-19 awareness among healthcare students and professionals in mumbai metropolitan region: A questionnaire-based survey. *Cureus* 2020, 12(4):7514-24.
82. Alzoubi H, Alnawaiseh N, Al-Mnayyis A, Lubad M, Aqel A, Al-Shagahin H. Covid-19 - knowledge, attitude and practice among medical and non-medical university students in jordan. *J Pure Appl Microbiol* 2020, 14: 17-24.
83. Li Q, Guan X, Wu P, Wang X, Zhou L, Tong Y, Ren R. Early transmission dynamics in wuhan, china, of novel coronavirus-infected pneumonia. *N Engl J Med* 2020, 382(13): 1199-1207.
84. Alahdal H, Basingab F, Alotaibi R. An analytical study on the awareness, attitude and practice during the covid-19 pandemic in Riyadh, Saudi Arabia. *J Infect Public Heal.* 2020.
85. Alıcılar HE, Güneş G, Çöl M. Toplumda covid-19 pandemisiyle ilgili farkındalık, tutum ve davranışların değerlendirilmesi. *ESTÜDAM Halk Sağlığı Dergisi* 2020, 5(Covid-19 Özel Sayısı):1-16.
86. Ergün E, Ergün Ş, Çelebi İ. Acil sağlık hizmetleri personellerinin covid-19 hakkında bilgi, korunma düzeyleri ve etkileyen etmenler. *Paramedik ve Acil Sağlık Hizmetleri Derg* 2020, 1(1): 16-27.
87. Öz Ceviz N, Tektaş N, Basmacı G, Tektaş M. Covid 19 pandemi sürecinde üniversite öğrencilerinin kaygı düzeylerini etkileyen değişkenlerin analizi. *Uluslararası Eğitim Araştırmacıları Dergisi* 2020, 3(2): 312-29.
88. Abdelhafiz AS, Mohammed Z, Ibrahim ME, Ziady HH, Alorabi M, Ayyad M, Knowledge, perceptions, and attitude of egyptians towards the novel coronavirus disease (covid-19). *Journal Community Health.* 2020, 1-10.
89. Wolf J, Hunter PR, Freeman MC, Cumming O, Clasen T, Bartram J, Higgins JPT. Impact of drinking water, sanitation and handwashing with soap on childhood diarrhoeal disease: Updated meta-analysis and meta-regression. *Trop Med Int Health* 2018, 23(5): 508-25.

90. Bernardi L, Gotlib IH, ZihnioğluÖ. Effects of covid-19-related life changes on mental health in syrian refugees in turkey. *BJPsych Open* 2021, 7(6): 182.
91. Kira IA, Alpay EH, Turkeli A, Shuwiekh HAM, Ashby JS, Alhuwailah A. The effects of covid-19 traumatic stress on executive functions: the case of syrian refugees in Turkey. *J Loss Trauma* 2021, 26(7): 666-87.
92. Kurt G, Ilkkursun Z, Javanbakht A, Uygun E, Karaoglan-Kahilogullari A, Acarturka C. The psychological impacts of covid-19 related stressors on Syrian refugees in Turkey: The role of resource loss, discrimination, and social support. *Int J Intercult Relat* 2021, 85: 130-40.
93. Kisely S, Warren N, McMahon L, Dalais C, Henry I, Siskind D. Occurrence, prevention, and management of the psychological effects of emerging virus outbreaks on healthcare workers: Rapid review and meta-analysis. *BMJ* 2020, 369-82.
94. Song J, Song T M, Seo DC, Jin DL, Kim JS. Social big data analysis of information spread and perceived infection risk during the 2015 Middle East Respiratory Syndrome outbreak in South Korea. *Cyberpsychol Behav Soc Netw* 2017, 20(1):22-39.
95. Keleş İ, Durar E, Durmuş M. Koronavirüs (covid-19) salgın sürecinde üniversite öğrencilerinin algılanan stres düzeylerini etkileyen faktörler. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi* 2022, (29): 36-48.
96. Wang C, Pan R, Wan X, Tan Y, Xu L, Ho CS. Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (covid-19) epidemic among the general population in China. *Int J Environ Res Public Health* 2020, 17(5): 1729.
97. Chen Y, Jin YL, Zhu LJ, Fang ZM, Wu N, Du MX. The network investigation on knowledge, attitude and practice about covid-19 of the residents in Anhui Province. *Zhonghua Yu Fang Yi Xue Za Zhi* 2020, 54(4):367-73.
98. Acarturk C., McGrath M, Roberts B, Ilkkursun Z, Cuijpers P, Sijbrandij M, Sondorp E. Prevalence and predictors of common mental disorders among Syrian refugees in Istanbul, Turkey: A cross-sectional study. *Soc Psychiatry Psychiatr Epidemiol* 2021, 56(3): 475-84.
99. Önel SN. *Covid-19 sürecinde öz duyarlık ve psikolojik sağlamlık ile depresyon, anksiyete, stres arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Işık Üniversitesi. İstanbul, 2021.

100. von Haumeder A, Ghafoori B, Retailleau J. Psychological adaptation and posttraumatic stress disorder among Syrian refugees in Germany: A mixed-methods study investigating environmental factors. *Eur J Psychotraumatol* 2019, 10(1): 1686801.
101. Bahar Ozvaris S, Guciz Dogan B, Konsuk Unlu H, Aktuna G, Inandi T, Kurt AO, Aydin N. The adaptation of Turkish health literacy scale for literate Syrian adult refugees living in Turkey: a reliability-validity study. *Confl Health* 2021, 15(1): 65.
102. Erenoglu R, Yaman Sozbir S. The effect of health education given to Syrian refugee women in their own language on awareness of breast and cervical cancer, in Turkey: A randomized controlled trial. *J Cancer Educ* 2020, 35(2): 241-7.
103. Kaya H, Sengoren Dikis O, Sezgin B, Demirci H, Haberal MA, Akar E, Yuksel M. Evaluation of Syrian refugees' emergency service admissions in the western region of Turkey. *Pathog Glob Health* 2021, 115(3): 196-202.
104. Renner A, Jackle D, Nagl M, Plexnies A, Rohr S, Lobner M, Grochtdreis T. Traumatized Syrian refugees with ambiguous loss: Predictors of mental distress. *Int J Environ Res Public Health* 2021, 18(8).
105. Rizkalla N, Mallat NK, Arafa R, Adi S, Soudi L, Segal SP. Children are not children anymore; they are a lost generation: Adverse physical and mental health consequences on syrian refugee children. *Int J Environ Res Public Health* 2020, 17(22).
106. Wolf MS, Serper M, Opsasnick L, O'Connor RM, Curtis LM, Benavente JY. Awareness, attitudes, and actions related to covid-19 among adults with chronic conditions at the onset of the u.s. outbreak. *Ann Intern Med.* 2020,
107. Akhtar A, Bawaneh A, Awwad M, Al-Hayek H, Sijbrandij M, Cuijpers P, Bryant RA. A longitudinal study of mental health before and during the COVID-19 pandemic in Syrian refugees. *Eur J Psychotraumatol*, 2021,
108. Ergonul O, Tulek N, Kayi I, Irmak H, Erdem O, Dara M. Profiling infectious diseases in Turkey after the influx of 3.5 million Syrian refugees. *Clin Microbiol Infect* 2020, 26(3): 307-12.
109. Leblebicioglu H, Ozaras R. Syrian refugees and infectious disease challenges. *Travel Med Infect Dis* 2015, 13(6): 443-4.
110. Pajic S, Ulceluse M, Kismihok G, Mol ST, den Hartog DN. Antecedents of job search self-efficacy of Syrian refugees in Greece and the Netherlands. *J Vocat Behav* 2018, (5): 159-72.

111. Bar J, Pabst A, Rohr S, Luppa M, Renner A, Nagl M, Dams J. Mental health self-stigma of syrian refugees with posttraumatic stress symptoms: Investigating sociodemographic and psychopathological correlates. *Front Psychiatry* 2021, 12, 642618.
112. Bosson RS, Williams MT, Powers VA, Carrico RM, Frazier V, Ramirez JA, Schneider WS. Mental and physical health profile of Syrian resettled refugees. *Prim Health Care Res Dev*, 2022, 23, e21.
113. Sa FHL, Waikamp V, Freitas LHM, Baeza FLC. Mental health outcomes in Syrian refugees: A systematic review. *Int J Soc Psychiatry* 2022, 68(5): 933-53.

EKLER

EK 1. Özgeçmiş

EK 2. Etik Kurul Onay

EK 3. Çalışmanın Yapılabilmesi İçin Alınan İzinler

EK 4. Türkçe Anket

Geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Suriyeliler Covid 19 Salgını Sırasında Yaşadıkları Zorluklar, Bilgi ve Algılanan Stres Düzeyleri

1. Kaç yaşındasınız? _____

2. Cinsiyetiniz nedir?

Kadın

Erkek

3. Medeni durumunuz nedir?

Evli

Bekar

Dul

Boşanmış /Ayrı

4. Çocuk sayınız?

Bir

İki

Üç

Dört

Çocuğum yok.

5. Eğitim durumunuz nedir?

Okuryazar değil.

Okuma yazma biliyor ama bir okul bitirmemiş.

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Üniversite mezunu

Yüksek lisans mezunu

Doktora mezunu

6. Hayatta olsun olmasın annenizin eğitim durumu nedir?

Okuryazar değil.

Okuma yazma biliyor ama bir okul bitirmemiş.

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Üniversite mezunu

Yüksek lisans mezunu

Doktora mezunu

7. Hayatta olsun olmasın babanızın eğitim durumu nedir?

Okuryazar değil.

Okuma yazma biliyor ama bir okul bitirmemiş.

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Üniversite mezunu

Yüksek lisans mezunu

Doktora mezunu

8. Evlisenez eşinizin eğitim durumu nedir?

Okuryazar değil.

Okuma yazma biliyor ama bir okul bitirmemiş.

İlkokul mezunu

Ortaokul mezunu

Lise mezunu

Üniversite mezunu

Yüksek lisans mezunu

Doktora mezunu

9. Sağlık çalışanı mısınız?

Evet

Hayır

10. Asıl mesleğiniz nedir? _____

11. Çalışma durumunuz nedir?

Öğrenciyim.

Ev hanımıyım.

Emekliyim.

Çalışıyorum.

- Çalışmıyorum daha önce çalıştım.
- Çalışmıyorum daha önce de çalışmadım.

12. Ailenizin toplam geliri ne kadar?

- 0 – 1000 TL
- 1001 – 2000 TL
- 2001 – 3000 TL
- 3001 – 4000 TL
- 4001 – 5000 TL
- 5001 TL ve üzeri

13. Ekonomik yardım alıyor musunuz?

- Evet
- Hayır

14. Ailenizin gelir durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

- Gelirimiz giderimizden az, borçlanıyoruz. (Kötü)
- Gelirimiz giderimize eşit, dengedeyiz. (Orta)
- Gelirimiz giderimizden çok, para biriktirebiliyoruz. (İyi)

15. Yaşadığınız hanedeki toplam kişi sayısı kaçtır? _____

16. Kiminle yaşıyorsunuz?

- Yalnız
- Eşiyle
- Eşi ve çocuklarıyla
- Anne, babasıyla
- Diğer sığınmacılarla
- Diğer (Belirtiniz _____)

17. Yaşanılan konutun özelliği

- Apartman dairesi
- Müstakil konut
- Misafirhane
- Yurt
- Diğer (Belirtiniz _____)

18. Oturduğunuz evin durumunu nasıl değerlendirirsiniz?

Çok iyi

İyi

Orta

Kötü

19. Anadiliniz dışında bildiğiniz diller nelerdir?

Türkçe

İngilizce

Kürtçe

Farsça

Almanca

Fransızca

Diğer (Belirtiniz _____)

20. Ne kadar zamandır Türkiye de ikamet ediyorsunuz?

___ ay

___ yıl

21. Türkiye'ye giriş şekliniz nasıl?

Pasaportlu

Pasaportsuz

22. İç çatışma sırasında veya Suriye'den göç ederken ailenizden veya akrabalarınızdan hayatını kaybeden oldu mu?

Evet

Hayır

23. Cevabınız evet ise vefat eden kişi/kişiler ile yakınlık dereceniz nedir? (Birden fazla seçenek işaretleyebilirsiniz.)

Anne

Baba

Kardeş

Eş

Çocuk

Diğer (Belirtiniz _____)

24. Derdinizi anlatabilecek kadar Türkçe konuşabiliyor musunuz?

Evet

Hayır

25. Gaziantep' teki halkın sizi görmezden geldiğini ve ayrımcılık yaptığını düşünüyor musunuz?

Evet

Hayır

26. Çevrenizdeki Suriyelilerin dayanışması ve birbirlerine desteği sizce yeterli düzeyde mi?

Evet

Hayır

27. Herhangi bir engel durumunuz var mı?

Evet

Hayır

28. Cevabınız evet ise engel durumunuz yaşanan savaş sürecinde mi meydana geldi?

Evet

Hayır

29. Hekim tarafından tanısı konmuş kronik bir veya birden fazla hastalığınız var mı?

Evet

Hayır

30. Cevabınız evet ise tanı konulan hastalığınız aşağıdakilerden hangisi / hangileridir?

Koroner arter hastalığı

Konjenital kalp hastalığı

Diğer kalp ve damar sistemi hastalıkları

Diyabet

Hipertansiyon

Hiperlipidemi

Diğer endokrin sistemi hastalıkları

Kanser (Belirtiniz _____)

KOAH

Astım

Diğer (Belirtiniz _____)

31. Düzenli egzersiz yapıyor musunuz? (Haftada en az 3 gün ve günde yarım saat olmak üzere yapılan fiziksel aktiviteler- yürüyüş, koşma bisiklete binme)

Evet

Hayır

32. Sigara içiyor musunuz?

Evet

Hayır

33. Covid 19 salgını sırasında su temininde sıkıntı yaşadınız mı?

Evet

Hayır

34. Covid 19 salgını sırasında temizlik malzemelerinin (sabun, deterjan, tuvalet kağıdı vs) temin etmede sıkıntı yaşadınız mı?

Evet

Hayır

35. Covid 19 salgını maske temin etmekte sıkıntı yaşadınız mı?

Evet

Hayır

36. Covid 19 salgını sırasında kalabalıklardan uzak durma konusunda zorluk yaşadınız mı?

Evet

Hayır

37. Covid 19 salgını sırasında ekonomik yönden sıkıntı yaşadınız mı?

Evet

Hayır

38. Yaşadığınız ev kaç odalı? _____

39. Yaşadığınız ev kaç metre kare? _____

40. Evinizde kaç kişi yaşıyorsunuz? _____

41. Covid 19 salgını sırasında işsizlik problemi yaşadınız mı?

Evet

Hayır

42. Antiseptik solüsyon ya da kolonya temin etmekte zorluk yaşadınız mı?

Evet

Hayır

43. Sağlık hizmeti almakta zorluk yaşadınız mı?

Evet

Hayır

44. İlaç temin etmekte zorluk yaşadınız mı?

Evet

Hayır

45.Çocuğunuz varsa aşılarını yaptırmada sıkıntı yaşadınız mı?

Evet

Hayır

46. Salgın döneminde işe gitme durumunuzda değişiklik oldu mu?

Artık uzaktan çalışıyorum/hiç işe gitmiyorum.

Azaldı, bazen işe gidiyorum

Değişiklik olmadı, aynı düzende işe gidiyorum.

Arttı, normalden daha fazla gidiyorum.

Zaten emekliyim/çalışmıyordum.

47. Salgın döneminde maaşınızı almakta sorun yaşadınız mı?

Evet

Hayır

48. Covid 19 tanısı aldınız mı?

Evet

Hayır

49. Tanı konduysa hastanede yattınız mı?

Evet

Hayır

50. Evinizde kendiniz dahil kaç kişi COVID-19 tanısı aldı? _____

51. Evinizde yaşayanlar dışında akrabalarınızda COVID-19 tanısı almış birey var mı?

Evet (Anne, baba, çocuk, kardeş)

Evet (Amca, teyze, dede, kardeş çocuğu vb.)

Hayır

52. Hipertansiyon, kalp hastalığı, diyabet, akciğer hastalığı, immün yetmezlik, aktif kanser tedavisi alma gibi bir kronik durumunuz var mı?

Evet

Hayır

53. Salgınla ilgili bilgi düzeyinizi yeterli buluyor musunuz?

Evet

Kısmen

Hayır

54. Salgınla ilgili bilgilere nereden ulaşıyorsunuz? (Birden çok işaretlenebilir)

- Televizyon
- Gazete, dergi
- Sosyal Medya (Facebook, Whatsapp)
- İnternet üzerindeki bilimsel kaynaklar
- Ev halkı, yakın çevre
- Diğer

55. Salgın döneminde psikolojik desteğe ihtiyaç duyduunuz mu?

- Evet
- Hayır

56. Salgın sırasında Korunmaya yönelik olarak aşağıdaki uygulamalardan hangilerini yaptınız/yapıyorsunuz? (Birden fazla seçenek işaretlenebilir)

- Ellerimi düzenli olarak su ve sabunla yıkıyorum
- Kolonya kullanıyorum
- El dezenfektanı kullanıyorum
- Ellerimi yüzüme götürmemeye dikkat ediyorum
- Sık kullanılan yüzeyleri düzenli olarak temizliyorum
- Çamaşır suyu kullanıyorum
- Sirke kullanıyorum
- Evimi düzenli olarak havalandırıyorum
- Evden çıkarken maske takıyorum
- Kalabalık yerlere giderken maske takıyorum
- Yıkabilir/bez maske kullanıyorum
- Tek kullanımlık tıbbi maske kullanıyorum
- N95 veya FFP2 maske kullanıyorum
- Öksürür, hapşırırken ağzımı mendil veya dirsek içiyle kapatıyorum
- Evden çıkarken eldiven takıyorum
- Bir araya gelmek zorunda olduğum kişilerle sosyal mesafeyi korumaya dikkat ediyorum
- Dışardan gelen poşet/paket/kargoları bir süre bekletiyorum
- Dışardan gelen poşet/paket/kargoları dezenfekte ediyorum
- Burnumu tuzlu suyla yıkıyorum

- Düzenli beslenmeye dikkat ediyorum
- Ek olarak besin desteği veya vitamin takviyesi alıyorum
- Düzenli uyumaya ve dinlenmeye dikkat ediyorum
- Temas olmayan yerlerde/evde spor yapıyorum
- Kıyafetlerimi havalandırıyorum
- Kıyafetlerimi 60-90 derecede yıkıyorum
- Kıyafetlerimin temizliğinde yıkamaya ek temizlik malzemesi kullanıyorum

57. Covid 19 ve Suriyeli göçmenlerle ilgili size uygun olanları işaretleyiniz. (Suriyeliler için Önlemlerin zamanında ve yeterli şekilde alındığını düşünüyorum)

- Evet
- Hayır

58.-Alınan önlemlere Suriyeli göçmenlerin uyum sağladığını düşünüyorum.

- Evet
- Hayır

59. Aşağıdaki cümleleri okuyunuz, Covid 19 hastalığı ile ilgili düşüncelerinizi işaretleyiniz doğruluk durumunu değerlendiriniz. Karşısında (X) şeklinde işaretleyiniz

	Doğru	Yanlış	Bilmiyorum
Covid 19 belirtileri bulaştıktan 2-14 gün sonra ortaya çıkar			
Covid 19 öldürme oranı yüksektir			
Covid 19'un bulaştırıcılığı yüksektir			
Elleri su ve sabunla yıkamak korunmak için yeterlidir			
Covid 19 un farelerden kaynaklandığı düşünülmüştür.			
Covid 19 hava yoluyla bulaşır			
Covid 19 besinlerle bulaşır			
Covid 19 temas yoluyla bulaşır			
Elleri su ve sabunla yıkamak gereklidir			
İnsanlarla sosyal mesafe (uzak durmak) gerekir			
Covid 19 hastalığının aşısı vardır			
Covid 19 hastalığının spesifik tedavisi vardır.			
Evdeki hayvanlar covid 19 bulaştırabilir			
Grip aşısı yaptırmak hastalıktan korur			
Covid 19 hastalığı ateş yapabilir			
Covid 19 da öksürük olabilir			
Covid 19 da kusma olabilir			

Maske kullanmak hastalıktan korur			
Antibiyotikler covid 19 a fayda edebilir			
Covid 19dan sadece yaşlı ve kronik hastalığı olanlar etkilenir			
Ağız ve burnu düzenli olarak tuzlu suyla çalkalamak hastalığı önler			
Sarımsak koronavirüsden korur			
Saç kurutma makineleri virüsü öldürebilir			
Covid 19 sivrisineklerin ısırmasıyla bulaşır			
Covid 19 sıcak havalarda bulaşmaz			
Çok sıcak su coronavirüsü öldürebilir.			
Soğuk havalarda koronavirüs ölür			

60. Covid 19 salgınında gecim skıntısı yaşadınız mı?

Evet

Hayır

61. Covid 19 salgınında işsiz kaldınız mı ?

Evet

Hayır

EK 5. Arapça Anket

Geçici koruma kapsamında kayıt altına alınan Suriyeliler Covid 19 Salgını Sırasında Yaşadıkları Zorluklar, Bilgi ve Algılanan Stres Düzeyleri

1. كم عمرك؟ _____
2. ما هو جنسك؟
النساء
الذكر
3. ما هي حالتك الاجتماعية؟
متزوج
أعزب
أرملة
مطلق / منفصل
4. عدد الأطفال؟
واحد
اثنان
ثلاثة
أربعة
ليس لدي أطفال.
5. ما هو وضعك التعليمي؟
انها ليست القراءة والكتابة.
إنه متعلم ولكنه لم ينته من المدرسة.
خريج المدرسة الابتدائية
خريج المدرسة الثانوية
خريج الثانوية
متخرج من الجامعة
درجة التخرج
خريج دكتوراه
6. ما هو مستوى تعليم والدتك سواء كانت على قيد الحياة أم لا؟
انها ليست القراءة والكتابة.
إنه متعلم ولكنه لم ينته من المدرسة.
خريج المدرسة الابتدائية

خريج المدرسة الثانوية

خريج الثانوية

متخرج من الجامعة

درجة التخرج

خريج دكتوراه

7. ما هو وضع والدك التعليمي سواء كان على قيد الحياة أم لا؟

انها ليست القراءة والكتابة.

إنه متعلم ولكنه لم ينته من المدرسة.

خريج المدرسة الابتدائية

خريج المدرسة الثانوية

خريج الثانوية

متخرج من الجامعة

درجة التخرج

خريج دكتوراه

8. إذا كنت متزوجًا ، ما هو مستوى تعليم زوجك؟

انها ليست القراءة والكتابة.

إنه متعلم ولكنه لم ينته من المدرسة.

خريج المدرسة الابتدائية

خريج المدرسة الثانوية

خريج الثانوية

متخرج من الجامعة

درجة التخرج

خريج دكتوراه

9. هل أنت أخصائي رعاية صحية؟

أجل

لا

10. ما هي وظيفتك الرئيسية؟ _____

11. ما هو وضعك الوظيفي؟

أنا طالب.

أنا ربة منزل.

أنا متقاعد.

أنا أعمل.

أنا لا أعمل عملت من قبل.

أنا لا أعمل لم أعمل من قبل.

12. كم يبلغ إجمالي دخل أسرتك؟

0 - 1000 ليرة تركية

1001 - 2000 ليرة تركية

2001 - 3000 ليرة تركية

3001-4000 ليرة تركية

4001-5000 ليرة تركية

5001 ليرة تركية فأعلى

13. هل تتلقى مساعدة اقتصادية؟

أجل

لا

14. كيف تقيم وضع دخل عائلتك؟

دخلنا أقل من نفقاتنا ، نحن مدينون به. (سيئة)

دخلنا يساوي نفقاتنا ، نحن في حالة توازن. (الوسط)

يمكننا توفير أموال أكثر من دخلنا ونفقاتنا. (جيد)

15. ما هو العدد الإجمالي للأشخاص في منزلك؟ _____

16. مع من تعيش؟

وحده

مع الزوج

مع زوجته وأولاده

الأم مع والدها

مع طالبي اللجوء الآخرين

أخرى (اذكر) _____

17. ممتلكات المسكن

شقة

بيت مستقل

منزل الضيف

المسكن

أخرى (اذكر) _____

18. كيف تقيم وضع المنزل الذي تعيش فيه؟

جيد جدا

جيد

الأوسط

سيئة

19. ما هي اللغات التي تعرفها غير لغتك الأم؟

اللغة التركية

الإنجليزية

كردي

اللغة الفارسية

ألمانية

فرنسي

أخرى (اذكر) _____

20. كم من الوقت تقيم في تركيا؟

_____ قمر

_____ سنوات

21. كيف تدخل إلى تركيا؟

جواز سفر

جواز سفر

22. هل فقد أي من أفراد عائلتك أو أقاربك حياتهم أثناء النزاع الداخلي أو الهجرة من سوريا؟

أجل

لا

23. إذا كانت إجابتك نعم ، فما هي علاقتك بالشخص المتوفى؟ (يمكنك اختيار أكثر من خيار).

أمي

والد

شقيق

زوج

طفل

أخرى (اذكر) _____

24. هل يمكنك التحدث باللغة التركية بما يكفي لشرح مشكلتك؟

أجل

لا

25. هل تعتقد أن الناس في منطقة البحر الأبيض المتوسط (هاتاي ، مرسين وكهرمان ماراش) أو المنطقة الجنوبية الشرقية (غازي عنتاب ، كلس وشانليورفا) يتجاهلونك ويميزونك؟

أجل

لا

26. هل تعتقد أن تضامن ودعم السوريين من حولك كاف؟

أجل

لا

27. هل لديك أي عقبات؟

أجل

لا

28. إذا كانت إجابتك نعم ، فهل حدثت إعاقتك أثناء الحرب؟

أجل

لا

29. هل لديك مرض مزمن أو أكثر تم تشخيصه من قبل الطبيب؟

أجل

لا

30. إذا كانت إجابتك بنعم ، أي من الأمراض التالية هو مرضك؟

مرض القلب التاجي

مرض قلب خلقي

أمراض الجهاز القلبي الوعائي الأخرى

داء السكري

ارتفاع ضغط الدم

ارتفاع شحوم الدم

أمراض نظام الغدد الصماء الأخرى

السرطان (اذكر) _____

داء الانسداد الرئوي المزمن

الربو

أخرى (اذكر) _____

31. هل تمارس الرياضة بانتظام؟ (الأنشطة البدنية لمدة 3 أيام على الأقل في الأسبوع ونصف ساعة في اليوم - المشي والجري وركوب الدراجات)

أجل

لا

32. هل تدخن؟

أجل

لا

33. خلال وباء Covid 19 ، هل واجهت أي صعوبات في إمدادات المياه؟

أجل

لا

34. خلال وباء Covid 19 ، هل واجهت أي صعوبات في توفير مواد التنظيف (الصابون والمنظفات وورق التواليت ، وما إلى ذلك)؟

أجل

لا

35. هل واجهت أي مشكلة في الحصول على قناع الكوفيد 19؟

أجل

لا

36. خلال وباء Covid 19 ، هل واجهت صعوبة في تجنب الازدحام؟

أجل

لا

37. هل واجهت صعوبات اقتصادية خلال تفشي مرض كوفيد 19؟

أجل

لا

38. كم عدد الغرف التي تعيش فيها؟ _____

39. كم متر مربع المنزل الذي تعيش فيه؟ _____

40. كم شخص تعيش في منزلك؟ _____

41. هل عانيت من مشكلة بطالة أثناء تفشي مرض كوفيد 19؟

أجل

لا

42. هل واجهت صعوبة في توريد محلول مطهر أو كولونيا؟

أجل

لا

43. هل واجهت صعوبة في الحصول على الرعاية الصحية؟

أجل

لا

44. هل واجهت صعوبة في الحصول على الأدوية؟

أجل

لا

45. إذا كان لديك أطفال ، هل واجهت صعوبة في الحصول على التطعيمات الخاصة بك؟

أجل

لا

46. هل غيرت حالتك للعمل خلال فترة الوباء؟

الآن أعمل عن بعد / لا أذهب إلى العمل على الإطلاق.

انخفض ، أحياناً أذهب إلى العمل

لا تغيير ، أذهب للعمل بنفس الترتيب.

زيادة ، أنا ذاهب أكثر من المعتاد.

لقد تقاعدت بالفعل / لا أعمل.

47. هل واجهتك أي مشاكل في الحصول على راتبك خلال الوباء؟

أجل

لا

48. هل تم تشخيصك بـ Covid 19؟

أجل

لا

49. إذا تم تشخيصك ، هل بقيت في المستشفى؟

أجل

لا

50. كم شخص تم تشخيصك بـ COVID-19 في منزلك ، بما في ذلك نفسك؟ _____

51. هل هناك أفراد مصابون بـ COVID-19 في أقاربك غير أولئك الذين يعيشون في منزلك؟

نعم (الأم ، الأب ، الطفل ، الأخ)

نعم (العم ، الخالة ، الجد ، الأخ ، إلخ).

لا

52. هل لديك حالة مزمنة مثل ارتفاع ضغط الدم وأمراض القلب والسكري وأمراض الرئة ونقص المناعة وعلاج السرطان النشط؟

أجل

لا

53. هل تجد معرفتك بالوباء كافية؟

أجل

جزئياً

لا

54. من أين تحصل على معلومات حول الوباء؟ (يمكن تمييز عدة)

التلفزيون

مجلة صحيفة

وسائل التواصل الاجتماعي (Facebook) و(Whatsapp)

المصادر العلمية على الإنترنت

الأسرة ، البيئة المباشرة

آخر

55. هل احتجت إلى دعم نفسي خلال فترة الوباء؟

أجل

لا

56. أي من الممارسات التالية قمت / قمت بها من أجل الحماية أثناء الوباء؟ (يمكن تحديد خيارات متعددة)

أغسل يدي بانتظام بالماء والصابون

أستخدم الكولونيا

أنا استخدم معقم اليدين

أنا حريص على عدم أخذ يدي على وجهي

أنظف الأسطح التي يكثر استخدامها بانتظام

أنا استخدم المبيض

أنا استخدم الخل

أنا بانتظام تهوية منزلي

أرتدي قناعاً عندما أغير المنزل

أرتدي قناعاً عند الذهاب إلى الأماكن المزدحمة

أستخدم قناعاً قابل للغسل / القماش

أستخدم قناعاً طبيًا يمكن التخلص منه

أستخدم قناع N95 أو FFP2

أسعل وأعطس وأغلق فمي بمنديل أو مرفق

أرتدي قفازات عندما أغير المنزل

أنا أهتم للحفاظ على المسافة الاجتماعية مع الأشخاص الذين يجب أن أتقي بهم

أبقي الحقائب / الطرود / البضائع من الخارج لفترة من الوقت

أنا أعقم الأكياس / العبوات / البضائع من الخارج

أغسل أنفي بالماء المالح

أنا أهتم بالتغذية المنتظمة

أتناول أيضًا المكملات الغذائية أو مكملات الفيتامينات

الثوم يحمي من الفيروسات التاجية			
مجففات الشعر يمكن أن تقتل الفيروس			
عن طريق عض البعوض Covid 19 ينتقل			
لا يصيب كوفيد 19 الطقس الحار			
يمكن للماء الساخن جدًا أن يقتل الفيروس التاجي			
يموت فيروس الشريان التاجي في الطقس البارد			

EK 6. Onam Formu

